

N:o 2.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående de svenska Lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag angående renmärken; gifven Stockholms slott den 11 December 1885.

Sedan en af Kongl. Maj:t i nåder förordnad komité afgifvit förslag till förordningar dels angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige och dels angående renmärken, samt nämnda förslag undergått föreskrifven granskning i Högsta Domstolen och derefter blifvit i vissa delar omarbetade, vill Kongl. Maj:t, med bifogande af de i ämnet i Statsrådet och Högsta Domstolen hållna protokoll, enligt 87 § Regeringsformen föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

1:o.

Lag angående de svenska Lapparnes rätt till renbete i Sverige.

1 §.

Lapparne äro berättigade att, under iakttagande af de i denna lag meddelade föreskrifter, uppehålla sig med sina renar icke allenast inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker och å de för dem inom Jemtlands län afsatta land, utan äfven å de trakter i öfrigt, hvilka de efter gammal sedvana hitintills hafva besökt, och att der betjena sig af land och vatten till underhåll för sig och sina renar. På enskildes egor, belägna utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker eller inom de delar af dessa lappmarker, som vid redan förrättad eller fram-

deles skeende afvittring förklarats tjenlige för odling, må dock Lapparne utan vederbörande jordegares eller brukares samtycke uppehålla sig endast under Oktober, November, December, Januari, Februari, Mars och April månader, der ej sådana egor vid afvittringen bibehållits jemväl såsom renbetesland, eller ovanliga väderleksförhållanden utgöra hinder för flyttningen. Öfverträdelse af hvad sålunda stadgats straffes med böter till belopp första gången af högst fyratio kronor och annan gång af högst dubbelt.

2 §.

I Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt å de i Jemtlands län för Lapparne afsatta land ega Lapparne att till eget behof utan betalning använda skogen. Å sådana områden i nämnda lappmarker, som ej för Lapparne bibehållas, må de icke för uppförande eller ombyggnad af bostad, visthus eller stängsel taga växande träd annorlunda än efter anvisning eller utsyning, som skall kostnadsfritt lemnas dem af vederbörande skogsbetjent; dock ega Lapparne, der stängsel vid deras visten blifvit olofligen bortfördt eller gjordt obrukbart, att till uppförande af nytt stängsel utan anvisning eller utsyning taga äfven växande träd.

Utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt de i Jemtlands län för Lapparne afsatta land må Lapparne taga endast torra träd och vindfällan, en och videbuskar samt, för tillfälliga behof, växande löfträd. Der skogen tillhör staten, erlägges härför ingen betalning. Ej heller erlägges betalning för torra träd och vindfällan samt en och videbuskar i enskild man tillhörig skog. För växande löfträd, som Lapparne taga ur sådan skog, skall deremot, der egaren det påfordrar, gifvas en billig ersättning, som i brist af åsämjande bestämmes af tre gode män, af hvilka hvardera parten utser en och dessa tillkalla den tredje. Tredskas endera parten att utse god man, eller kunna de utsedde ej enas om valet af den tredje, ege Konungens Befallningshafvande att på begäran god man i stället utse. Emot gode männens beslut må talan ej föras.

3 §.

Lapp, som tager mera virke än till hans eget behof erfordras, eller som öfverträder det i 2 § gifna förbud att utan anvisning eller utsyning taga växande träd, straffes med böter högst fyratio kronor, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar.

Virke, som Lapparne vid deras visten lagligen användt till kåtor, stängsel eller annat varaktigt bruk, må ej af jordegaren utan Lapparnes

samticke bortföras eller göras för dem obrukbart. Jordegare, som här-
emot bryter, straffes, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre
ansvar, med böter högst fyratio kronor.

4 §.

Lapparne må icke förmenas att flytta med sina renar emellan de
för dem afsatta land; vare dock skyldige att vid flyttning öfver enskild
mark taga väg, der minsta skada förorsakas; och ege Konungens Befall-
ningshafvande att, der tvist uppstår, bestämma hvar flyttningsväg må tagas.

Genom rödjning eller uppodling af jord eller uppförande af häg-
nader må Lapparne ej beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande
äro för dem behöfliga.

5 §.

De för Lapparne afsatta land och sådana områden i Norrbottens
och Vesterbottens läns lappmarker, som genom afvittring eller annan
åtgärd för Lapparne särskildt bibehållas, skola delas i lappbyar. Inom
lappby må ej andra Lappar sommartiden uppehålla sig med sina renar
än de, hvilka sjelfva erhållit rätt dertill, eller hvilkas förfäder tillhört
lappbyn eller egt rätt att vistas inom dess område.

Konungens Befallningshafvande åligger att, efter det de Lappar,
hvilkas rätt är i fråga, blifvit hörda, verkställa indelningen i lappbyar.
Konungens Befallningshafvande ege ock, der så nödigt finnes, att, efter
det Lapparne blifvit hörda, förena två eller flera lappbyar till en lappby
eller fördela en lappby i två eller flera.

6 §.

Vill Lapp erhålla rätt att med sina renar flytta till annan lappby,
ingifve ansökan derom jemte uppgift om antalet af sina renar till Konun-
gens Befallningshafvande i det län, der lappbyn är belägen, foge ock vid
ansökningen afklipp af renmärke, som är åsatt de renar, med hvilka
han vill inflytta. Öfver ansökningen låte Konungens Befallningshafvande
inför Häradsrätten höra Lapparne i denna by, infordre ock från krono-
betjeningen samt, der särskild uppsyningsman finnes tillsatt för upprätt-
hållande af ordning inom lappväsendet, från denne fullständig utredning,
huruvida utrymmet i lappbyn medgifver inflyttningen. Finnes utrymme
och pröfvas inflyttningen lämpligen kunna ske, meddele Konungens
Befallningshafvande sökanden rätt att inflytta; skolande Konungens Be-
fallningshafvande, der Lapp, hvilken sålunda erhållit rätt till inflyttning,

förut tillhört lappby inom annat län, underrätta Konungens Befallningshafvande i detta län om det beslut, hvarigenom inflyttningen blifvit beviljad.

7 §.

Finner Konungens Befallningshafvande, att inom en lappby flera Lappar ega rätt att vistas med sina renar, än lägenhet finnes, så att trängsel derigenom uppstår eller skada å kringliggande trakter förorsakas, ege Konungens Befallningshafvande, efter det Lapparne så väl i denna lappby som i den eller de lappbyar, dit inflyttning kan ifrågakomma, blifvit inför Häradsrätt hörda och erforderlig utredning i öfrigt blifvit åstadkommen på sätt i 6 § sägs, hänvisa det öfverskjutande antalet till närmaste lappby, der utrymme finnes och dit inflyttning utan olägenhet kan ske. Skall på grund af bristande utrymme någon hänvisas till annan lappby, ege den Lapp företrädesrätt att qvarstanna, hvilken uteslutande eller hufvudsakligen har egna eller andra Lappars renar under sin vård, framför den Lapp, hvilkens renhjörd uteslutande eller till hufvudsaklig del tillhör bofaste; och ega af de Lappar, som uteslutande eller till hufvudsaklig del hafva egna eller andra Lappars renar under sin vård, de företrädesrätt att qvarstanna, som sjelfve eller hvilkas förfäder längst tillhört lappbyn eller inom dess område haft rätt till bete för sina renar.

Hänvisas Lapp att med de renar, som äro under hans vård, flytta till annan lappby, förelägge Konungens Befallningshafvande honom vid vite att inom viss tid hafva verkställt flyttningen. Tredskas Lapp att fullgöra hvad honom sålunda blifvit ålagdt, ege Konungens Befallningshafvande fälla honom till vitet samt förelägga honom ny tid och förhöjdt vite.

Har Lapp, hvilken blifvit till vite fäld, då vitet skall uttagas, under sin vård renar tillhörande annan, må jemväl dessa renar tagas i mät för vitets gäldande, så framt Lappen fortfarande vistas inom den lappby, hvarifrån han skolat afflytta eller, derest han flyttat till annan lappby, ej visas kan, att renarne icke voro under hans vård, när vitet honom förelades.

8 §.

Varder å trakt, der Lappar, som flytta emellan Sverige och Norge, uppehålla sig med sina renar, antalet renar vintertiden större, än trakten väl kan emottaga, och blifver förty enligt Förordningen den 6 Juni 1883 rörande de Lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, af Konungen bestämdt, att distrikts-

indelning i sådan trakt eller anmälningsskyldighet för norska Lappar, som dit inflytta, bör ega rum, skall hvad i nämnda förordning i sådant hänseende stadgas tillämpas äfven på svenska Lappar i den utsträckning Konungen förordnar.

9 §.

Uti hvarje lappby skola Lapparne inför länsmannen inom sig välja en ordningsman.

Ordningsmannen åligger:

1:o) att förskaffa sig kännedom om de till byn hörande Lappars uppehållsställen under de särskilda årstiderna samt att, i händelse det skulle visa sig, att andra än de Lappar, som tillhöra byn, inom dess område föra renar på bete, detta anmäla hos länsmannen eller ock hos uppsyningsmannen, der sådan finnes;

2:o) att tillhålla Lapparne att noga bevaka sina renar, samt att söka utreda, genom hvilkens eller hvilkas renar angifven skada å bofastes egor blifvit förorsakad;

3:o) att söka befordra god ordning inom lappbyn och för länsmannen eller uppsyningsmannen anmäla, när något deremot stridande förekommer, samt att i öfrigt lemna länsmannen och uppsyningsmannen erforderligt biträde;

4:o) att för allmän åklagare eller uppsyningsman anmäla förseelser mot lagen angående renmärken;

5:o) att vid uppkommande tvister, så väl emellan Lapparne och de bofaste som emellan Lapparne inbördes, söka bilägga desamma;

6:o) att inställa sig vid Häradsrätt, när de till lappbyn hörande Lappar skola inför Rätten höras i ärenden, som röra dem gemensamt; samt att likaledes närvara vid de mantalsskrifningar, uppbördsstämmor eller andra allmänna sammanträden, som hållas med Lapparne, och, när så erfordras, dervid uppgifva antalet renar, som beta inom lappbyns område, och dessas egare, äfvensom särskildt antalet af de skötningsrenar hvar och en Lapp har under sin vård.

Ordningsmannen utses för en tid af sex år, med rätt för den utsedde att efter två år eller ock dessförinnan vid laga förfall från befattningen afgå. Konungens Befallningshafvande ege att, när så skäligt pröfvas, före tjänstgöringstidens utgång ordningsman entlediga.

Till Konungens Befallningshafvande skall länsman ofördröjligen insända uppgift på de Lappars namn och vanligaste uppehållsställen, som inom de till hans distrikt hörande lappbyar blifvit till ordningsmän utsedde; och låte Konungens Befallningshafvande i länskungörelserna derom meddela underrättelse.

10 §.

1. Förorsaka Lapparnes renar i Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmarker under tiden från och med den 1 Juni till den 1 September eller i annan trakt från och med den 1 Maj till den 1 Oktober skada å växande eller afskuren gröda på åker, äng eller sådana utängsslätter, hvilka antingen äro inhägnade eller, utan att vara inhägnade, år efter annat varit till höfångst brukade och dertill brukas, samt genom hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslätter, skall skadan ersättas af egaren eller egarne till de renar, genom hvilka skadan skett.

2. Sker sådan skada genom Lapparnes renar å annan tid än här ofvan sägs, skall skadan ersättas af renarnes egare, så framt den, hvilken vården om renarne ålegat, uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning varit dertill vållande.

3. Sker genom Lapparnes renar skada å annan utmark än utängsslätter, hvarom här ofvan sägs, och egde ej Lapparne att, när skadan skedde, å den utmark uppehålla sig med sina renar, vare lag som i 2 mom. sägs.

11 §.

Der inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker eller inom den del af Jemtlands län, hvarest hemmanen blifvit skattlagda enligt den för Vesterbottens läns lappmarker före år 1873 gällande metod, slaget och bergadt hö å äng eller utängsslätter, hvarom i 10 § sägs, icke förvaras i lador utan i stackar eller hässjor, vare ej egaren berättigad till ersättning för skada, som derå förorsakats af renar, så framt ej antingen stacken eller hässjan varit försedd med sådant stängsel, som af Konungen blifvit förordnad, eller skadan tillkommit med uppsåt eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning.

12 §.

Lapp, hvilken uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid bevakningen af sina renar vållat att renarne gjort skada, som enligt hvad i 10 och 11 §§ stadgas skall ersättas, böte derjemte för hvarje gång högst fyratio kronor, der ej förlikning träffats om skadans ersättande. För gäldande af de böter, som sålunda kunna ådömas renvaktare, ansvare den Lapp, genom hvars renar skadan åstadkommits.

13 §.

Äro inom en trakt de för Lapparne afsatta land så belägna, att de renar, som söka bete å dessa land, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betestiden ströfva omkring i hela trakten, och äro omständigheterna i öfrigt sådana, att skada, som af renar göres å angränsande, den bofasta befolkningen tillhöriga egor, icke kan antagas hafva blifvit förorsakad af renar, tillhörande andra Lappar än dem, som uppehålla sig å dessa land, kan trakten förklaras skola utgöra ett skadeersättningsområde, inom hvilket de Lappar, som der med sina renar uppehålla sig, skola i de fall nedan sägs vara underkastade gemensam ansvarighet för skada, som af renarne tillskyndas den bofasta befolkningens egendom. Konungen bestämmer, hvilka trakter skola förklaras utgöra särskilda skadeersättningsområden, och fastställer gränserna för ett hvart af dem.

Sker inom skadeersättningsområde i Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmarker, under Juni, Juli och Augusti månader, eller inom Jemtlands län under tiden från och med den 1 Maj till den 1 Oktober skada å egor af den beskaffenhet, hvarom i 10 § sägs, och kan ej utrönas genom hvilkens eller hvilkas renar den blifvit förorsakad, åligger ersättningsskyldigheten de Lappar, hvilka uppehålla sig med sina renar å de land, som äro belägna inom skadeersättningsområdet, och varde ersättningsbeloppet jemte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördelade i förhållande till det antal renar, hvarmed en hvar af dem tillhör området. Om vid den tid, skadan skedde, renar tillhörande andra än de Lappar, som ega rätt att vistas å landen, der uppehöll sig, skola äfven dessa Lappar i förhållande till antalet af sådana renar i ersättningen deltaga. Visar Lapp, förr än förlikning träffats eller dom i målet gifvits, att skadan ej blifvit föröfvad af hans renar, vare han från deltagande i ersättningen fri.

Lapp, som uppehåller sig med sina renar å land, beläget inom skadeersättningsområde, skall för ordningsmannen uppgifva antalet af de renar, han har under sin vård, och dessas egare. Öfverstiger renantalet med en femtedel eller mera det af honom uppgifna, böte högst fyrtio kronor.

14 §.

Fordrar någon ersättning för skada, som af renar förorsakats, och är det ostridigt, af hvilken skadan bör gäldas, varde, der den som

skadan lidit det äskar, frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje. Tredskas den, mot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege Konungens Befallningshafvande att på ansökan af den, som anspråket väckt, om valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att gälda kostnaden för syneförrättningen. Sättes ersättningen ej högre än den ersättningsskyldige före synen bjudit, gälde den, som anspråket väckt, synekostnaden.

Hvad de fleste skiljemännen säga skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, der ej domaren eller öfverexekutor annorlunda förordnar.

Vill den, som fordrar ersättning, hellre genast lita domstol än skiljemän till, stånde det honom öppet.

15 §.

Lappar, hvilka efter hvad i 13 § sägs blifvit till ansvarighet för inträffad skada dömd eller ingått förlikning om erläggande af ersättning, som icke öfverstiger det belopp, hvartill skadan blifvit vid syn värderad, med tillagd godtgörelse för synekostnader, vare oförhindrade att, i händelse kännedom sedermera erhålles, att skadan är föröfvad af renar tillhörande någon annan, eller att andra Lappar vid den tid, då skadan skedde, haft renar inom skadeersättningsområdet och sålunda böra deltaga i ersättningen, väcka talan om godtgörelse för hvad de erlagt eller för den del deraf, som på andra Lappar belöper. Sådan talan må dock ej anhängiggöras senare än två år efter det skadan skedde.

16 §.

Hålla flere Lappar sina renar tillsammans i en hjord och sker skada af renar, som höra till hjorden, vare, der ej utrönas kan, genom hvilkens renar skadan blifvit föröfvad, desse Lappar pligtige att i förhållande till det antal renar, en hvar af dem har i hjorden, ersätta skadan jemte syne- och rättegångskostnader.

17 §.

Den, som olofligen fäller eller misshandlar Lapparnes renar, skall, utom full ersättning för skadan, böta högst fyratio kronor, så framt

icke förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Lag samma vare, om någon med uppsåt eller af groft vållande förorsakar, att renarne genom skrämskott, af hundar eller på annat otillbörligt sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller söker att dem derifrån fördrifva.

Ofredas ren på tillåtet uppehållsställe af hund, skall skada, som derigenom tillfogas renen, af hundens egare till fullo ersättas, äfven om skadan icke förorsakats genom någons uppsåt eller vållande.

Varder renhjord, som betar å tillåtet uppehållsställe, skingrad af hund, och förorsaka renarne derigenom skada, den skada skall af hundens egare ersättas.

Hund, som har till vana att döda renar eller ock upprepade gånger jagat renar äfven på tillåtet uppehållsställe, skall af egaren, efter föreskrift af polismyndigheten, dödas, och åligger det polismyndigheten att, der egaren sådant underlåter, genast låta döda hunden.

18 §.

När i denna lag talas om Lapparnes renar, förstås dermed icke allenast deras egna utan ock andras renar, hvilka äro under deras vård.

Bofaste, hvilka lemnat renar till vård åt Lappar, hafva i fråga om dessa renar enahanda förpligtelser enligt denna lag, som Lappar, hvilkas renar äro under annans vård.

19 §.

Der underhåll af renar å något visst område pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, kan Konungen förordna, att det område ej vidare må till sådant ändamål begagnas, mot det att erforderlig betesmark anvisas Lapparne på annan landsträcka, som dertill finnes tjenlig.

20 §.

Der för samfärdselns uppehållande pröfvas nödigt, eger Konungens Befallningshafvande förordna, att vissa områden vid färdväg ej må begagnas till annat bete för renar än det, som ifrågakommer under flyttning eller annan färd å vägen, så ock att viss trakt omkring kyrka, tingsstad eller marknadsplats ej må användas till annat bete för renar än för deras körrenar, som besöka sådan plats. Öfverträdelse af

sådant förordnande straffes med böter, första gången högst fyratio kronor och annan gång högst dubbelt.

21 §.

Lapparne äro berättigade att till jagt och fiske betjena sig af land och vatten icke allenast å de för dem afsatta land och sådana områden i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker, som för dem bibehållas, utan äfven å annan utmark inom dessa lappmarker under den tid de ega att å sådan utmark uppehålla sig med sina renar.

22 §.

Ej må bete eller slätter å de för Lapparne afsatta land af dem upplåtas till bofast. Sker sådan upplåtelse, vare den ogild. Varder bete eller slätter å något för Lapparne afsatt land af dem ej användt, och finnes upplåtelse af sådant bete eller sådan slätter tills vidare kunna ske utan intrång eller skada för Lapparne, ege Konungens Befallningshafvande att mot lega upplåta betet eller slätter, intill dess behof deraf åter för Lapparne uppstår. Medel, som härigenom inflyta, skola enligt de bestämmelser, som gifvas af Konungen, till förmån för Lapparne användas.

Rätt till jagt och fiske å de för Lapparne afsatta land må ej af dem till annan upplåtas. Finnes upplåtelse af rätt till jagt eller fiske å dylikt land kunna ske utan skada för Lapparne, ege Konungens Befallningshafvande att, der de Lappar, hvilka ega rätt att å landet uppehålla sig, dertill samtycka, tills vidare tillåta annan att emot afgift å landet utöfva jagt eller fiske; och gälle om användandet af medel, som härigenom inflyta, hvad ofvan i fråga om lega för bete eller slätter finnes stadgadt.

23 §.

Har kronopark, belägen utom de trakter, hvarom i 1 § sägs, blifvit af Konungen förklarad tjenlig till renbetesland, ankommer på Konungen att bestämma det omfång, hvori bete och skogsfång, jagt och fiske få af Lapparne der utöfvas.

24 §.

Pröfvar Konungen nödigt, att jord, som tillhör enskild, skall begagnas antingen för det i 19 § omförmälda ändamål, eller för att bereda

Lapparne vid de för dem afsatta land tillgång till skogsmark eller bete eller till vägar öfver inegor emellan landen, eller för att uppföra stängsel till förekommande af skada af renar, vare egaren pliktig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämmes enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof.

25 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. I händelse af bristande tillgång förvandlas böterna enligt allmän strafflag.

26 §.

De i 3 § omförmälda förseelser, hvilka endast förnärma enskild persons rätt, så ock de förseelser, om hvilka i 17 § handlas, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målseganden dem till sådant åtal an gifvit. Annan förseelse mot denna lag må ej, der den endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målseganden.

Denna lag träder i kraft den 1 Januari 1887.

2:o.

Lag angående renmärken.

1 §.

Det renmärke, som Lapp vill begagna till att skilja sina renar från annans, skall af honom uppvisas inför Häradsrätten i den ort, der han har sitt hemvist. Bofast renegare uppvisa det renmärke, som han vill använda, inför Häradsrätten i den ort, der Lapp, som sköter hans renar, har sitt hemvist.

Häradsrätten låte ordningsmännen i lappbyarne inom tingslaget samt öfriga Lappar, hvilka äro vid Häradsrätten tillstädes, så ock uppsyningsmännen, der sådan i orten finnes, yttra sig öfver märket.

2 §.

Finner Häradsrätten märket vara sådant, att det tydligt skiljer sig från äldre renmärken, som användas, samt att det ej lätteligen kan till sådant äldre märke förvandlas, fastställe Häradsrätten märket.

3 §.

Vid Häradsrätten skall föras en förteckning, upptagande de af Rätten fastställda renmärken, tillika med uppgift på de renegare, för hvilkas räkning märken blifvit fastställda.

4 §.

Lapp eller bofast, som å ren anbringar eller låter anbringa renmärke, hvilket ej blifvit af Häradsrätten för honom fastställt, straffes med böter från och med femtio till och med femhundra kronor.

5 §.

Öfverträdelse af denna lag åtalas af allmän åklagare, så ock af uppsyningsman, der sådan finnes.

6 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. I händelse af bristande tillgång förvandlas böterna enligt allmän strafflag.

7 §.

Uppvisas vid Häradsrätten å det Ting, som infaller näst efter det denna lag trädte i kraft, af särskilda renegare till fastställelse renmärken, af hvilka det ena icke tydligt skiljer sig från det andra eller det ena lätteligen kan till det andra förändras, eger den renegare, som sjelf eller hvars förfäder längst använt uppvisadt renmärke, att derå erhålla fastställelse.

Denna lag träder i kraft den 1 Januari 1888, dock må ej förr än sex månader från nämnda dag förflutit den i 4 § stadgade ansvarsbestämmelse tillämpas å renegare, hvilken fortfarande brukar icke fastställt renmärke, som af honom var använt, då lagen trädde i kraft.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest
städse välbevågen.

OSCAR.

Nils von Steyern.

Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott Fredagen den 30 November 1883,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern THYSELIUS,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre
HOCHSCHILD,
Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
THEMPTANDER,
RYDING,
VON KRUSENSTJERNA.

Föredragande Departementschefen Statsrådet von Steyern hemställde
härefter i underdånighet:

8:o.

att, sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län, på grund af Kongl. Maj:ts den 14 sistlidna September meddelade nådiga befallning, numera inkommit med underdåniga utlåtanden öfver de af särskilda komiterade utarbetade förslag till förordningar dels angående de svenska Lapparne och de bofaste i

Sverige och dels angående renmärken, Kongl. Maj:t tacktes för det ändamål, § 87 Regeringsformen omförmälde, öfver förenämnda tvenne lagförslag inhemta Högsta Domstolens underdåniga utlåtande.

Denna, af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla.

Ex protocollo
Th. Wilh. Malm.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Norrbottens, Vesterbottens
och Jemtlands län

UTLÅTANDEN

öfver

det af komiterade den 25 Augusti 1883 afgifna

förslag till förordningar angående de svenska Lapparne och de bofaste
i Sverige samt angående renmärken.

STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG
1884.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län.

TILL KONUNGEN.

Öfver af särskilde komiterade utarbetadt förslag till förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige samt till förordning om renmärken, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, till underdånigt fullgörande af Eders Kongl. Maj:ts nådiga beslut den 14 sistlidne September, härmed i underdånighet afgifva utlåtande, hvarjemte Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande får underdånigst närsluta de vid sammanträden med såväl den bofasta som den lappska befolkningen inom de delar af Norrbottens län, som af lagförslagen hufvudsakligen beröras, hållna protokoll samt vederbörande kyrkoherdars och kronobetjenings yttranden öfver samma lagförslag.

Att såväl den bofasta som den lappska befolkningen inom Norrbottens län erkänner behofvet af lagstadganden, genom hvilka deras inbördes förhållanden ordnas, det torde framgå af ofvannämnda protokoll och särskilda yttranden. Af desamma torde Eders Kongl. Maj:t äfven nådigst finna, att de bestämmelser, som blifvit upptagna i de nu föreliggande lagförslagen, af befolkningen i de flesta socknar och af flertalet af de personer, som öfver dem haft att yttra sig, erkänts såsom lämpliga och ledande till ett rättvist ordnande af de bofastes och nomadernas inbördes rättigheter och skyldigheter. Då emellertid såväl de mer omfattande änderingsförslag, som blifvit framlagda af kronofogden i Kalix fögderi och af deltagarne vid sammanträdet i Gellivare, som ock de anmärkningar, hvilka i öfrigt mot lagförslagen framställts, och de tilläggsbestämmelser, hvilka i dem äskats, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes underdåniga förmenande, antingen äro befogade eller kunna synas vara det, anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra i hufvudsakliga delar öfver desamma sig i underdånighet utlåta. Utgående från denna uppfattning, öfvergår Eders

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att granska de anmärkningar, ändrings- och tilläggsförslag, som blifvit framställda med afseende på

1:o) *Förslaget till förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige.*

2—4 §§.

Dessa §§, hvilka handla om Lapparnes rätt till skogsfång, hafva föranlett förslag och uttalanden från kronofogdarne i Luleå, Kalix och Torneå fögderier samt från befolkningen uti Gellivare och Jockmock. Å sidan 63 af komiterades betänkande är redogjort för det fall, som framkallat betänkligheter mot bestämmelsen uti mom. 1 af 2 §. Kyrkoherden Læstadius har uti sitt underdåniga utlåtande på ett klart sätt utvecklat samma sakförhållande och lemnat en redogörelse för det sätt, på hvilket Lapparne uti Jockmock numera tillita skogen, när det fall inträffar, att å barrträden växande laf måste användas till föda åt renarne. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som anser sig böra upplysa derom, att denna fråga varit beaktad af komitén och inom densamma utgjort föremål för ganska vidlyftiga öfverläggningar, vågar i likhet med komiterade hålla före, att något speciellt stadgande rörande Lapparnes rätt till laftägt icke bör i lagen inflyta, utan att den bestämmelsen äfven härför är tillfyllest, som finnes upptagen uti nämnda moment. Det torde nemligen varda synnerligen svårt i föreliggande fall så lagstifta, att ej personer deraf skulle söka begagna sig för att fälla skog i stort. Man kunde nemligen tänka sig att sågverksegare eller andre kunde skaffa sig stora renhjordar, samt, under protest att renarne icke kunde på annat sätt lifnäras, nedhugga massor af till afyttring duglig skog. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har sig kunnigt att, åtminstone inom Norrbottens län, den skog, som årligen nedhugges för att skaffa laf till renar, icke är af någon betydighet, hvarken i mängd eller till sin beskaffenhet. Det är nemligen så, att Lapparne, när snön på våren varder så hård, att renarne icke längre kunna gräfva igenom den, blott hugga laf åt de dragrenar, som erfordras för flyttningarne samt någon gång vid kalftiden åt vajorna. Den öfriga renhjorden släppes i villan. Derjemte torde det vara allmänt kunnigt, att de barrträd, som till någon beaktansvärd myckenhet bära laf, stå vid myrkanter, i slyland, eller äro undertryckta samt genom allt detta värdelösa annat än till vedbrand, samt att gran på nyssnämnda marker bär mer laf än tall. Laftträden äro derföre ock både gamla och tvinande samt, der de ej finnas i närheten af de bofastes gårdar, snart sagdt värdelösa. Lägges härtill det faktum, att, såvidt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes erfarenhet sträcker sig, en

Lapp aldrig i oträngdt mål tar till yxan för att skaffa sina renar laf, eller att han underlåter, när nödvändigheten sådant kräfver, att noggrant i och för deras fällning utleta de träd, som äro rikast på laf, så torde Eders Kongl. Maj:ts nådigst finna, att i Lapparnes nedhuggning af lafskog icke ligger någon sådan fara för skogarnes bestånd och för värdefull skogs afverkning, som någon möjligen skulle vara frestad antaga, med anledning af en del af de yttranden, som nu föreligga. Den som ströfvat omkring uti skogarna i länet, såväl inom kustlandet som i det egentliga skogslandet, skall dessutom kunna vitsorda, att inom den stora vidd, som af dessa upptages, någon fällning af träd, som af Lapparne verkstälts i och för erhållande af laf till renarne, knappast kan bemärkas och sålunda icke kan vara af någon betydighet. Detta härleder sig, hvad skogslapparne vidkommer, deraf, att de, när snön i kustlandet börjar varda hård, utan tidsutdrägt begifva sig till sina skatteland uti lappmarken, der barrträden i regeln bära mycket mera laf än i kustlandet, och ditkomna släppa sina renar i villan samt, hvad fjellapparne vidkommer, deraf, att de, då renarne ej kunna gräfvä igenom snön i skogarne, flytta till sina vårvisten i öfversta skogsregionen och föra sina renar på bete å de i närheten af dessa visten liggande delar af lågfjellen, hvilka till följd af sin form och sitt läge äro sådana, att snön å dem bortblåser här och hvar. Sålunda är det egentligen först i de skogar, som ligga omkring Lapparnes vårvisten, som man påträffar trakter, der skog i någon beaktansvärd grad fälts af Lapparne, hvilket der skett förnämligast för föda åt vajorna, hvilka under kalftiden de år, då vårarna äro kalla eller när snöyra uppstår, söka sig ned i skogarne för att af dem erhålla skydd åt de späda kalfvarne.

Hvad åter det anförda förhållandet vidkommer, att Lapparne äfven skulle behöfva fälla lafskog till följd deraf, att isskorpa från hösten betäcker marken, så skulle, om detta vore en nödvändighet, otvifvelaktigt ganska betydliga quantiteter skog derfor medtagas, men lyckligtvis äro de marker, från hvilka renar kunna hemta föda, så vidsträckta och så omvexlande i afseende på höjd öfver hafvet, nederbörd, temperatur m. m., att man icke kan antaga att sådan isskorpa skall bildas öfverallt. Så är till exempel nederbörden å med tall beväxta hedar alltid mycket mindre än å i hedarnas närhet liggande berg och lider, som äro beväxta med gran. När ett töväder lemnar blott en liten snöskorpa kvar på hedlanden, så är ännu fotsdjup snö kvar i granmoren. Den sida af ett berg, som ligger mot solen, är i det närmaste bar, samtidigt då å den, som ligger från solsidan, snön knappt är rörd. När det är isskorpa på marken vid kusten, är det icke så inuti landet och tvärtom. Härmed vill Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande

hafva visat, att de år, då vinterbetet för renar på vissa områden är förstördt genom isskorpa, är det på andra deremot det icke, och Lapparne underlåta derföre icke heller vid så kallade »flenår» att, innan de flytta med renarne till en trakt och innan de vidtaga flyttningen ned till kusten, undersöka om renbetet der blifvit för vintern skämdt.

Den af kyrkoherden Læstadius meddelade uppgiften, att Lapparne uti Jockmock numera i mindre omfattning fälla lafskog än de gjort i gångna tider, är utan tvifvel riktig. Samma uppgift kan äfven, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes öfvertygelse, passa in för öfriga delar af Norrbotten; men orsaken dertill torde icke vara den, att Lapparne numera, inseende skogens värde, blifvit varsammare i och öfva större urskilning vid fällande af lafskog, utan den, att skogsafverkningen för afsalu år efter år ökats och numera försiggår här och hvar uti länets hela skogsland, samt att renarne osökt finna mer än tillräckligt med laf å de tullar och qvistar, som öfverallt i skogarna ligga efter afverkningarne kringströdda. Renar infinna och hålla sig derföre ock de vårar, då snön är hård och djup, i mängd på hyggena, och Lapparne behöfva icke heller, annat än för fall, som här ofvan äro angifna, sjelfva fälla lafträd.

Med anledning af den utredning Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande nu sökt lemna, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet hemställa, att hvad som af kronofogdarne i Luleå och Kalix fögderier samt af befolkningen i Gellivare blifvit anfördt, icke måtte föranleda till någon ändring uti 1 mom. 2 § af komiterades förslag.

Kronofogden i Kalix fögderi och befolkningen i Gellivare hemställa derjemte om den ändring i 2 och 4 §§, att enskildes skogar i lappmarkerna måtte varda, med afseende på Lapparnes rätt att till eget behof använda skogen, likställda med enskildes skogar utom lappmarkerna. När staten vid afvittring lemnar skogsmark till hemman och nybyggen i lappmarkerna, så sker detta under vilkor, att Lapparne skola vara berättigade att för renhjordarne å denna mark begagna bete, dock der denna ligger inom de till odling tjenliga delarne af landet endast vintertiden, samt att de derjemte skola ega att, i den mån för denna betesrätts utöfvande är nödigt, till hushållsbehof begagna skogen. Att aflyfta någon del af det servitut, som sålunda skall hvila på enskildes skogsmark uti lappmarkerna, läser icke böra ifrågakomma.

5 §.

Med anledning af Enontekis socknemäns vid denna § gjorda anmärkning, anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra uttala den åsigten, att det särskilda slag af renhagar, som fjellapparne

inom Enontekis begagna, när de höstetid vistas på lågfjellen uti socknen, icke kunna hänföras under de renhagar, till hvilka virket skall vara afbarkadt. Förr nämnde renhagar äro snarast att likna vid rishagar, sammansatta, som de uppgifvas vara, af oqvistade, i öfversta skogsregionen växande fjellbjörkar samt af enris och vide och äro derföre att anse såsom tillfälliga och i öfrigt såsom något helt annat än de hägnader omkring renvallar, som begagnas inom skogslandet, hvilka hägnader i de allra flesta fall äro af gran eller tall, och för hvilket virke afbarkning är i lagförslaget föreskrifven.

6 §.

Af kronofogden i Kalix fögderi och befolkningen i Gellivare är i senare momentet af denna § begärdd ett tillägg, gående derpå ut, att en nyodling, upptagen å renväg, icke må af renhjord beträdas, såvida den utan lång och besvärlig omväg kan föras förbi nyodlingen. Då de af fjellapparne i Norrbotten för flyttningarne under sommarmånaderna begagnade renvägar ligga i trakter, der hvarken odlad mark för närvarande finnes eller i framtiden kan komma att upptagas, har bestämmelsen i denna § för dem ingen betydelse. Skogslapparne följa vid flyttning mellan sina visten de gångstigar, som gå mellan deras visten, men de begagna dem ej för sina renhjordar, utan allenast för sig sjelfva och det fåtal renar, på hvilka de klöfja sina husgerådsaker. Dessa gångstigar ligga helt inom deras land och äro till nytta såväl för dem sjelfva som för andra personer, hvilka der färdas fram, och ingen kan hafva anledning att stänga dem eller lägga hinder i vägen för den samfärdsel, som dessa primitiva vägar dock i sin mån förmedla. Stadgandet har derföre egentligen afseende på förhållandena inom Jemtlands län, der skattefjellen äro skilda från hvarandra af mark, som tillhör enskilde, och der det ansetts nödvändigt, att hinder genom nyodlingar ej må läggas, vid det nödtvungna beträdandet af enskild mark, för Lapparne att begagna sig af de gamla renvägar, som för betesrättens utöfvande å de särskilda skattefjellen för dem äro behöfliga. Den gjorda framställningen torde derföre böra förfalla.

7—10 §§.

Vid sammanträdet uti Enontekis uttalade socknemännen den åsigt, att bestämmelserna uti dessa §§ icke behöfva eller kunna komma att tillämpas derstädes, emedan Lapparne der icke hafva några särskilda land eller några bestämda uppehållsställen under vintermånaderna,

utan flyttade om hvarandra än hit, än dit. Om det än är sant, att Enontekis-lapparne egentligen blott vinternånaderna uppehålla sig inom Sverige, så torde det dock icke vara annat än med god ordning för-
enligt, att deras flyttningar under denna tid ske på sådant sätt, att den ene Lappen icke tränger sig på den andre, eller så att en Lapp ej hastar före de andre Lapparne med sin hjord för att intaga de bästa betesplatserna. När kartläggningen af Enontekis om ett eller annat år varder fullbordad, lærer det derföre ock derinom vara skäl att fördela de betestrakter inom Sverige, å hvilka Enontekis-lapparne för nutiden föra sina renar på bete, uti tre eller fyra större områden, att verkställa en utredning öfver huru många renar inom hvarje område kunna hafva vinterbete samt att derefter och på grund af denna utredning fördela Lapparne å de särskilda områdena. Ett sådant tillvägagående kan icke annat än vara uti Lapparnes välförstådda intresse, tjena till att bringa ordning i deras inbördes förhållanden samt underlätta kronobetjeningens och ordningsmännens uppgift att bringa reda i förhållandet emellan de bofaste och Lapparne. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vågar derföre tro, att detta uttalande skall visa sig vara origtigt. I 8 § äska Gellivare socknemän och kronofogden i Kalix fögderi det tillägg, att Lapp, som vill till annan lappby inflytta, skall vid ansökningen foga afklipp af sitt renmärke. Detta anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hafva skäl för sig, i synnerhet för det fall, att flyttning begäres till annan socken, vare sig denna ligger i samma eller annat län. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande får derföre i underdånighet hemställa, att första punkten af 8 § må erhålla följande lydelse: »Vill Lapp erhålla rätt att med sina renar flytta till annan lappby, ingifve ansökan derom, jemte uppgift om antalet af sina renar till Konungens Befallningshafvande i det län, der lappbyn är belägen; *foge ock vid ansökningen afklipp af det eller de renmärken, som äro åsatta de renar, med hvilka han vill till lappbyn inflytta.*»

De anmärkningar, som blifvit gjorda emot bestämmelserna uti 9 §, lära icke förtjena afseende, enär Lapp, som blifvit ålagd att med de renar, han har under sin vård, flytta till annan lappby, icke lærer underlåta att om detta föreläggande underrätta den eller de personer, åt hvilka han är renskötare. Skulle tilläfventyrs någon ytterligare föreskrift finnas nödig, borde den vara tillfyllest, att *föreläggandet skall intagas i länskungörelserna.*

11 §.

Af kronofogden i Kalix fögderi föreslås, att i denna § måtte införas ett stadgande om skyldighet för hvarje renegare och renskötare

att för ordningsmannen uppgifva antalet under hans vård varande så väl egna som andras renar. Utom det oegentliga deri, att uti en §, som handlar om ordningsmannens åligganden, intaga åligganden, som skulle tillkomma andra, torde den fullständiga kännedom om antalet af och egarne till de renar, som en sådan skyldighet för Lapparne inom lappbyn skulle gifva ordningsmannen, icke krävas annat än för det fall, som förutsättes i 17 § och der ock derföre Lapparne hafva den sig ålagd.

Enontekis socknemän hafva ansett önskvärdt, att till ordningsmännens åligganden borde höra: *dels* närmaste uppsigten öfver förordningens angående renmärken efterlefnad, *dels* hvad som åligger fjerdingssman enligt 6 §, mom. 1 i nådiga stadgan den 1 Juni 1850. Med anledning häraf får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uttala den åsigten, att 3:dje punkten i nu föreliggande § i sig innefattar de åligganden, som upptagas i nyssnämnda moment, hvarjemte och då det med fullt fog kan påstås, att endast en Lapp är fullt kompetent att bedöma om de viktiga bestämmelserna rörande renmärken riktigt efterleivas, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vågar föreslå, att bland ordningsmannens åligganden måtte intagas en punkt af följande lydelse: *att hålla uppsigt deröfver, att förordningen angående renmärken efterlefves inom lappbyn.*

I öfrigt uttalas från samma socken önskvärdheten deraf, att de Lappar, som tjenstgöra under Lapparnes vistelse i Norge såsom förste förmän, böra vara ordningsmän i Sverige. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som underdånigst hänvisar till det, som här ofvanför är anfördt rörande nödvändigheten att fördela Lapparne uti Enontekis uti 3 eller 4 lappbyar, och som anser, att det icke inom Enontekis skall på långt när behövas så många ordningsmän, som det, till följd af distriktens mängd, skall komma att erfordras förste förmän i Norge, utan att tre eller fyra ordningsmän, eller en för hvarje lappby, der skall varda tillfyllest, får i underdånighet hemställa, att denna framställning icke må till någon åtgärd eller till någon förändring i lagförslaget föranleda.

12 §.

Bestämmelserna i denna §, hvilka de bofaste anse vara för deras näring af stor betydelse, hafva föranledt framläggande af ändringsförslag af befolkningen i Gellivare, Arvidsjaur och Arjeplog, af kyrkoherdarne i Arvidsjaur och Arjeplog, af kronofogden i Kalix fögderi

samt af länsmännen i Gellivare och Arvidsjaur. Dessa ändringsförslag gå alla derpå ut, att tiden, under hvilken Lapparne skola taga sådan vård om sina renar, att de icke göra skada å växande eller afskuren gröda på åker, äng eller utängsslätter, måtte förlängas. Allmännast yrkas, att i stället för tidsbestämningen 1 September måtte sättas 1 Oktober. Arvidsjaur's bofaste, kyrkoherde och länsman, framlägga förslaget 15 Juni—15 Oktober, och kyrkoherden i Arjeplog begär såsom ett minimum den förändringen, att 15 September må sättas i stället för den 1 September.

I de flesta af de protokoll och särskilda yttranden, der här ofvan omnämnda ändringsförslag blifvit framställda, medgifves, att bergningen å utängsslätter är afslutad till den 1 September. Endast från Gellivare påstås, att de bofaste icke hinna afberga sitt hö förr än i slutet af nämnde månad. Förhållandet är emellertid sådant, att bergningen å de så kallade slättermyrarna och i de på utmarken liggande rödjningarna, hvilka innefattas under benämningen utängsslätter, och hvilka äro de enda lägenheter, å hvilka renar kunna förorsaka skada på växande eller afskuren gröda genom att nedtrampa det i växt varande eller det afbergade, ännu ej i hässjor eller stackar uppsatta gräset, är verksteld före September månads ingång. Ordningen med höbergningen är nemligen den, att slättermyrarna afbergas först, derefter rödjningarna ute å skogsmarken, derefter vallarna invid gårdarna och till sist sjöfoderslätterne. Redan de första dagarne af Augusti börja nattfrosterne, genom hvilka gräset på myrar och rödjningar fryser, och det skulle varda helt och hållet värdelöst, om det ej blefve afslaget förr än i September. Omkring vallarne är alltid hägnadt, så äfven omkring de värdefulla sjöfoderslogarne, hvadan renarne å dessa icke kunna göra skada på den å dem växande eller afskurna grödan. Det kan sålunda icke vara fruktan för att renarne skola skada växande eller afskuren gröda å ängarne, som föranledt de framställningar, som här föreligga om förlängningen i tiden, under hvilken sådan skadegörelse, som i denna § afhandlas, skall af Lapparne ersättas, utan de äro härledda af den uppfattningen om §:ns bestämmelse, hvilket ock torde framgå af kyrkoherden Berlins yttrande, att Lapparne äro skyldige ersätta skada å hö, som är satt i hässjor och stackar under tidsrummet 1 Juni—1 September och att således, om förlängning i detta tidsrum kunde erhållas till den 1 eller 15 Oktober, den förmån komme de bofaste till del, att blifva ersatta för de skador, som renar intill 1 eller 15 Oktober möjligen kunna göra å afbergadt, i stackar eller hässjor förvaradt, oinhägnadt hö.

Enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förmenande är

denna tolkning af föreliggande § origtig. 15 § bestämmer, att af renar förorsakad skada å slaget och bergadt hö, som icke förvaras i lador utan i stackar eller hässjor, icke ersättes med mindre stacken eller hässjan varit försedd med sådant stängsel, som af Konungen blifvit förordnad; uti förevarande § talas deremot om skada å växande och afskuren gröda, hvilken senare ännu icke blifvit på något sätt förvarad.

Af den här ofvan lemnade utredning torde framgå, att en förlängning af den uti §:n för Norrbottens och Westerbottens län gjorda tidsbestämning, icke skulle leda till det mål befolkningen med sina yrkanden afsett. Endast för det fall, att höet förvaras i lador och att väderleken varit sådan, att det icke före September månads ingång i dem kunnat inbäras, skulle en längre frist vara fördelaktig, såsom ock blifvit visadt af kyrkoherden Berlin, hvilken i öfrigt på ett uttömmande sätt redogjort för hägnadsfrågan.

Tidsbestämmelsen uti denna § för Norrbottens och Vesterbottens län är ej ny, utan är hemtad ur nådiga brefvet den 3 Oktober 1866. Den har således varit tillämpad uti 17 år, och den har tillkommit efter utredning inom de särskilda orterna och efter vederbörande länsstyrelsens hörande. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har icke heller från de särskilda delarne utaf länet förnummit, att någon missbelåtenhet med denna tidsbestämning förefunnits, utan har tvärtom af allt, som Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härom hört och erfarit, fått den uppfattningen att det nådiga brefvet deri träffat det rätta. Då dertill kommer, att den äskade förändringen är till men för Lapparne och deras näring, enär en del fjellappar redan i slutet af Augusti komma till sina höstvisten och i September, när svamp börjar växa i skogarne, hafva svårt att hålla sina renar samlade, samt skogslapparne under sistnämnda månad alldeles icke kunna hålla sina renar i samlad hjord, utan nödgas lemna dem utan all vård, så kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke annat än till alla de framlagda ändringsförslagen afstyrka nådigt bifall.

Med afseende på den uti denna och flera andra §§ förekommande bestämmelsen om att ansvar skulle ådömas, der visas kan, att skadan blifvit förorsakad genom grof vårdslöshet från Lapparnes sida, har framhållits af länsmannen i Jukkasjärvi, att bevisningsskyldigheten borde åläggas Lapparne, ej jordegarna, emedan en Lapp temligen lätt genom nära och samboende Lappar torde kunna leda i bevis om hans renar, oaktadt eftersyn, till följd af denna eller annan orsak, icke kunnat afhållas från att göra skada, då deremot jordegaren svårigen torde varda i tillfälle att med vittnen styrka, att Lapparne genom grof vårdslöshet varit vållande till af deras renar förorsakad skada. Som

detta strider emot vanlig processordning, torde något afseende vid ofvannämnda förslag ej böra fästas.

Gellivare socknemän förmåla, med afseende på samma sak, att som det är omöjligt kunna bevisa, att en skada skett med uppsåt eller genom vårdslöshet, så böra, »såvida Lapparne skola förmås hindra sina renar att göra skada», orden »med uppsåt eller genom grof vårdslöshet» utgå såväl i denna som i följande paragrafer. Som det för Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande *dels* är kunnigt, att i flere fall Lapparne blifvit dömda till ersättnings utgifvande för skada, som renarne gjort å hö, derföre att det bevisats, att renvården varit slapp och vårdslös, *dels* är omöjligt att fatta den tankegång, som ligger till grund för det uteslutningsförslag, som Gellivare socknemän framlagt, så får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst anhålla, att äfven denna del af paragrafen måtte oförändrad antagas.

13 §.

Gellivare socknemän hafva i denna paragraf föreslagit det tillägg, att de Lappar, som af inhägnaden hafva fördel, skola bidra i kostnaden för hägnadens uppförande med en tredjedel; kronofogden i Kalix fögderi har framlagt ett härmed något öfverensstämmande tillägg, eller att der hägnad är oundgängligen nödvändig, men dess anbringande särdeles betungande, skola de Lappar, som af hägnaden hafva fördel, bidra i kostnaden med en tredjedel; Arjeplougs socknemän hafva föreslagit, att hela paragrafen måtte utgå, emedan kostnaden för stängsel troligen blefve dyrbarare än värdet af afkastningen å utängen.

När de tvenne fallen på samma gång inträffa, att Lapparne omöjligt kunna afhålla renarne från en utäng och tillgång på hägnadsvirke finnes, så att uppförande af hägnad omkring utängen icke kan anses för den bofaste betungande, är det som Konungen kan förordna att, så vidt jordegaren vill hafva ersättning för den skada, som renarne å ängen förorsaka, han skall hägna omkring densamma. Att helt och hållet borttaga denna paragraf ur lagen kan icke vara tillrådligt, ty om den än ej kan komma att tillämpas i Arjeploug, så finnes det för visso inom andra delar af Lappland och uti Jemtlands län utängar, som hafva sådant läge och dertill hafva sådant värde såsom äng, att de böra förse med hägnad för att lemna egarne någon afkastning och för att minska beloppen af Lapparnes skadeersättningar.

Att ålägga de Lappar, som af hägnaden erhålla fördel, en del af hägnadsskyldigheten, lærer väl ej heller gå för sig. Föreläggandet är ju sådant, att jordegare skall hägna, så vida han vill hafva ersättning

för skada, som sker af renar. Gör han det ej, så kan han ej heller utkräfva någon skadeersättning. Hägnadens uppförande bör ju derföre vara jordegarens ensak.

Med anledning af det nu anförda, hemställes i underdånighet, att paragrafen må bibehållas oförändrad.

15 §.

Att kronofogden i Kalix fögderi, tvärt emot all i länet vunnen erfarenhet, kan framkomma med det påståendet, att det i de flesta fall varder allt för kostsam att uppföra stängsel kring hässjor och stackar, samt att egaren derför hellre underkastar sig äfventyret att förlora sitt hö, än att anbringa sådant, det bevisar en okunnighet om verkliga förhållandet, som för Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande är oförklarlig. Hvar man färdas fram uti länets lappmarker å trakter, der renar hafva för vana att ströfva omkring under årets sista månader, der påträffar man år från år qvarstående hägnader omkring hässjorna. En sådan hägnad, en gång uppförd, räcker i flera år. Å de trakter deremot, der renar under sagda tider icke hafva för vana att vistas, der finnes icke sådan hägnad kring hässjorna och der behöfves den ej heller. Med stora trakter af länets lappmarker är det nemligen så, att renar icke finnas der annat än under de egentliga vintermånaderna, då de kunna hållas under vård och då derjemte hvarje omtänksam jordbrukare redan hemfört sitt hö från utängarna. Hvarje sådan tillvägagår nemligen på det sättet, att han, så snart snö fallit och myrarna tillfrusit, dag ut och dag in sysslar med hemkörning af sitt hö, hvilket arbete han ock har afslutadt, för så vidt ej särdeles ogynnsamma väderleksförhållanden derför lägga hinder, allra senast vid jultiden. Detta gör han emellertid ej egentligen af fruktan för att höet skall varda förstördt af renar, utan fast mera af sträfvan att få fodret så godt som möjligt. Sammanställes härmed det faktum, att renarna egentligen göra skada på hö i hässjor *dels* på höstarne, sedan marken tillfrusit och snön ännu är ringa samt dertill så lös, att den icke lägger något hinder för framkomligheten, *dels* på vårarne, då snön blifvit så hårdt packad, att den bär dem, men att någon sådan skada icke, åtminstone icke af någon betydighet, sker under de egentliga vintermånaderna, så torde det för hvar och en vara klart, att hägnad omkring höhässjor och höstackar under höstmånaderna, innan ännu snön hunnit drifva in omkring hägnaden, skall vara ett verkligt skydd för höet, men att detta skydd deremot är ringa på vårarne, då emellertid, enligt hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande här ofvan har yttrat, det hö, som ännu icke

blifvit hemfördt, utgör en obetydlighet samt eges antingen af sådana, som icke äro förtänksamma utan snarare försoffade och lata, eller af sådana, som hafva det till lockbete för att utkräfva höga ersättningar af Lapparne för den skada, som af renarne å detsamma förorsakas. Obestriddt är det ju, att Lapparne varit de förste, som gjort sig till nytta Sveriges lappmarker. Nekas kan ej heller, att de blifvit undanträngda af odlingen, men så mycket skydd måste väl lagen gifva åt dessa landsdelars första bebyggare, att den icke utsätter dem för att utgifva stora skadeersättningar åt en bofast befolkning, som först under det sista seklet tagit land derinom i besittning, synnerligast om detta sker i oträngdt mål, då det lagbud, från hvilkets fullgörande man vill varda befriad, på samma gång är ett skydd för Lapparne mot de bofastes utrotningsbegär och, såsom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande här ofvan sökt visa, till stor nytta för de bofastes egen näring. Att ett lagbud, som gäلت från år 1825, då den bofasta befolkningens inom lappmarkerna antal utgjorde en bråkdel af det nuvarande antalet och då man derföre kan säga, att en hel generation växt upp under den tid det varit gällande, och hvilken således bör hafva left sig in i detsamma, skall påstås vara omöjligt att efterleva, det kan kallas djerft. Betecknande är ock, att från ingen af länets lappmarker — jag räknar icke dertill här nedan berörda framställningen af kyrkoherden Lidström i Jukkasjärvi — förslag i sådan syftning som ofvan nämnde kronofogdes, blifvit framlagdt. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kan icke annat än uttala sin tillfredsställelse öfver denna försynthet.

Kyrkoherden uti Jukkasjärvi uttalar på anförda skäl den önskan, att denna paragrafs bestämmelser icke måtte träda i kraft annorlunda, än i den mån afvittringen och skiftesförrättningarne varda i socknarne fullbordade, samt att intill dess skyldigheten att stänga kring utestående höstackar eller hässjor bör föreskrifvas endast på sådana ställen, der, efter närmare pröfning af förhållandena, sådant stängsel måste anses nödvändigt för att renegare skall kunna hindra renarne från att göra skada på höet, samt att, å andra ställen, hemmansinnehafvare och andra dermed jemförliga lemnas nödig tid att på senhösten eller förvintern hvilken tid icke bör bestämmas tidigare än till den 15 December, hemforsla sitt hö vid äfventyr att sedermera sjelfva stånda skada. — Föreskriften om hägnad kring stackar och hässjor är ju icke obligatorisk. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har förut visat, att stora trakter finnas, der renar icke vistas under de sista af årets månader. Icke lärers väl, om det nu föreliggande lagförslaget varder antaget, hägnaden komma att uppföras kring det hö, som finnes å sådana trakter,

utan blott å sådana, der de äro erforderliga för att skydda höet från åverkan af renar. För öfrigt är det ju icke ett nytt lagstadgande, som här föreligger, utan ett, som länge varit gällande.

Det, som nu af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit i underdånighet anfördt med afseende på denna paragraf, torde ådaga-lägga, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anser det vara af synnerlig vigt för Lapparnes och renskötselns fortfarande bestånd, att de bofaste icke måtte varda befriade från den dem åliggande hägnads-skyldigheten omkring det hö, som de hafva förvaradt i stackar och hässjor, samt att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande därför i underdånighet anhåller, att de framställningar, som här ofvan äro be-mötta, och andra dylika, som icke lära uteblifva, icke måtte leda till ändring eller upphäfvande af det förslag till lydelse af paragrafen, som komiterade framlagt.

16 §.

De anmärkningar, som äro framställda mot denna §, härleda sig påtagligen af att anmärkarne gifvit en annan betydelse åt ordet »ren-vaktare», än den som detta ord har uti den internationela lagen och sjelfföljligt äfven i det nu föreliggande lagförslaget. Af de motiv komiterade fogat till denna paragraf framgår emellertid den betydelse, i hvilken ordet renvaktare här skall tagas.

17 §.

Utom det att Gellivare socknemän och kronofogden i Kalix fög-deri, i enlighet med sina föregående yrkanden, föreslagit ändring i de uti denna paragraf föreslagna tidsbestämningar, och hvilken Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande naturligen icke kan förorda, hafva Enontekis socknemän förklarat, att socknen och tillgränsande betes-marker inom Muonionalusta och Pajala socknar icke behöfver indelas i skadeersättningsområden. Detta anser Eders Kongl. Maj:ts Befall-ningshafvande varda förhållandet icke allenast med Enontekis-lappar-nes betestrakter, utan ock med de fleste andra renbetestrakter uti Norrbotten, men det är ändock nödigt att i lagen bibehålla stadgandet derom.

18 §.

Då, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förmenande, intet hinder i paragrafen lägges därför, att den, som lidit skada, kan

låta densamma synas och uppskattas af 2:ne trovärdige män, så lär den tilläggsbestämmelse och ändring, som i denna paragraf blifvit yrkad, icke böra till någon Eders Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda.

21 §.

Den, som stjälar renar, fäller dem icke allenast, utan han tillgodo-gör sig äfven kött och hud. I denna paragraf afses deremot det fall, då renar skjutas på otillåtligt uppehållsställe, eller på sådant ställe, der de kunna göra eller der de gjort skada. Detta sker så väl för att få reda på renmärket, d. v. s. egaren till de renar, som gjort skada, som för att uttaga skadeersättning. I denna paragraf är sålunda fråga om skadegörelse från de bofastes sida, men ej om renstöld. Detta till svar på de anmärkningar, som blifvit framställda af Gellivare sockne-män och kronofogden i Kalix fögderi. Målningen af det sätt, på hvilket de bofaste uti Muonionalusta kapellförsamling tillvägagå för att bringa skada och förderf öfver Lapparne, och hvilken målning återfinnes i protokollet för sammanträdet uti Enontekis, har gifvit befolkningen i nämnda socken anledning att framkomma med förslag om förstnämnda församlings indelande i skadeersättningsområden.

Ehuru det visserligen har varit Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kunnigt, att den bofasta befolkningen uti Muonionalusta på mångfaldigt sätt trakasserar Lapparne under den tid af vintern, då de der måste uppehålla sig med sina renar, hade Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sig dock ej bekant, att illdåden nått den höjd, som protokollet mäter. När upphofsmännen till dylika illdåd icke kunna nås af lagens arm, derföre att det icke är möjligt få reda eller full bevisning på dem, så att de må kunna till straff befordras, är det icke att förundra sig öfver, att Lapparne önska en sådan utväg till dådens stälfjande, som ligger uti gemensamma ansvarigheten för hvarje särskildt bysamhälles invånare. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hyser dock det hoppet, att, om det nu föreliggande förslaget åtminstone i hufvudsakliga delar blefve lag, befolkningens hänsynslöshet i dess förhållande till Lapparne skulle minskas, om ej helt och hållet försvinna, samt att den upplysning, som man numera söker att bi-bringta denna befolkning, äfven skall i sin mån verka derhän, att illdåden komma att stämplas såsom de det förtjena, och att befolkningen snarligen skall komma till insigt derom, att den knappt kan såsom bofast existera i den nordliga trakt, der den nu bor, hvilken erbjuder så få tillfällen till odlingars upptagande och till en jordbrukande be-folknings utkomst, såvida icke ombytena med Lapparne lemnade den

högst betydliga ekonomiska fördelar. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anser sig på grund af det nu anförda icke kunna i underdånighet förorda antagande af ett tillägg till paragrafen i den syftning Enontekis socknemän önskat.

24 §.

Det tillägg, som Enontekis befolkning i denna paragraf ansett nödigt, anses af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej vara det. Klart är nemligen, att, der färdväg löper fram, der äro vissa bestämda hvilställen, hvarest alla, som färdas efter vägen, stanna. Dessa hvilställen utgöras af vid vägen liggande byar och enstaka hemman. Det är af synnerlig vigt att hafva trakten omkring sådana hvilställen fridlyst från den betning af renar, som i paragrafen omförmäles. Det kan deremot icke vara nödvändigt att de trakter på ömse sidor af en färdväg fridlysas, der vägfarande ej bruka stanna eller behöfva stanna för att beta sina renar. Då dertill kommer, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall meddela beslut om de trakter på ömse sidor om färdväg, som skola undantagas från betning, så lär väl Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, innan en sådan bestämmelse utfärdas, höra befolkningen inom orten rörande de trakter på ömse sidor af färdväg, som därför böra utgöra föremål.

Hvad åter det tillägg angår, som kronofogden i Kalix fögderi och Gellivare socknemän ansett nödvändigt att intaga uti paragrafen, så torde, för händelse Eders Kongl. Maj:t skulle finna att paragrafen, sådan den nu är redigerad, icke i sig kan anses innefatta någon bestämmelse i den rigtning föreslaget blifvit, det vara skäl att i paragrafen införa ett moment, *som undantager viss trakt omkring kyrko-plats — marknads-plats och tingsstad ligga alltid i närheten af kyrka — från annan betning af renar än för de personers körrenar, som besöka kyrkoplatsen.*

Då Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke har förnummit att de Lappar, som skilja åt sig renar ur andras hjordar, vid skilningen äro oärliga, förefans det förslag föga lämpligt, som kronofogden uti Kalix fögderi framlagt såsom ett särskildt tillägg till nu föreliggande förordningsförslag. De Lappar, som bo invid eller på hvar sin sida om sockengräns, känna renmärkena icke allenast uti närgränsande byar i egen socken, utan äfven de Lappars i den andra socknen, som bo i närheten af gränsen. De uttaga därför vid renskilning i en ut-

sockne hjord utur den icke allenast sina egna renar, utan äfven andra Lappars inom den egna socknen renar, samt utlemna dessa senare derefter till egarne. Detta göra de, utan någon som helst fullmakt, af häfdvunnen praxis. Renskilning hålles dessutom bland Lapparne för en förrättning, hvilken framför alla andra skall bära prägeln af ärlighet och redbarhet. Lägges härtill att genom förordningen angående renmärken för händelse en sådan varder utfärdad, det bruket att en och samma person kan använda flere renmärken, och andra oegentligheter med afseende på renmärken, utan tvifvel komma att upphöra, så anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hafva framlagt skäl därför, att nu omhandlade framställning ej måtte till någon Eders Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda.

2:o) *Förslaget till förordning angående renmärken.*

Kronofogdarne i Torneå och Luleå fögderier, kyrkoherden Læstadius och befolkningen i Enontekis hafva framhållit nödvändigheten deraf, att till denna förordning fogas en paragraf, hvarigenom, när person genom köp, arf, gåfva, testamente eller dylikt fått i sin ego renar med gammalt märke, det må äfven under den tid, som förflyter innan häradsrätts nästa sammanträde, kunna göras tydligt, att dessa renar öfvergått till ny egare. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anser de skäl, som för ett sådant tillägg blifvit anförda, vara talande, och får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande derföre hemställa, att en paragraf, hvilken lämpligen torde få ordningsnumret 3, bör i förordningen upptagas af ungefär följande lydelse: *Öfvergår ren genom laga fång till annan egare, och är renen förut försedd med af häradsrätt fastställt märke, må den nye egaren, der han vill uti detta märke göra ett tillägg, hvarigenom visas kan, att renen frångått sin förre egare, anbringa sådant tillägg uti ordningsmans och tvänne ojäfvige mäns närvaro; vare dock skyldig vid näst infallande ting för häradsrätten förete det sålunda förändrade märket för åtgärd, som i 2 § sägs.*

Skulle Eders Kongl. Maj:t bifalla detta förslag, kommer naturligen de följande paragrafernas ordningsnummer att förändras, hvarjemte uti nuvarande § 4 emellan orden »fastställt och straffes» torde böra inskjutas orden: *eller ej tillkommit i den ordning § 3 föreskrifver.*

De förslag till ändring uti 1 och 3 §§, som blifvit framlagda af kronofogden i Kalix fögderi och den framställning, som med anledning af förordningsförslaget blifvit gjord af Gellivare socknemän, anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra afstyrka. Om förordningens föreskrifter noggrant iakttagas af häradsrätten, och man måste

antaga att så skall ske, så äro en del af dessa förslag onödiga; de öfrige synas Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke lämpligen böra intagas uti en civil lag, utan kunna, för händelse föreskrifter, enliga med de föreslagna, anses nödiga och nyttiga, utfärdas i administrativ väg.

Hvad derefter de af länsmännen uti Enontekis och Jukkasjärvi samt kyrkoherdarne i dessa församlingar gjorde framställningar om införande uti lagförslaget af bestämmelser, genom hvilka rentjufnad skulle kunna försvåras, förhindras och lättare upptäckas, vidkommer, så och ehuru Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i likhet med dem, anser att något måste göras, för att söka återställa den säkerhet till den egendom, som består af renar, hvilken från gammalt egt rum inom dessa församlingar och i Gellivare, kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dock ej finna, att dylika stadganden, som af dem blifvit föreslagna, kunna inrymmas uti nu föreliggande förordning angående renmärken, utan att de måste hafva sin plats i strafflagen. Men då, såsom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande nyss yttrat, det är nödvändigt att genom lagstadganden räcka åklagaren handen i och för stäffande af dessa i de norra delarne af länets lappmarker numera så allmänna rentjufnader, så vågar Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet anhålla, att Eders Kongl. Maj:t, med ledning af de framställningar och den utredning af sjelfva sakförhållandena, som blifvit lemnad i synnerhet af länsmannen uti Enontekis, i det af honom afgifna särskilda yttrandet, ville i nåder låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, genom hvilka försäljning och köp af hudar, som sakna öron eller som hafva öron, hvilka äro så stympade att märkena å dem ej kunna urskiljas, måtte blifva med straff belagdt, samt hvarigenom en sådan åtgärd finge skydd af lag, att de renar, som hafva förstörda och oigenkänneliga märken, och hvartill ingen egare sig anmäler, skola på offentlig auktion försäljas och de inflytande medlen användas till kommunens gemensamma utgifter.

Slutligen får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet anmäla, att kyrkoherden i Gellivare J. O. Curtelius, ehuru derom förständigad, ännu icke hit inlemn timer sitt underdåniga utlåtande.

Underdånigst

K. A. WIDMARK.

Y. A. Genberg.

Landskansliet i Luleå den 12 November 1883.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län.

TILL KONUNGEN.

Sedan särskilda i nåder förordnade komiterade utarbetat förslag till förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige, samt till förordning angående renmärken, har Eders Kongl. Maj:t, enligt skrifvelse från Kongl. Justitie-Departementet af den 14 sistlidne September, anbefalt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att efter det inom de socknar af Vesterbottens län, hvilka af lagförslagen hufvudsakligen beröras, så väl den bofasta som lappbefolkningen lemnats tillfälle att af förslagen erhålla del och öfver desamma sig yttra, med de vid sammanträdena hållna protokoll, vederbörande kyrkoherdars och kronobetjeningens yttranden, samt eget underdånigt utlåtande till Eders Kongl. Maj:t inkomma före den 20 innevarande månad.

I anledning häraf får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, med öfverlemnande dels af protokoll vid de utlysta sammanträden, som hållits med den bofasta och nomadiserande befolkningen i Wilhelmina, Sorsele och Stensele socknar, samt Tärna och Malå kapellförsamlingar, hvilka kommuner äro de, som hufvudsakligen af ifrågakomna lagförslag beröras och der Lappar nu kunna anträffas, dels ock af vederbörande presterskaps och kronobetjentes yttranden i ämnet, för egen del deruti afgifva underdånigt utlåtande, i hvad frågan rörer Vesterbottens län och de föreslagna förordningarnas tillämpning derstädes.

A) Förslag till förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige.

§ 1.

Då man får antaga, att inom de delar af lappmarkerna, som vid afvittring förklarats tjenliga för odling, eller som fallit nedanför den s. k. kulturgränsen, inga egor komma att bibehållas jemväl såsom ren-

betesland, synes det i slutet af denna § förekommande medgifvandet för Lapparne att, äfven annan tid än på vintern, uppehålla sig å sistnämnde trakter kunna utgå; hvarjemte det är af nöden, att ett tillräckligt stort vitesförbud bestämmes för den Lapp, som med egna eller åt hans vård lemnade renar uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet gör skada eller intrång å bofastes egor på tid, då Lapparne icke äro lagligen berättigade att derstädes vistas, eller å egor, der Lapparne icke hafva rätt att uppehålla sig med sina renar.

§ 2.

I § 8 af nådiga Afvittringsstadgan den 30 Maj 1873 är tillåtelse lemnad Lapparne att, äfven efter afvittringen, för renhjordarne begagna bete å all skogsmark inom lappmarkernas dåvarande område, dock å enskildes skogar inom de till odling tjenliga delarne af landet endast vintertiden, äfvensom att, i den mån för betesrättens utöfvande är nödigt, till »hushållsbehof» begagna skogen.

Denna Lapparnes rätt till skogsfång är i § 2 af ifrågavarande författningsförslag något närmare bestämd och, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förmenande, allt för mycket utsträckt. Der säges nemligen, att Lapparne under sin vistelse inom de i 1 § omförmälda trakter ega att till »eget behof» använda skogen; dock att i enskildas skogar utom lappmarkerna Lapparne må taga endast torra träd och vindfällan, en- och videbuskar, samt för tillfälligt behof växande träd; hvilken sistnämnda bestämmelse återfinnes i § 4 af den internationela lagen den 6 sistlidne juni rörande Lappar, som med sina renar flytta mellan de förenade rikena; likväl med den skilnad, att i nämnde lag de »växande träden» inskränkas till »löfträd». Och af hvad anledning de svenske Lapparne inom eget land skola berättigas att för tillfälligt behof använda äfven växande furu- och granträd, har man svårt att fatta, och framgår ej heller af komiterades motiv. Om meningen är, att den växande skogen endast får användas till slöjd, till Lapparnes egna körredskap m. m. dylikt, då är derom ingenting att säga. Men nu är det en känd sak, att Lapparne stundom, då betet för renarne är dåligt, ödelägga stora sträckor skogsmark genom trädens fällande, på det att renarne må åtkomma den laf, som finnes å träden, och ehuru dylik åverkan ofta föröfvas i granmoras och å skogbeväxta myrar, eller i myrkanter, hvarest träden sällan utväxa till dimensioner för gagnvirke, är dock denna skogsförödelse förderflig i klimatologiskt hänseende, hvilket ej är af ringa vikt, och omöjliggör ofta allt bete å trakten för jordegarnes kreatur, hvarföre det också inträffat, att dylika fällor på våren,

efter Lapparnes aftågande och sedan jorden torkat upp, påtändas af befolkningen, deraf skogseldar uppstå, som åstadkomma vida större skada än den nytta, som med trädens fällande af Lapparne afsetts. Dessutom sky Lapparne icke att nedhugga hundratals laftallar på hedar och annan mark, äfven om träden äro af mera värdefull beskaffenhet. Det är derföre alldeles nödvändigt, att i lagförslaget intaga ett bestämdt och tydligt förbud för Lapparne att, i och för laftägt till föda åt renarne, fälla växande träd. Och enär, sedan afvittringen blifvit afslutad och hvarje by eller hemman erhållit sitt bestämda område i skog och mark, den enskildes skog inom lappmarken bör ega lika rätt till skydd som den enskildes skog inom öfriga delen af länet, böra orden »utom lappmarkerne» i 1 mom. af 2 §, äfvensom orden »utom lappmarkerne belägen» i 2 mom. af samma § utgå.

§ 3.

Med »vederbörande skogsbetjent», som i denna § omtalas, menas antagligen kronojägare. Men då jägmästaren eller revierförvaltaren är den, som är ansvarig för utsyningarna inom revieret, så torde det vara ganska betänkligt, att i vissa fall öfverlåta utsyningsrätten till kronojägaren. Likaså synes det obilligt och orättvist, att utsyningen skall ske kostnadsfritt och att ersättning ej skall lemnas skogsegaren för det virke, som Lappen för det i denna § angifna ändamål använder. Skogsbetjenten, eller kronojägaren, kan mången gång vistas på långt afstånd från den trakt der utsyningen skall verkställas, och vid sådant förhållande är det hårdt, att han skall nödgas göra uppoffring för enskilda personers behof af virke. Och någon rimlig grund, hvarföre den enskilde skogsegaren, till och med om han innehar afvittrad, skiftad och skattelöst, eller till skatte omförd jord, skall nödgas utan ersättning lemna virke åt personer, som i allmänhet torde vara i bättre ekonomisk ställning än skogsegaren, är det svårt att uppleta. Det lär ej heller blifva lätt att utreda, när stängsel vid Lapparnes visten blifvit »olofligen» bortfördt eller gjordt obrukbart, i hvilka fall Lapparne skulle ega att till uppförande af nya stängsel utan anvisning eller utsyning taga äfven växande träd.

§ 4.

På de skäl, som under § 2 angifvits, torde de i § 4 förekommande orden »utom lappmarkerna belägen» böra utgå. Ansvar lär äfven böra stadgas för den Lapp, som lemnar bevisligen oriktig uppgift om de växande träd han tillegnat sig i enskild man tillhörig skog.

§§ 8 och 9.

Stora svårigheter möta vid tillämpningen af de i dessa §§ gifna bestämmelser. Den Konungens Befallningshafvande i nämnda och åtskilliga andra §§ tillerkända beslutanderätt förutsätter en så omfattande kännedom om lokala förhållanden i lappmarken, om Lapparnes och renarnes natur och sedvanor, att den antagligen icke eges af någon länsstyrelse, hvilken således nästan uteslutande måste lita sig till underordnade tjänstemän, de der äfven, isynnerhet innan de under någon längre tid hunnit sätta sig in i förhållandena och samla erfarenhet, måste vara utsatta för betänkliga misstag och bristande insigt i hithörande ämnen.

Ytterst vanskligt lär det ock blifva att af Lapparne erhålla någorlunda tillförlitliga uppgifter om antalet af deras egande renar. Dels känna de mången gång icke det samma och dels hysa Lapparne en vidskeplig fruktan för att upplysa ens sina närmaste anhöriga om antalet af de renar de innehafva, enär Lapparne anse ett dylikt tillkännagifvande förorsaka renhjordens förskingrande och ödeläggelse. Att under sådana förhållanden tvinga Lapparne att lemna omförmälde uppgifter, torde vara att bringa dem till lagöfverträdelser, emedan man kan befara, att ingen lag skulle förmå dem, att, äfven om de känna antalet af sina renar, i det fallet lemna sanningsenliga uppgifter. Den föreskrifna fullständiga utredningen, huruvida utrymmet i en lappby medgifver inflyttning dit af andra Lappar med sina renar, äfvensom huruvida inom en lappby flera Lappar ega rätt att vistas med sina renar, än lägenhet finnes, måste mången gång blifva ytterst svår om ens möjlig att åstadkomma, enär härvidlag renbetets tillgång och beskaffenhet på ena och andra stället bör vara den bestämmande faktorn, hvarom likväl kronobetjeningen, och ännu mindre Konungens Befallningshafvande lär ega kännedom. För öfrigt inträffar ofta, att det icke är Lappen utan renhjorden, som bestämmer uppehållsorten. Om nämligen renbetet på en trakt, der Lappen med sina renar uppehåller sig, blifver dåligt, eller tager slut, eller om, såsom mången gång händer, rofdjur infinna sig bland renarne, som då icke kunna sammanhållas, måste Lappen, med eller mot sin vilja, flytta till annan trakt, der betet är bättre, eller renarne kunna, i följd af andra förhållanden, såsom djupare snö m. m., lättare sammanhållas och skyddas för rofdjur.

Den föreslagna proceduren med Lapparnes hörande inför häradsrätten, utrednings åstadkommande och Konungens Befallningshafvandes beslut, i fråga om rätt till flyttning från en till annan lappby, skulle för öfrigt blifva så vidlyftig och tidsödande, att Lappen mången gång

icke kunde invänta resultatet deraf, utan skulle se sig tvungen att, i och för sina renars lifnärande, flytta dit, der renbete vore att tillgå.

Sista momentet i 9 § stadgar, att, om Lapp, hvilken blifvit vid vite ålagd att med sina renar flytta, under sin vård har renar tillhörande annan person, denne skall med dessa renar vara ansvarig för gäldande af de viten, som kunna Lappen ådömas. Men detta stadgande strider emot allt rättsbegrepp och bör icke vinna tillämpning, åtminstone icke förr än utredning åvägabragts derom, att den tredskande Lappen saknar egna tillgångar till vitesbotens gäldande.

§ 11.

Den i denna § föreslagna ordningsmannainstitutionen vore i och för sig ganska god och nyttig, om den annorledes än på papperet kunde komma till ett riktigt och ordentligt utförande; hvilket säkerligen ej blifver händelsen. Af här ofvan angifna skäl lär det antagligen icke låta sig göra att förmå en Lapp att »uppgifva antalet renar, som beta inom lappbyns område och dessas egare, äfvensom särskildt antalet af de skötningsrenar hvar och en Lapp har under sin vård.» Dessa uppgifter komma att blifva origtiga och vilseledande; och hvartill gagna de då?

Till ordningsmän skulle väl utses de dugligaste och redbaraste Lapparne. Men dels kommer ordningsmannabefattningen, derest den skall ordentligt skötas, att upptaga så mycken tid och arbete, att dess innehafvare torde få försumma — eller åt andra lemna — vården om egna renar och dels synes befattningen blifva lönlös, oaktadt det icke ingår i Lappens vanor eller uppfattning att utan ersättning vilja göra uppoffring hvarken för det allmänna eller enskilda. Af Lapparnes yttrande till protokollet vid sammanträdet i Wilhelmina den 27 sistlidne Oktober framgår, hurusom de ansågo stora svårigheter möta mot verkställighet af föreskrifterna i denna §.

I § 8 talas om »kronobetjeningen», hvaremot i § 11 och flera andra §§ förekomma ordet »länsman», hvarmed förmodligen menas kronolänsman, hvilket torde böra uttryckligen angifvas, på det tvekan ej må uppstå, huruvida icke med benämningen länsman afses de lapplänsmän, som enligt gamla Kongl. bref finnas i en del lappmarkssocknar.

Femte momentet i § 11 innehåller, bland annat, förskrift derom, att ordningsmannen skall närvara vid de med Lapparne »hållna» mantalsskrifningar, uppbördsstämmor etc. Ordalagen torde böra rättas till »mantalsskrifningar, uppbördsstämmor eller andra allmänna sammanträden, som hållas med Lapparne.»

§ 12.

Den tid af året, under hvilken Lapparne, jemlikt 1 mom. i denna §, hafva att taga sådan vård om sina renar, att de icke göra skada å växande eller afskuren gröda på åker, äng m. m., är för Norrbottens och Vesterbottens lappmarker bestämd från och med den 1 Juni till den 1 September, men för Jemtlands län från och med den 15 Maj till den 1 Oktober. Och ehuru tidsbestämmelsen för de två förstnämnda länen grundar sig på Kongl. brefvet den 3 Oktober 1866, vore det dock, enligt länsstyrelsens åsigt, nödigt och behöfligt, att tiden för Vesterbottens län utsträcktes från den 15 Maj till den 1 Oktober, i likhet med hvad föreslaget är för Jemtlands län.

I nyssnämnda nådiga bref är det dock föreskrifvet, att renegare, vid påföljd, som stadgas i stängselförordningen den 21 December 1857 och allmänna strafflagen, åligger taga sådan vård om sina renar, att de icke under ofvan angifne tid af året skada växande eller afskuren gröda på åker, äng eller slåttermysrar. Någon anvarspåföljd finnes deremot ej föreskrifven med afseende å den i 1 mom. af ifrågavarande § omförmälda förseelse.

§ 13.

Synes böra helt och hållet utgå; hvarom yrkande framställts af flere bland dem, som yttrat sig öfver förslaget.

§ 15.

Denna § öfverensstämmer väl hufvudsakligen med de föreskrifter, som för närvarande anses gällande med afseende å jordegares i lappmarken skyldighet att medelst gärdesgård eller stängsel omgifva de stackar eller hässjor, hvari slaget och bergadt hö förvaras. Men nämnda föreskrifter äro för den jordbrukande befolkningen alltför betungande och derjemte, äfven der de hittills blifvit fullgjorde, under vissa förhållanden icke ledande till det med dem afsedda ändamål. Under svåra snövintrar fyller nemligen mellanrummet mellan höstacken eller hässjan och stängslet helt och hållet med snö, och då är renen oförhindrad att, stängslet oakadt, åtkomma höet. Sedan afvittringen inom länets lappmark blifvit afslutad och s. k. kulturgräns uppgången och fastställd, bör lappmarkens jordbrukande befolkning nedom denna gräns kunna med

fullt fog påräkna samma skydd för sin näring som länets öfriga jordbrukare; desto hellre som jordbruket, med den dermed förenade boskapsskötseln, i lappmarken otvifvelaktigt har stor framtid för sig, om denna länets viktiga och hufvudsakliga näringsgren icke försvåras eller nedtryckes, utan i stället uppmuntras och underlättas. Men detta tyckes ingalunda vara ändamålet med föreliggande lagförslag; och särskildt har § 15 i det samma på flere håll väckt bekymmer.

§ 16.

Om ock böterna för de förseelser, hvarom denna § handlar, blifvit i den af komiterade i motiven åberopade internationela lagen bestämda till högst 40 kronor, der ej förlikning träffas, är likväl ej skäl anfördt, hvarföre icke gällande strafflag skulle kunna och böra i förevarande fall tillämpas; hvilket otvifvelaktigt synes vara det rigtigaste.

§ 17.

Det här föreslagna sättet för fördelning af den ersättning, jemte syne- och rättegångskostnader, som inom ett gifvet område skulle utgifvas af Lappar, hvilkas renar göra skada å den bofasta befolkningens egor, måste vara allt annat än rättvist och är stridande mot vanliga rättsprinciper, hvilka fordra, att den Lapp, hvars renar vållat skadan, skall den samma ersätta, och att öfriga Lappar, hvilka hvarken sjelfve, eller genom sina renar, förorsakat skadan, deremot skola vara från utgifvande af skadeersättning frikallade.

§ 21.

Bestämmelsen i 4 mom. af denna § att hund, som har till vana att döda renar, eller endast jaga dem på tillåtet uppehållsställe, ovilkorligen skall dödas, tyckes vara väl sträng. En åtgärd, som kunde lämpligen vidtagas till förekommande af skada å renar genom dylik hund, vore den, att hundens egare ålades hålla hunden bunden eller innestängd under den tid af året, då renar finnas i trakten. Härom kunde i administrativ väg regleras efter behof och förekommande omständigheter. Så har länsstyrelsen, på derom gjord framställning och efter det vederbörande blifvit hörde, genom utslag den 11 December 1871, stadgat och förordnat, att den bofasta befolkningens i Lycksele, Stensele, Sorsele, Åsele, Wilhelmina, Dorotea och Fredrika lappmarkssocknar hundar skola tills vidare hållas bundne, eller i hus innestängde

från den 20 Mars till den 20 Maj hvarje år, vid vite af 5 kronor för den, hvars hund under nämnde tid af året ej är bunden eller innestängd. Och detta utslag, som öfverklagats af Lycksele socknemän, har, enligt nådigt bref af den 10 Maj 1872, blifvit af Kongl. Maj:t fastställt.

§ 25.

Emot den Lapparne i denna § tillerkända rätt till jagt och fiske å uppgifna områden är ingen annan erinran att göra, än att de böra skyldigkännas att vid utöfvande af denna sin rätt till jagt och fiske ovilkorligen ställa sig till efterrättelse gällande jagtstadga och fiskeristadga, äfvensom de särskilda föreskrifter angående villkoren och sättet för fiskets utöfvande inom Vesterbottens läns lappmark, hvilka länsstyrelsen, sedan vederbörande blifvit hörde och fiskerintendenten med yttrande inkommit, i stadga den 12 april 1882 meddelat.

Det finnes intet giltigt skäl dertill, att Lapparne i förevarande fall skulle ställas i något undantagsförhållande eller tillerkännas bättre rätt än den bofasta befolkningen. Fisket i lappmarken, som fordom varit rikligt, men nu mera på de flesta ställen märkbart försämrats, är en binäring af den vikt och betydelse, att hvad möjligt är bör göras för dess skyddande och upphjelpande. För öfrigt skulle naturligtvis kontrollen öfver efterlefnaden af lag och särskildt gifna föreskrifter omöjliggöras, om hvad som är i allmänhet förbjudet skulle tillåtas en viss klass af befolkningen; hvilket derjemte ej utan skäl skulle väcka ond blod och ovilja hos den bofasta befolkningen.

§ 26.

Hafva nu Lapparne enligt nästföregående § rättighet till jagt och fiske utom de för dem afsatta land, så fordrar vanlig rättvisa, att den bofasta befolkningen icke uteslutes från jagt- och fiskerätt å Lapparnes omförmälda land. Om till den bofasta befolkningen får räknas inhysesmän och sådane, som ega eller innehafva en liten stuga, jemte den jord, hvarå stugan är uppförd och hvilkas lifsuppehälle till stor del utgöres af fisk, så lider det icke tvifvel, att denna del af befolkningen är i större behof af detta näringsfång och den inkomst, som deraf kan beredas, än Lapparne. Komiterade hafva för öfrigt ej anført hållbara skäl för att den bofasta och lappska befolkningen icke skulle uti ifrågavarande afseende vara likställda.

Emot föreslagna *rubriken* till merberörda förordning anmärkes, att den förefaller något oegentlig och torde i stället lämpligen kunna er-

hålla följande lydelse: »förordning angående de svenske Lapparne och de bofaste i Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län». Om orden »bofaste i Sverige» begagnas, kunde man nemligen komma på den tanken, att förordningen äfven skulle beröra den bofasta befolkningen i aflägsna län, till och med i Skåne.

B) *Förslag till förordning angående renmärken.*

De Lappar, hvilka närvarit vid sammanträdena i Wilhelmina, Sorsele och Malå, hafva emot antagandet af detta författningsförslag gjort väsentliga anmärkningar, hvilkas befogethet Konungens Befallningshafvande likväl icke kan bedöma. Men de i § 4 föreslagna böter från och med 100 till och med 500 kronor, för begagnande af renmärke, som icke blifvit af häradsrätt fastställt, synas vara allför höga och böra nedsättas till ungefärligen halfva beloppet.

Emot förslaget till »förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige» hafva framstälts beaktansvärda anmärkningar, dels vid de sammanträden, som blifvit hållna med både den svenska och lappska befolkningen i Wilhelmina, Sorsele, Stensele, Tärna och Malå församlingar, dels ock af en del af de prester och kronolänsmän, hvilka afgifvit yttrande i ämnet och otvifvelaktigt ega kännedom och erfarenhet i det ämne, hvarom de sig utlåtut.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande åberopar i underdånighet ej mindre innehållet af ifrågavarande sammanträdesprotokoll och inkomna yttranden, än ock det särskilda sakrika och välgrundade yttrande, som en ledamot af komitén bruksegaren W. Farup afgifvit och hvilket synes vittna om noggrann kännedom rörande denna fråga, som varit föremål för komiténs öfverläggningar.

Komiterade hafva i motiven, bland annat, uppgifvit, att odlingen inom Lycksele och Örträsk församlingar så framskridit, att dessa mera likna kustlandssocknar än lappmarker, äfvensom att odlingstillfällen der rikligt förekomma, hvadan anledning vore till det antagande, att jordbruksnäringen derstädes, sedan afvittringen blifvit afslutad, skulle komma att än ytterligare högst väsentligt utvecklas. Komiterades öfvermålade omdöme och uttalade åsigt delas fullkomligt af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. Men hvad som sålunda är sagdt om Lycksele och Örträsk gäller äfven Åsele och Fredrika samt största delarne af Wilhelmina, Dorotea och Stensele församlingar, jemte en del af Sorsele socken.

Vid sådant förhållande och då jordbruk i förening med boskapskötsel är och äfven för framtiden måste blifva hufvudnäring inom länet äfven i den del af lappmarken, som kommer att ligga nedom kulturgränsen; då denna näring, hvaraf landets framåtgående i kultur och välstånd otvifvelaktigt är beroende, således bör på allt sätt omhuldas; då Lapparne, hvilka, jemlikt hvad äfven komiterade antyda, visa bebenägenhet för lättja, säkerligen i många fall kunna egna mera vård om sina renar, än de nu i allmänhet göra, och då förslaget till »förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige» synes alltför mycket tillgodose Lapparne på den bofasta befolkningens bekostnad, så hemställer Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet, att samma förslag, i det skick det nu befinnes, icke måtte vinna Eders Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse och godkännande.

Landskansliet i Umeå den 16 November 1883.

Underdånigst

AXEL WÄSTFELT.

J. Cygnæus.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län.

TILL KONUNGEN.

Från Eders Kongl. Maj:t har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fått till underdånigt yttrande sig remitteradt såväl det af särskilde nådigst förordnade komiterade utarbetade:

»Förslag till förordning angående de svenske Lapparne och de bofaste i Sverige samt till förordning angående renmärken» som ock samme komiterades utlåtande öfver Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes den 21:te September 1882 afgifna förslag till ordnande af Lapparnes förhållanden i Jemtlands län.

Det underdåniga yttrande Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande nu går att afgifva afser *endast* förhållandena i Jemtlands län.

Otvifvelaktigt är att lappbefolkningens ställning såväl i ekonomiskt som i moraliskt hänseende inom detta län på senare tider på ett i ögonen fallande sätt försämrats. Många äro de härtill bidragande orsakerna och några äro väl af det slag, att de icke kunna rådås bot för; men mycket och väsentligt torde dock kunna åtgöras för den nomadiserande befolkningens bästa.

Nog har i sin mån de väl inskränkta och på sina ställen obehvämt belägna trakter som anvisats Lapparne för bedrifvande af renskötsel bidragit till deras förfall, men ingalunda äro dessa förhållanden ensamma eller ens hufvudsakliga orsakerna härtill.

Den alltför nära beröringen med en öfverlägsen race är hufvudorsaken till Lappens olycka. De affärer som afslutas äro, dels i och för sig och dels genom det sätt, hvarpå de bedrifvas, mer eller mindre till Lappens skada och icke sällan spelar bränvinet en förderlig rôle vid dessa transaktioner. Dertill kommer att familjebanden blifvit lösare och att det patriarkaliska förhållandet mellan husbonde och tjenare hos Lappen i lika hög grad som hos hans bofaste granne försvunnit, hvar-

igenom känslan af den öfverordnade och sjelfständiga ställning och dermed förenade företräden och pligter, som förr besjälade familjefadren och af honom fortplantades till familjens öfrige medlemmar, icke längre är att påräkna som bundsförvandt i striden mot frestelsen att för stundens njutning förskingra sin egendom och svika pligterne mot de sina.

Då man frånser den olagliga bränvinshandeln och de bedrägerier som med tillhjälp af rusets inflytande föröfvas mot Lappen, så är det egentligen två slags affärer, hvilka i den utsträckning, hvaruti de på senare tider bedrifvits, äro skadliga för honom, — nämligen bruket att till bofaste utarrendera slätter och betesrättighet inom de för Lapparne reserverade områden och de bofastes, eller rättare sagdt »icke Lappars» för hvarje år tilltagande affärer i renskötsel.

Det förra, eller utarrendering af slätter och bete inom fjellen, inkräktar allt för mycket på Lappens renskötsel och gör det så mycket mer som dessa utarrenderade områden, i följd af den biinkomst de lemna, blifva för honom heliga och han blir långt mera nogräknad att icke här förorsaka skada än han mången gång är gent emot slätterlägenheter, som ligga utom hans fjell och egas af andra. — Som emellertid inrymningsbrefven enligt deras ordalydelse upplåta fjellen åt Lapparne endast för renskötsel, så skall Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, sedan min uppmärksamhet blifvit fäst på detta förhållande, icke underlåta förbjuda dessa utarrenderingar för andra ändamål än renskötsel.

Det senare slaget af affärer, eller försäljning af renar till icke Lappar, och hvilka renar Lapparne åtaga sig att vakta emot en årlig afgift, (som vanligen är 50 öre för hvarje djur, stort eller smått, och rättighet till den mjölk som renkon kan lemna utöfver kalfvens behof), har på senare åren betydligt tilltagit och hotar, om det icke hämmas i tid, att varda för lappbefolkningens existens ödesdiger. Så har t. ex. de icke Lappar tillhörige s. k. skötesrenar så tilltagit i antal och Lapparne sjelfva tillhörige i samma mån minskats att, enligt mig af trovärdig och sakkunnig person meddelad uppgift, skötesrenarnes antal inom Tännäs distrikt numera utgöra mer än hälften och sannolikt två tredjedelar af hela antalet som beta å dessa fjell. Då förr handeln med Lappen blott gälde att köpa produkterna af hans näring, så är det nu fråga om att tillvälla sig sjelfva näringen och att göra Lappen till renvaktare för andre, i stället för sjelfständig egare till hjorden och herre på sitt fjell. Den himmelsvida skilnaden på Lapparnes ställning i ena eller andra fallet är påtaglig. Den stora utsträckning, som icke Lappars renegarskap på senare åren tagit, är ock till en icke obetydlig del orsaken till de tilltagande konflikter emellan Lappar och bofaste, ty det är sant som reservanten herr Farup säger, att Lapparne erhålla både

uppmuntran och försvar då de till renskötselns fördel begagna områden, som icke tillhöra dem, men hvilkas anlitan är fördelaktigt, och Lapparnes mindre goda vård om sina renar eller sjelfsvåldiga öfvergrepp mot andras egendom på senare åren är orsaken till oenigheten emellan jordbrukarne och nomaden.

Det är eljest en vanskligh sak att afgöra, huruvida en sämre vård om renarne på senare tider mot förr eller de bofastes med en tilltagande odling och högre afkastning följande större känslighet för intrång varit den hufvudsakliga orsaken till osämjan — nog af att osämja existerar och att förhållandet är för år blir sämre och att ett ordnande med noggranna lagbestämmelser är nödigt, om allvarliga och beklagliga sammanstötningar skola undvikas. Det är redan icke ovanligt att å ena sidan renar och å andra sidan hundar skjutas och steget ifrån att skjuta på hvarandras djur och att skjuta på hvarandra är icke så synnerligen stort, när förbittringen är hög och känslan af lidna, förmenta eller verkliga, oförrätter är varm.

Ett sådant ordnande är äfven afsigten med det förslag, hvaröfver Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har att yttra sig, och om jag vid granskningen af detsamma icke ansett den af komitén försökta lösningen af frågan vara den för detta län lämpligaste, så tillhör det mig att i stället underställa Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning ett annat sätt och detta blir mig så mycket lättare som jag i allt väsendtligt instämmer uti hvad komitén yttrat i anledning af Eders Kongl. Maj:ts dåvarande Befallningshafvandes underdåniga memorial af 21 September 1882.

Den första anmärkning man skulle kunna göra öfver komiténs förslag, från den synpunkt ur hvilken det tillhör Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län att se frågan, är den, att förslaget synes nog mycket basera sig på förhållanden, som äro till finnandes i Norr- och Vesterbotten, men som icke hafva sin motsvarighet hvarken i lag eller sed inom detta län. Sålunda utgår lagförslaget från den uppfattningen att intet ordnande af lappfrågan här kan ske utan att den bofasta befolkningen gent emot Lapparne ställes i samma kategori som inom Norr- och Vesterbottens lappmarker och komitén förmenar detta lätteligen kunna anordnas på grund af den skattläggningsmethod, som inom en del af Jemtland varit använd för yngre skattlagda hemman.

Komitén säger sig icke kunna gilla den uppfattning att Lapparnes lagliga område skulle vara i Jemtland inskränkt till de genom afvittningen dem tilldelade marker och kallar tillämpningen af denna uppfattningen i ett Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag för »en

godtycklig uppfattning»; hvaremot komitén säger, att det »synts komiterade fullt berättigadt att till Jemtlands lappmarker böra hänföras icke allenast de trakter, som Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län räknat dit, utan äfven all den mark, som blifvit upplåten till enskilde och skattlagts efter den här ofvan omnämnde för Vesterbottens läns lappmarker före år 1873 gällande skattläggningsmethod, detta allt för så vidt» etc. etc.

Komiterade hafva sannolikt rätt deruti att i stadgarne för afvittningen för litet afseende fästats vid Lapparnes behof af utrymme och äfven rätt deruti att det Kongl. brefvet af den 20 April 1841, deruti afsättande af lappområden och utstakande af bestämda gränser för lappallmogens renbetesrätt anbefalles, kom väl sent för att göra full nytta, men häraf följer icke, såsom komiterade förmena, att man numera är oförhindrad att afhjelpa de verkliga eller förmenta olägenheterna genom att förklara vissa hemman hafva skyldigheter, hvilka man anser att de bort hafva, men hvartill man icke kan anföra någon laglig grund ur hvad som lagligen passerat. För Herjeådalen, der alla hemman äro skattlagda efter gammal method, kunna komiterade icke ens anföra detta skäl för sitt förslag att pålägga hemmansegare nya skyldigheter, men komitén har dock så gjort. Detta förfaringsätt är väl mera »godtyckligt» än Konungens Befallningshafvandes på oförtydbara föreskrifter i ett Kongl. bref af komiterade såsom sådant betecknadt utslag af den 25 Juni 1852.

Men förfaringssättet och komiténs hela åskådningssätt och derur framgående lagförslag äro nog värre än blott godtyckliga, ty de äro ett det fullständigaste åsidosättande af hvarje ordnad samhälls grund *eganderätten* och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måste på det ifrigaste och underdånigaste anhålla, att Eders Kongl. Maj:ts laglydige och trogne undersåtar i detta län icke måtte träffas af ett så lika oförtjent som våldsamt ingrepp i deras i lag dem tillförsäkrade fria disposition öfver deras skattehemman, att dem odla och bruka liksom andre svenske skattebönder.

Af komiténs motivering skulle man helt naturligt kunna draga den slutsatsen, att de Kongl. bref, hvarigenom bestämmes om grunden för de nya hemmanens skattläggning, innehölle något stöd för komiterades åsigt att dessa hemman skulle hafva samma skyldigheter som hemmanen inom Norr- och Vesterbottens lappmarker. Att så icke är förhållandet, torde Eders Kongl. Maj:t nådigst behaga finna af innehållet i dessa af komitén åberopade Kongl. bref af den 27 November 1792 och 9:de November 1836, hvilka Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst i afskrifter bifogar under Litt. A. och Litt. B.

bland bilagorna. Då komitén vidare söker försvaga kraften af det Kongl. bref, hvarigenom anbefaldes att vid afvittringen i Jemtland bestämda gränser för Lapparnes renbetesrätt skulle utstakas och då komitén söker göra troligt, att detta Kongl. bref icke afsåg att för framtiden hindra Lappen begagna de områden, der han före afvittringen ströfvat omkring, så vågar Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst genom bifogande, under Litt. C. bland bilagorna, af det Kongl. bref af den 20 April 1841, hvarigenom dessa frågor slutgiltigt ordnas, lägga under Eders Kongl. Maj:ts ögon huru härmed rätteligen förhåller sig. Detta Kongl. bref lemnar ingenting öfrigt att önska i afseende på tydlighet i bestämmelserna, då det angifver sig vara tillkommet för att anordna om »säkra gränzers bestämmande för lappallmogens renbetes-trakter i länet» och för att förtaga ända till skymten af allt tvifvelsmål om huru Lapparnes betesrätt i Jemtland hädanefters skulle vara begränsad, innehåller samma nådiga bref i sista momentet ett afslag å lappallmogens, såsom det i ingressen till det Kongl. brefvet heter, »ansökning att varda bibehållen vid de renbetestrakter den af ålder innehaft». Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måste antaga att åtminstone denna senare del af det nådiga brevets innehåll undgått komiténs uppmärksamhet.

Af de yttranden, som afgifvits öfver förslaget af prester och kronobetjening i länet, behagade Eders Kongl. Maj:t nådigst finna, att, med undantag för 2 prester och 2 af kronobetjeningen, de öfrige mer eller mindre bestämdt uttala sig för den uppfattning af förslaget, hvad beträffar förhållandet mellan bofaste och Lappar, som Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande här ofvan uttalat. Att de bofaste, vid kommunalstämmor hörde, och Lapparne, vid särskilda möten inför länsmannen i orten, uttalat sig, de förre emot och de senare för förslaget, ligger i sakens natur. Tydligast framgår af protokollet och de skriftliga inläggena vid det möte med både bofaste och Lappar, som hölls inför mig den 25 Oktober i Funäsdalen, de båda intresserade parternas olika uppfattning.

Med anledning af sin uppfattning om rättsförhållandet i ifrågasvarande fall och med de åsigter Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hyser om eganderättens helgd, så får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst tillstyrka:

a) att allt hvad komiterades förslag innehåller, af egenskap att ålägga egare eller innehafvare af skattlagda hemman i Jemtlands län några nya förpligtelser till renskötelsens förmån, icke måtte vinna Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall.

Sedan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sålunda uppfyllt sin pligt att taga i försvar de bofastes lagliga rättigheter, så öfvergår jag till den del af betänkandet, som afser att utan andras förnärmande förbättra Lapparnes ställning och lätta renskötseln och hvaruti äfven innefattas den del af betänkandet, som utgör utlåtande öfver Eders Kongl. Maj:ts dåvarande Befallningshafvandes i Jemtlands län underdåniga skrifvelse och förslag den 21 September 1882, och har jag härvidlag den lyckan att i nästan alla delar vara med komitén ense, hvarjemte jag hyser den förhoppning, att de åtgärder, komitén i sådant hänseende föreslagit, skola vara tillräckliga för att bereda den Lapp, som vill ärligt och med allvar egna sig åt sin renskötsel, tillfälle till uppehälle och förkofran.

De nu åt Lapparne anvisade skattefjellen äro måhända, och sannolikt, i vissa hänseenden icke fullt tillfredsställande för ett ändamålsenligt bedrivande af renskötseln, men detta omdöme är, i Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes tanke, mera berättigadt hvad beträffar fördelningen och tillgodogörandet af dessa områden, äfvensom på vissa ställen lokala förhållanden af t. ex. hemman, som blifvit förlagda så att de äro helt och hållet omgifna af skattefjell eller eljest på ett renvården försvärande sätt med sina egor gå in uti fjellområden, eller der det saknas förbindelse emellan tvänne fjell m. m. d. — än hvad dessa områdens tillräcklighet i allmänhet för sitt ändamål, att gifva bete hela året och nödig skog för Lappens behof, beträffar.

För att undanröja de hinder för fjellens fulla tillgodogörande som bestå i olägligt grauskap, felande förbindelser mellan fjell och knappt om skog, äro enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes mening utvidgningar på åtskilliga håll af nöden, men dessa utvidgningar kunna först efter en grundlig och på sakkunskap stödd undersökning bestämmas. Så har ock komitén föreslagit.

Likaså instämmer Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i den af komitén uttalade mening, att kronoparkerna i första rummet måtte för ändamålet tagas i anspråk och för sin lämplighet till förökning af Lapparnes renbetestrakter hvar för sig undersökas och först sedan det visat sig, att de tillökningar, som genom kronoparkernas anlåtande erhållits, icke gjorde tillfyllest, så skulle fråga om inlösen af enskildes hemman eller förvärfvande på annat sätt af den rätt till intrång, som behöfde göras, komma ifråga.

Tillgång till de för de behöfliga expropriationerna eller inköpen nödiga medlen tror Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke skola saknas, om de bestå af öfvermogen skog, som inom Lapparnes områden finnas, finge afverkas och försäljningssumman härtill användas.

Af de upplysningar, som lemnats af med ämnet förtrogne män, anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kunna antaga att de sålunda influtna skogsförsäljningsmedel, åtminstone tillsammans med dem som finnas reserverade efter redan försiggångna afverkningar, skola vara tillräckliga att betäcka kostnaderna för de utvidgningar genom expropriation eller köp, som behöfva ifrågakomma. För att åstadkomma visshet härom, torde en uppskattning af den mogna skog, som finnes inom lappområdena och som utan men för renskötselns bedrifvande kan afverkas, böra företagas.

Sålunda skulle tillräckligt utrymme för renskötselns inom Jemtlands län utan lagkränkningar och utan statskassans betungande kunna beredas. Men det är icke nog härmed, ty de omsorger, Eders Kongl. Maj:t egnat denna fråga, skulle snart visa sig varit förgäfves, om icke i och med detsamma Eders Kongl. Maj:t förordnar om åtgärder, som äro egnade att införa och upprätthålla ordning vid renskötselns bedrifvande.

Lappen är i följd af både natur och vanor föga fallen för ordning och en afgjord fiende af all sådan ordning, som lägger hämsko på hans fria kringdrifvande, vare sig detta sker på fjellen med renhjorden eller utefter landsvägen för att tigga och spå. Det är således nödigt att, då förhållandena blifva nöjaktigt ordnade för hans näring, han äfven, om han vill begagna sig af dem, förhindras att genom oordning och sjelfsvåld göra Eders Kongl. Maj:ts goda afsigter om intet.

Den ekonomiska lättsinnighet, som man i regeln finner hos vilda och nomadiserande folk, träffas äfven i hög grad hos Lappen och detta är orsaken att den i och för sig inkomstbringande renskötselns icke skapar någon rikedom i Lappens hand. Undantag finnas naturligen, men de äro få. En Lapp kan lyckas, så länge han håller sig oberoende af de många rådgifvare och affärsvänner från de bebodda orterne, som utbjuda sin tjänst, att samla förmögenhet, och detta på kort tid, om lyckan är god, och jemförelsevis betydlig. Men att han kan behålla sin rikedom är sällsynt. Han blir öfvermodig, ökar sin renhjord utöfver tillgång på medel att föda och bevaka den, är icke längre rädd för att göra affärer med »svenskarne», som han kallar dem, besöker bygden, super bränvin och lemnar skötselns af sina renar åt andra. Hans hjord förskingras, af brist på eftersyn tager vargen för stor tribut, han bedrages af »svensken», han bedrages af sina tjenare, han nödgas slutligen afstå resten af sina renar som likvid för de skulder han åsamkat sig hos sina vänner i bygden och han dör fattig och föraktad af

dem, som samvetslösast begagnat sig af svagheterne i hans natur. Undantag kunna väl finnas, men detta är regeln och sålunda är denna näring i Lappens hand ur statsekonomisk synpunkt utan värde, då ingenting skapas som består och intet öfverskott ökar nationalförmögenheten. Det är således hufvudsakligast ur humanitetsgrunder som skälen skola tagas till de uppostringar och omsorger, staten särskildt egnar Lappen och hans renskötsel.

En slags affärer, som måste kontrolleras om någon reda skall finnas å renfjellen och någon nytta för Lappen uppstå af de anordningar, som till hans nytta företagas, är det på senare åren allt mer vanliga förhållandet att icke Lapparne ega renarne och Lappen är blott vaktaren. Dels äro dessa affärer för Lappen och hans framtida bestånd vådliga och han kommer härigenom att nedsjunka till en fattig dräng åt andra på de fjell, der hans fäder lefvat frie och lycklige och der samma lott borde varit honom förunnad. Fattigvården för staten ökas och har redan ökats till orimlig höjd genom detta system, ty det minsta möjliga antal vaktare sysselsättas och ingen gammal, orkeslös eller sjuklig egnas omsorg, utan allt kastas på staten; och oaktadt de betydliga anslag Eders Kongl. Maj:t beviljat för lappfattigvården i Jemtland, så tvingas jag sannolikt af nöden att för nästkommande år begära ännu mera. Det är hög tid att förhållanden, som hafva så bedröfliga följder, uppmärksammas.

Äfven för ordningen på fjellet är det nödigt att icke Lappen lemnas fullkomlig frihet att emottaga främmandes renar utan begränsning och kontroll, ty de andra Lappar, som äro till samma fjell anvisade, lida härigenom intrång. Att nu förbjuda denna affär vore origtigt, då mången lapp derpå har sin enda möjlighet till uppehälle, men den måste kontrolleras och icke uppmuntras.

De ordningsregler komitéen föreslår finner Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande nästan alla vara väl befogade och nyttige.

Endast en bestämmelse finner jag icke rätt befogad, då jag icke ställt mig på komiténs ståndpunkt, hvad beträffar Lapparnes rätt att intränga på andras egor. Detta rör indelningen i skadeersättningsområden och gemensamt ansvar. Då Lapparne enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes underdåniga mening icke skola få några undantagsrättigheter öfver andras egendom, bör dem icke heller rättvisligen åläggas några skyldigheter utöfver hvad allmän lag stadgar.

Äfven torde den lilla ändring böra göras i 26 §, att fiske inom Lapparnes område endast då kan bli föremål för utarrendering, när Lapparne sjelfve derom göra framställning och, då nästan alla främmande hundar jaga renar, att jagt inom lappområdet aldrig får tillåtas, då det icke

sker på Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes anordning för utdö-
dande af rofddjur. Då vidare den främmande hunden är en fiende för
renskötseln nästan lika farlig som vargen, så torde billigheten fordra
och ingen orätt mot hundegare derigenom anses vara begången, om
Lappen erhåller rättighet att döda hvarje hund, som inom det åt ren-
skötseln reserverade område eller vid de nödige och tillätne flyttning-
arne med renar från en trakt till en annan, anfaller och jagar hans djur.

Lapparnes fattigvård är en fråga, som icke längre kan lemnas
att förblifva som hittills, om icke statens medel skola härfor oskäligen
tagas i anspråk och Lapparne sjelfve demoraliseras.

Lapparne tillhöra icke i fattigvårdshänseende någon kommun och
det är därför staten som direkt får träda emellan när så behöfves.

De förhållanden Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ofvan
haft nåden anföra såsom de verkande orsakerna till Lapparnes försäm-
rade ekonomi verka äfven till ökad behof af fattighjelp. Det kommer
dertill en ny faktor, som är att söka i Lappens natur, och det är hans
benägenhet att, om än icke i behof, af ingen stolthetskänsla afhållas
från att för sig eller de sina genom allehanda osanningar och föregif-
vanden söka skaffa sig en andel af de för fattighjelp afsedda medel.
Detta gör uppdraget för de komitéer, som hafva fattigmedlen om hand,
synnerligen svårt och ju mera dessa bedrägerier lyckas desto ogyn-
samare verkningar på Lapparnes moralitet.

För att förekomma detta onda och bringa utgifterna för stats-
kassan inom rimliga gränser, finnes ingen annan utväg än att Lapparne
sjelfve få till en del bära fattigtungan äfven om staten skall taga någon
del på sig. En sådan anordning möter icke synnerliga svårigheter att
utföra, om de förslag, som äro framställda om indelning i lappbyar,
lappordningsmäns och lappfogdes tillsättande m. m., blifva lag. Säkert
skall, då tungan äfven kommer att drabba Lapparne sjelfve, mången
man och qvinna, som nu drifves från fjellet och får söka sin utkomst
i tiggeri eller hos statens fattigvård, då få sitt uppehälle bland sina
stamförvandter, och i den näring, dertill födsel och natur danat dem.

Om Eders Kongl. Maj:t gillar denna åsigt om fattigvårdens ord-
nande, så skall Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande framdeles, då
de såsom förutsättningar antagne anordningar kommit till utförande,
underdånigst anhålla att få inkomma med förslag till närmare bestäm-
melser.

Beträffande komiténs förslag till förordning angående renmärken har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke annan anmärkning att göra än att det tydligen bör uttryckas att hvarje ren, som vårdas å de åt Lapparne upplätne renbetesstrakter, skall vara märkt med sin egares märke;

att det icke genom förordningen må anses vara Lapp förbjudet att hafva flera märken, blott de äro i vederbörlig ordning för häradsrätten uppvisade och der godkände; samt

att minimum för de i § 4 stadgade böter synes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande väl högt.

På grund af hvad jag sålunda haft nåden anföra får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst tillstyrka:

b) att hvad komitén å sidorna 122 och 123 föreslagit om undersökning af skattefjellen, den ordning hvaruti denna undersökning bör försiggå och angående reserverande af medel, som inflyta för såld skog inom lappområdena, m. m., måtte vinna nådigt godkännande;

c) att hvad komitén å sid. 118 föreslagit om undersökning af kronoparker, för att utröna deras lämplighet att tillöka renbetesmarkerna, måtte godkännas;

d) att hvad komitén å sidorna 116 och 117 föreslår om tillsättande af en Lappfogde för Jemtlands län måtte vinna Eders Kongl. Maj:ts nådiga godkännande, dock att Eders Kongl. Maj:t måtte tillåta Sin Befallningshafvande att uppgöra och föreslå såväl instruktion som tjenstgöringsområde för denne tjänsteman;

e) att hvad komitén föreslår i

§ 7 om indelning i lappbyar,

§ 8 om flyttning mellan byar,

§ 9 om förflyttning för trängsel,

§ 11 om ordningsmän, och

§ 26 hvad angår utarrendering af öfverflödig slätter eller bete, måtte vinna nådigt bifall;

f) att hvad komitén föreslår i §§ 17, 19 och 20 om indelning i skadeersättningsområden, gemensam ersättningsskyldighet m. m. icke måtte af Eders Kongl. Maj:t godkännas;

g) att Lapp måtte erhålla rättighet att saklöst döda hund, hvilken inom det område, som är Lappar anvisadt till renskötsel eller vid de flyttningar från ett område till ett annat, som äro Lappar tillätne, öfverfaller och jagar de renar, som stå under hans vård;

h) att fiske inom lappområde får af Konungens Befallnings-

hafvande utarrenderas för Lapparnes gemensamma bästa endast i det fall att framställning derom göres från de i saken intresserade lappbyar;

i) att jagt med hund inom lappområde aldrig må fremmande tillåtas utom då Konungens Befallningshafvande finner nödigt anordna sådan för utdödande af rofdjur, eller vid jagt efter björn;

k) att Lapp är förbjuden att till vård och föda på de honom anvisade renbetestrakter emottaga fremmandes renar med mindre Konungens Befallningshafvande, efter de öfrige till trakten rätt egande Lapparnes hörande, dertill meddelar tillåtelse. Sådan tillåtelse må icke gälla flere än 100 renar för hvarje tillståndsresolution;

l) att en eller flere lappbyar indelas till gemensamt fattigvårdsområde och att, när tiden för denna anordnings trädande i verket anses vara inne, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte få inkomma med underdånigt förslag till såväl indelningen som beloppet af den statshjelp, som kan blifva af nöden, äfvensom till de föreskrifter i öfrigt, som erfordras för handhavandet af och kontrollen å denna fattigvård.

Om Eders Kongl. Maj:ts nådigst godkänner de af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande här ofvan uttalade åsigter och underdånigst framställda förslag och dessa blifva lag, samt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utrustas med tillräcklig befogenhet att med allvar genomföra och upprätthålla den nya ordningen, så är min lifliga öfvertygelse att icke allenast tvister mellan Lappar och bofaste kunna i möjligaste måtto undvikas, utan äfven att Lapparnes bästa på ett tillfredsställande sätt tillgodoses och deras framtid betryggas.

Jemte de Kongl. bref, hvarom ofvan nämnts och som finnes bifogade under Litt. A. B. och C., bifogas underdånigst under:

Litt. D. Kronobetjeningens underdåniga utlåtande öfver förslaget;

Litt. E. Presternas d:o;

Litt. F. De bofastes på kommunalstämmor afgifne d:o;

Litt. G. Lapparnes vid möten inför länsmännen d:o d:o;

Litt. H. Protokoll och inlagor vid det möte med både Lappar och bofaste, som Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sjelf höll i Funäsdalen;

- Litt. I. Ett exemplar af Albins karta öfver Jemtlands län, der med särskilda färger finnas utmärkta olika hemmans skattläggning, områden för nuvarande skattefjell och intill desamma belägne kronoparker. Vid kartan är fästad en beskrifning öfver färgernas betydelse samt uppgift å de ifrågavarande kronoparkernes namn och areal;
- Litt. K. Ett utdrag ur jordeboken, utvisande huru ett sådant hemman, som på kartan utmärkes med violett färg, är skattlagdt.
De remitterade handlingarne återgå.

Underdånigst

JOHN ERICSON

Carl H. Ekberg.

Östersund i Ländskontoret den 17 November 1883.

(Afskrift.)

Litt. A.

GUSTAF ADOLPH etc. etc. Vår ynnest etc. etc. Ut i underdånig skrifvelse af den 12 sistlidne September hafven I anmält nybyggarnes Pål Anderssons och Olof Jönssons, såsom fullmäktige för nybyggarna uti Föllinge och Ströms socknar uti Jemtland, hos Eder gjorda ansökning att bemälde nybyggen ej allenast måtte blifva befriade för all ref och skattläggningskostnad utan ock, efter ytterligare begagnade frihetsår, endast få utgöra en skäligen jämkad afgift till Oss och kronan, i likhet med hvad Vesterbottens nybyggare är vordet förundt; Och lärer Eder i nåder till svar samt vederbörandes underdåniga efterrättelse, det WI i afseende på de af Eder härvid omförmälda särskilda omständigheter i nåder vill hafva samtyckt att de längst bort belägne nybyggare måge få tillgodonjuta den metod, som för Vesterbottens lappmarks-nybyggen blifvit antagen, så att, sedan kronofogden i orten med 2:ne närmast boende nämndemän om nybyggets åker och äng samt huru många kreatur der kunna födas gjort sig behörigen underrättade, en dräglig penningaränta varder detsamma åsatt, utan utgörande af de andra onera, som de gamle hemmanen i socknarne vanligen åtfölja.

Hvad åter angår de nybyggen, som ligga allenast 12 à 13 mil från socknekyrkorna; så emedan WI med Eder anse nödigt att deras åker och äng m. m. blifva genom landtmätare-refning utrönte kunna åboerne derå icke undgå en slik refning och egobeskrifning att påkosta; men vidkommande sjelfva skattläggningen, så vele WI i nåder hafva tillåtit, att densamma, i likhet med hvad för Finland de senare åren blifvit vidtagit, må af Landscontoiret författas, sedan landtmätarens refning och beskrifning öfver åker och äng samt nödtorftig skogs- och betesmark dit inkommit. WI befalle Eder Gud Allsmäktig nådeligen. Stockholms Slott den 27 November 1792.

Under min Allernådigste Konungs och Herres minderårighet:

CARL.

M. ROSENBLAD.

Rätt afskrifvet attesteras:

Carl H. Ekberg.

(Afskrift.)

Litt. B.

CARL JOHAN med Guds nåde Sveriges, Norges,
Götes och Wendes Konung.

Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktige, Troman, Landshöfding, Riddare af Våre Nordstjerne- och Wasa orden! Uti skrifvelse den 3:dje Februari innevarande år hafven I i underdånighet öfverlemnadt en af ordföranden i afvittringsrätten, Häradshöfdingen C. G. Weinberg afgifven underdånig berättelse om afvittringsgöromålens fortgång i det Eder i nåder anförtrödda län under loppet af sistlidet år samt plan för deras fortsättande innevarande år, dervid bemålde ordförande bland annat i underdånighet hemställt, att, enär Frostvikens capellag ej torde komma att ingå i den allmänna roteringen inom länet och dess afvittring följaktligen ej kunde hafva något inflytande på den af Oss i nåder föreskrifne rotejemkning, Frostvikens capellags skattläggning kunde få anstå intill dess öfriga i roteringen deltagande socknar i länet blifvit skattlagde, på det att hinder icke måtte möta för företagande af nämnde rotejemkning; hvarjemte och sedan WI i 9:de puneten af Vårt nådiga bref den 14 Juni 1826 förordnat att nybyggen i sjelfva fjelltrakten eller så nära derintill att icke åkerbruk utan endast boskapskötsel der idkas kan, skola skattläggas efter den för Vesterbottens läns lappmarksnybyggen stadgade metod, dock att, ehvad redan anlagda nybyggen inom Ströms och Föllinge socknar angick, det skulle förblifva vid hvad i Kongl. brefvet den 27 November 1792 rörande tillämpningen af denna skattläggningsmetod funnes stadgadt, så vida de ej blifvit beviljade med förbehåll att vid skeende afvittring skattläggning undergå och att, med afseende å hvad rörande lämpligheten af jemkning i skattläggningsmetoden för nybyggen i dessa trakter, syftande på en skäligh tillökning i deras utskylder, blifvit i underdånighet anfördt, det skulle åligga Eder att, efter afvittringsdomarens hörande, underdånigt yttrande afgifva, om och i hvad mån deltagande för dessa nybyggen i de hemman i Jemtland i allmänhet åliggande skyldigheter, i stället för tillökning i räntan, skäligen kunde komma i fråga och med förslag till Oss inkomma; afvittringsdomaren nu i underdånighet föreslagit, att räntan å i fjelltrakter belägna nybyggen, der icke åkerbruk utan endast boskapskötsel kan idkas, måtte bestämmas till 10 Rdr B:co för hvarje fullt mantal och att befrielse från kronotionde rotering dem måtte förunnas, men med åliggande att deltaga i öfriga hemmanen inom länet i allmänhet åliggande skyldigheter. För egen del hafven I

instämt uti hvad af ordföranden i afvittringsrätten i afseende på planen för afvittringsverkets fortgång och hvad i sammanhang dermed, på sätt ofvanberördt är, blifvit hemställt, men i underdånighet förmält Eder beträffande skattnägningen af hemman belägna vid fjellen eller så nära derintill, att icke åkerbruk, utan endast boskapsskötsel der kan idkas, vara till en del af annan tanke; anförande I i underdånighet att den i Kongl. Brefvet den 27 November 1792 åberopade metod för fjellhemmans skattnägning, nemligen: att kronofogden med tvänne nämndemän densamma verkställde, numera genom tidernas förändrade skick samt den i orten pågående afvittringen icke med fördel kunde användas såsom ledande till mera både kostnad och tidsutdrägt, än om landtmätaren, som afvittringsdelningen i socknen förehade tilläts att dylika skattnägningar med biträde af tvänne gode män verkställa, och hvilken skattnägning derefter borde af afvittringsrätten pröfvas och af Eder hufvudsakligen afgöras på sätt i allmänhet med skattnägningar vid afvittringen tillgår; i anledning hvaraf I jemväl i underdånighet hemställt, att jordens uppskattade värde måtte få ligga till grund för skattnägningen och följaktligen enligt 8:de puncten i ofvannämnda Vårt nådiga bref den 14 Junii 1826 ett helt mantal tilldelas 80 tunneland inegor och slått samt 280 tunneland skog och betesmark till högsta godhet uppskattad jord, och att räntan för ett helt så beskaffadt mantal kunde bestämmas till 6 Rdr 32 skillingar B:co eller till en tredjedel mindre än den ränta, som af andra hemman i Jemtland utgår, med befrielse derjemte för innehafvarne af dylika fjellhemman från roteringskyldigheten och kronotionden samt, i anseende till deras läge i aflägsna fjelltrakter, der ofta flera mil äro till farbara vägar, äfven från vägunderhållningsskyldigheten, men att desamma i öfrigt borde deltaga i alla efter rök utgående onera, lika med vanliga hemman.

Vid föredragningen häraf, med hvad Vårt och Rikets Kammar Collegium uti infordradt utlåtande i ämnet i underdånighet anført, hafve WI, som funnit intet vara att erinra vid den af ordföranden i afvittringsrätten uppgifne plan för afvittringsverkets fortgång och hvad i sammanhang dermed om anstånd med Frostvikens capell-lags skattnägning blifvit hemställt i frågan om ränta och onera af de ofvan omförmälda nybyggen i fjelltrakten, i nåder funnit godt stadga, att dessa nybyggen med utgörande af den hittills bestämda räntan sex Rdr trettio två skillingar kontanta penningar på helt mantal och med befrielse såsom förut från roteringsskyldigheten och kronotionden, skola lika med vanliga hemman deltaga i alla efter rök utgående onera, likväl i väghållningsskyldigheten endast till hälften; kommande dock de redan anlagda nybyggen inom Ströms och Föllinge socknar, hvilka enligt

Kongl. Brevet den 27 November 1792 och hvad i 9:de puncten af Vårt nådiga bref den 14:de Juni 1826 blifvit förordnad, finnas böra befrielse från dylika onera åtnjuta, icke att deruti taga del.

I öfrigt hafve WI ansett hvad I i underdånighet föreslagit rörande sättet och grunden för fjellnybyggens skattläggning vara en följd af stadgandet i 8:de puncten af förberörda Vårt nådiga bref den 14 Junii 1826 samt hvad för afvittringen i länet i allmänhet blifvit föreskrifvet. Hvilket WI Eder till svar samt vederbörandes förståndigande och efterrättelse härmed i nåder meddele; och WI befalle Eder Gud Allsmächtig nådeligen.

Stockholms Slott den 9 November 1836.

CARL JOHAN.

M. G. DANCKWARDT.

Till landshöfdingen i Jemtland angående afvittringen i länet.

Vidimeras

ex officio:

Carl H. Ekberg.

(Afskrift).

Litt. C.

CARL JOHAN, med Guds Nåde Sveriges, Norges
Götes och Wendes Konung.

Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktige, Troman, Landshöfding, Stallmästare, Riddare af Vår Nordstjerne- och Wasaorden! Sedan i anledning af fjellallmogens i Undersåkers socken af det Eder i nåder anförtrodda län gjorda underdåniga ansökning att varda bibehållen vid de renbetestrakter den af ålder innehaft och att skilnaden emellan dessa trakter å ena sidan samt nybyggarnes och skattebönders egor å den andra måtte blifva uppgången, WI i nådigt bref den 19 September 1837 förordnat, det borde den i afseende på förestående afgrunder för afvittringen inom Hede pastorat i Herjeådalen utsedda comité äfven afgifva underdånigt yttrande och förslag rörande säkre gränsors bestämmande för lappallmogens renbetestrakter i länet; så hafven I uti skrifvelse den 19 Februarii 1838 till Vår nådiga pröfning i underdånighet insändt bemälde comiterades uti sistnämnda fråga särskildt afgifna underdåniga förslag, i anledning hvaraf Vårt och Rikets Kammar Collegium, efter det GenerallandtmäteriContoret blifvit hört, under den 11 sistlidne Mars underdånigt utlåtande afgifvit, och hafve WI vid föredragningen häraf funnit godt i nåder förordna att den förrättning, som comiterade ansett nödig för att af kronans disponible fjellmarker tilldela lappallmogen nödigt utrymme för renbete samt skog till bränsle, skall, så snart afvittringsarbetet i det Eder i nåder anförtrodda län så vida hunnit fullbordas att tvänne afvittringslandtmätare kunna för den samma användas, taga sin början och verkställas enligt följande grunder:

1:o. Tvänne skicklige afvittringslandtmätare utses och förordnas af Eder att emöt arfvode förrättningen verkställa i enlighet med gällande författningar och de föreskrifter, som derom nu varda i nåder meddelade.

2:o. Lappallmogen kallas genom deras länsmän samt enskilde jordegare genom kungörelse till sammanträde i ämnet, hvarvid protokoll af landtmätaren hålles, hvilket af honom och de närvarande gode männen undertecknas.

3:o. Efter de upplysningar, som således vid sammanträdet erhållas, skall landtmätaren, der chartor öfver marken saknas, uti en scala af 2,000 alnar på decimaltummen till yttre gränsorna afmäta hvarje så kalladt skattefjells område.

4:o. Sedan en socken eller, der belägenheten annorlunda fordrar,

samfälda fjellmarken på charta blifvit lagd, skall landtmätaren med tvänne ojäfvige gode män i vederbörandes närvaro af tillstötande disponibile kronomarker utstaka nödiga betestrakter särskildt för hvarje skattefjell, hvarvid sorgfälligt tillses att, så vidt möjligt är, nödig skog till bränsle icke saknas.

5:o. Årliga räntan för hvardera af de sålunda uppstakade markerna föreslår landtmätaren och gode männen, beräknad i smör, hvilken ränta sedermera af Eder pröfvas och, der den skälig anses, för ständigt stadfästes.

6:o. Uppstår lappallmogen emellan eller emellan lappallmogen och angränsande jordegare sådan tvist om skilnaden i fjelltrakterne, som icke af landtmätaren och gode männen kan biläggas, underställes frågan Eder pröfning, som egen i ämnet besluta.

7:o. Fisket i de sjöar och strömmar, som finnas inom Lapparnes sålunda afrösade betesmarker, bör, derest detsamma icke med indeldt ränta är försedt, åtfölja betesrättigheten emot särskild ränta, som af Eder bestämmes.

8:o. Några nybyggen i fjelltrakterna böra hädanefter icke upplåtas förr än Lapparnes betesmarker behörigen utstakade blifvit; dock kan i sammanhang med förrättningen rörande urskiljande af Lapparnes betesmarker jemväl nybyggen utstakas, der lägenheter finnas och sökande dertill sig anmäla.

9:o. Aflöningen så till landtmätare som gode männen äfvensom till handtlangning under förrättningen bestrides af allmänna medel.

10:o. Så väl socknarnes hemmansegare och nybyggare som lappallmogen må ega att hvar för sig utse en ojäfvig god man ifrån socknar, hvilkas egor icke till fjelltrakterna angränsa.

11:o. Landtmätarnes arvode föreslås af styresmannen samt bestämmes af Eder; dock ej till högre belopp än för afvittringslandtmätarne i länet i allmänhet bestås, och ege landtmätare öppet att emot Edert beslut i ämnet anföra underdåniga besvär.

12:o. Förskott å arvodet ege landtmätare, efter styresmannens förslag, från landtränteriet utbekomma, dock ej öfverstigande 333 riksdaler 16 skillingar banco för år.

Beträffande de tvänne särskilde af kronolänsmannen A. Hållström å lappallmogens i vissa delar af länet vägnar i underdånighet gjorde ansökningar om denna allmoges bibehållande vid innehafda fiskevatten, renbetestrakter och skogsfång, hvaröfver Landshöfdinge-embetet i länet under den 26 October sistlidet år sig yttrat samt Kammar Collegium infordradt underdånigt utlåtande af den 11 sistlidne Mars afgifvit, hafve WI i följd af hvad WI här ofvan i nåder stadgat, rörande bestäm-

mande af gränsen för lappallmogens renbetestrakter, funnit dessa ansökningsförfall.

Meddelande Eder detta till svar samt vederbörandes förständigande och efterrättelse, befalle WI Eder Gud Allsmäktig nådeligen.

Stockholms Slott den 20 April 1841.

CARL JOHAN.

OL. IM. FÅHRÆUS.

Till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län, ang. bestämmande af säkra gränser för lappallmogens i länet renbetestrakter.

Rätt afskrifvet attesteras

Ex officio.

Carl H. Ekberg.

Utdrag af 1825 års Special-Jordebok

Hemmans och lägenheters namn.	Nömer.	Jordeboksrökar.	Tunland.	Hemman- tal			Härader och socknar m. m.	Afkortadt och anordnad.	Kronan behållet.	Summa specie.
				skatte.	krono.	frälse.				
Bergs härad.										
<i>Klöfsjö socken.</i>										
Klöfsjöby	1	1	2	$\frac{1}{4}$	—	—	Erik Olafsson	$\frac{1}{6}$		
							Olof Sivertsson	$\frac{1}{6}$		
Räntor:										
							Landsskatt	— 36 —		
							Silfverskatt	1: 16 —		
							Skjutsfärdspngr ...	2: — —		
							Prostetull	— — 9		
							Skinnskatt	— 3 —		
							Afradspenningar	— 1 16	4 9 3 — — —	4 9 3

för Jemtlands södra fögderi.

Annotationer öfver afkortningar och anordningar.	Kronotionde i fullt mål.				
	Korn.		Råg.		
Gammalt skatte.....	—	29	—	—	Genom Konungens Befallningshafvandes utslag den 21 Augusti 1837 har den Klöfsjö by tillagda öfverloppsmark blifvit skattlagd till 1 $\frac{1}{6}$ mantal Lappmarkshemman med 7 Rdr 37 sk:r 4 rst. i ränta.
N:o 47 af Bergs Compagnie	—	—	—	—	Gammal skatt $\frac{1}{3}$ 4 9 3 Ökeskatt $\frac{1}{12}$ — 26 8 Säger $\frac{5}{12}$ 4 35 11

Rätt utdraget, betygar, Jemtlands läns landskontor den 12 November 1883.

Axel Lené.

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts
Högsta Domstol Fredagen den 21 November 1884.*

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden: RABE,
OLIVECRONA,
VON SEGEBADEN,
LINDHAGEN,
ÖSTERGREN,
WEDBERG,
GLIMSTEDT

Sedan, till följd af Högsta Domstolens beslut den 16 sistlidne Januari, de till Högsta Domstolen för afgifvande af utlåtande remitterade förslag till förordningar dels angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige samt dels angående renmärken, jemte de till förslagen hörande handlingar cirkulerat emellan Högsta Domstolens ledamöter, så företogos nu dessa ärenden till slutlig behandling; Varande omförmälda förslag bilagda detta protokoll.

1:o

Förslaget till förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige.

Justitieråden Olivecrona, Lindhagen, Östergren och Glimstedt afstyrkte, att det remitterade förslaget gjordes till underlag för nådig proposition till Riksdagen, enär detsamma hvilade på den enligt justitie-

rådens mening ohållbara grund, att den sedvana Lapparne haft att under vissa tider af året med sina renhjordar genomströfva det nedre, odlade landet samt der beta sina hjordar, jaga, fiska och taga nödigt virke, skulle upphöjas till en genom lag stadgad rättighet, hvarigenom den bofasta befolkningens i dessa trakter egande- och besittningsrätt till jorden skulle i hög grad kränkas, — en lagstiftningsåtgärd, som måste blifva än mer förhatlig till följd deraf, att renhjordarne numera ej uteslutande tillhörde Lapparne, utan egdes till ej ringa del och i allt större utsträckning af personer, tillhörande den bofasta svenska och norska befolkningen, hvadan till försvar för densamma ej kunde åberopas ens den ömmande omständigheten, att hon skulle utgöra ett skydd uteslutande för den svaga lappska stammen; Och yttrade bemälda justitieråd, till närmare utveckling af skälen för afstyrkandet hvar för sig som följer:

Justitierådet *Glimstedt*:

»Komiterade, som förmåla sig hafva funnit tjenligt att till grund för den tillernade lagstiftningen lägga de regler, hvilka enligt redan bestående rätt gälla i frågan, å hvilka trakter Lapparne må ega att vistas med sina hjordar, åberopa i sådant afseende hufvudsakligen, — jemte stadgandet i 8 § af afvittringsstadgan den 30 Maj 1873 om rätt för Lapparne att gagna skog och skogsmark jemväl å enskildes egor inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker — hurusom Lapparne af ålder brukat vintertiden flytta med sina renar utom dessa lappmarkers område och utom fjelltrakterna i Jemtlands län, hvarvid de för sina behof anlitat jemväl enskildes egor; och då dessa flyttningar, hvilka i en mängd fall företoges till följd af ett ovilkorligt bjudande behof, om de än stundom utsträcktes längre än behofvet kräfver, allt intill våra dagar opåtaladt egt rum, anse komiterade dessa flyttningar vara grundade på sedvanerätt, — en rätt, som i åberopade § af afvittringsstadgan uttryckligen erkändes för Lapparne inom Norrbottens och Vesterbottens län och således, då förhållandena i Jemtlands län vore väsentligen enahanda, borde anses lika gällande till förmån för Lapparne derstädes.

Denna argumentering kan jag icke finna bevisande. Hvad vigt än må tillmätas ett uttalande, som förekommer i afvittringsstadgan såsom motiv för en lagbestämmelse rörande skogsmarken inom Norrbottens och Vesterbottens län, så lærer sådant uttalande icke kunna tillerkännas någon bevisningskraft i afseende å förhållanden på andra orter än som der afses.

Icke heller torde man ega att på grund af bruket eller sedvänjan

hos Lapparne konstruera ett rättsförhållande mellan denna folkstam, å ena, samt den enskilde jordegaren, å andra sidan, af beskaffenhet att privaträttens grundsatser om häfd och servitut kunna derå öfverföras. Den åberopade sedvänjan synes ej kunna verka derhän, att sedan jord, hvarå Lappen fritt farit fram, lagligen kommit i enskild persons ego utan något stadgande för denne om skyldighet att tåla dess begagnande af Lapparne, sådan skyldighet ändock må anses åligga jordegaren; Och det, att den enskilde jordegaren sedermera i längre eller kortare tid tolererat den gamla sedvänjan, kan ej hafva grundlagt skyldighet att för all framtid tåla densamma.

Jag kan följaktligen icke dela komiterades åsigt, att den föreslagna lagstiftningen har något giltigt stöd i nu bestående rätt, utan anser jag tvärtom, att denna lagstiftning till förmån för Lapparne i afseende å annan jord i enskild ego, än skogsmark inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker, skulle innefatta inskränkning i den rätt, som nu enligt lag tillkommer den enskilde jordegaren.

Å andra sidan synes mig den bestämmelse, hvarigenom Lappen skulle underkastas flyttningsskyldighet enligt administrativ myndighets förordnande, innebära ett betänkligt ingrepp i den persouliga friheten.»

Justitierådet *Östergren*:

»Såsom af § 1 inhemtas, åsyftar förslaget att genom lag förklara Lapparne berättigade att med sina renar uppehålla sig icke allenast å de områden, der de enligt nu gällande lagbestämmelser ega vistas hela året, nemligen inom lappmarkerna samt i Jemtlands län å de för Lapparne genom afvittring afsatta skattefjell, utan äfven å de trakter i öfrigt, de efter gammal sedvana hittills hafva besökt, en bestämmelse, som på somliga orter skulle gifva Lapparnes flyttningar ända ned till kusten det stöd af lag, som nu saknas. Grunden för detta stadgande hafva Komiterade velat finna deri, att en sedvanerätt af nämnda art redan skulle finnas till, något som hvad Norrbottens och Vesterbottens läns kustland angår skulle vara ostridigt och som skulle gälla äfven beträffande Jemtlands län, ehuru frågan härom i anledning af det sätt, hvarpå afvittringen i sistnämnda län tillkommit, måst göras till föremål för en särskild undersökning, som bibringat komiterade den åsigt, att nämnda afvittring afsett endast att vinna en gräns, den jordbruket ej skulle få öfvergå, men ej att bestämma all Lapparnes rätt till betesmark, så att de äfven vintertiden skulle vara inskränkta till de åt dem genom afvittringen afsatta fjell.

Att Lapparne på flera ställen sedan gammalt opåtaladt fått öfverskrida lappmarkernas och skattefjellens områden är en känd sak, men

för att upphöja denna vana till rätt och genom lag för all framtid godkänna densamma att gälla på hvarje trakt, der den nu utöfvas, torde krävas andra förutsättningar, än blotta tillvaron af en sådan vana, och det är troligt, att om befolkningen inom kustlandet i Vesterbottens och Norrbottens län samt inom Vesternorrlands län fått tillfälle att yttra sig öfver komiterades förslag, att Lapparne hädanefter skulle få lagstadgad rätt att under de fem vintermånaderna icke allenast beta sina renar, utan äfven idka jagt och fiske samt med vissa förbehåll taga skog å alla de enskilda egor, som Lapparne af gammal sedvana besökt, skulle samma förslag mötts af de kraftigaste protester. Hvad de nordligaste trakterna af Norrbottens läns kustland beträffar, kan Lapparnes rätt att ditföra sina renar, efter de upplysningar, motiven och utlåtandet från Enontekis socken innehålla, ingalunda anses vara af befolkningen obestridd. I det sydligaste af de landskap, om hvilka nu är fråga, Herjedalen, äro jordegarna, som sjelfve använda renlaf till stallfordring för sina kreatur, så långt ifrån att medgifva Lapparne den föreslagna utflyttningsrätten vintertiden, att de tvärtom på det kraftigaste motsatt sig en legalisering af utflyttningarna, under uppgift att dessa först på senare tider kommit i bruk; och i Jemtlands län har den del af den bofasta befolkningen, som öfver förslaget blifvit hörd, nästan utan undantag, bestridt hvarje inskränkning till Lapparnes förmån i de bofastes egande- och dispositionsrätt, den de anse genom afvittningen hafva blifvit i fullaste betydelse dem tillförsäkrad, och i denna uppfattning hafva myndigheterna i allmänhet varit ense med befolkningen. Om man i nödvändigheten för Lapparne att företaga ifrågasvarande flyttningar vill söka en giltig grund för ifrågasvarande lagstaddande, mötes man af skiljaktiga uppgifter i nämnda afseende, ty, om också ifrågasvarande behof i allmänhet blifvit af komiterade vitsordadt, under förklaring, att Lapparne i regeln ej utan att lida skada kunna afstå från sina flyttningar i den utsträckning, hvari dessa hittills egt rum, finnas dock på flera ställen i motiven uppgifna äfven andra orsaker till Lapparnes flyttningar, än renarnes förseende med nödigt bete, och i Jemtlands län har nödvändigheten för Lapparne att flytta utom sina skattefjell på flera håll blifvit bestridd. Men äfven i de fall, att ett sådant behof verkligen under vissa omständigheter kan uppstå, torde med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke Lapparne åt dessa vinterflyttningar gifva en längre utsträckning än behofvet kräfver, och huruvida, för att anföra ett exempel, det skulle kunna låta försvara sig att gifva Frostvikens Lappar laglig rätt att hvart år draga med sina renar ned genom hela Ångermanland till trakterna omkring Hernösand och Sundsvall med ty åtföljande befogenhet att i viss mån äfven anlita

skogen å de trakter, som de genomströfva. Då man tillika erinrar sig, att enligt förslaget samma rättigheter skulle tillkomma Lapparne för andras renar, som för deras egna, hvaraf blefve en följd att, i händelse renarne äro i de bofastes ego, den rätt att vintertiden begagna bete å enskild mark, som genom ifrågavarande stadgande skulle gifvas kraft af lag, komme icke allenast Lapparne utan ock andra enskilde personer till godo, något som i synnerhet om, såsom i Herjedalen redan skett, renarne till något större antal komma att öfvergå i de bofastes ego, säkerligen skulle af markens egare kännas såsom en hög grad af orättvisa, kan man med skäl hysa ännu större betänklighet mot att förorda ifrågavarande stadgande.

Om möjlighet förefunnes att, med noggrant iakttagande af Lapparnes närvarande behof i förevarande afseende och utan att anlita en rätt, som vid utöfningen kan blifva föremål för så många tvister som sedvanerätten, kunna bestämdt angifva hvarest och i hvilken utsträckning Lapparnes ifrågavarande utflyttningar må försiggå, skulle måhända rättighet dertill kunna dem meddelas, men i saknad af möjlighet härtill, kan en sådan rätt, obestämd som den är både till sitt nuvarande omfång och till sina framtida verkningar, icke af mig tillstyrkas hvad angår enskild mark utom lappmarkernas och skattefjellens områden. Skulle den betydliga utsträckning lappmarkerna intaga icke vara tillräcklig för att motsvara Lapparnes behof af bete för sina renar all den tid af året, Lapparne tillbringa här i riket, återstår endast att tillse, huruvida icke kronans mark kan fylla hvad som brister, såsom komiterade sjelfve i viss mån medgifvit kunna ske i Norrbottens läns nordligaste kustsocknar; och hvad Jemtlands län beträffar, der man icke såsom i lappmarkerna vid afvittringen förbehållit Lapparne rätt att vintertiden begagna bete å de af odling upptagna trakterna, torde äfven häri en anledning kunna finnas att tillse, om icke, medelst förvärfvande af eganderätt eller ock endast nyttjanderätt till erforderlig mark, Lapparnes verkliga behof i detta afseende utan allt för stora svårigheter kunde tillgodoses.»

Justitierådet *Olivecrona*:

»Utgångspunkten för ifrågavarande till utlåtande af Högsta Domstolen remitterade lagförslag, sjelfva grundprincipen, hvarpå hela den af komiterade utarbetade lagbyggnaden hvilar, är antagandet af en bestående *sedvanerätt*, hvilken icke blott bör tillerkännas helgd lika med de af statsmakterna stiftade lagar utan ock, der stridighet förefunnes mellan rättsuppfattningen enligt dessa och sedvanan, tilläggas ett afgjort företräde. Vid sådant förhållande torde här vara nödigt, att

först undersöka den rättsliga betydelsen af sedvanerätt och derefter tillse huruvida de sedvanor, som särskildt Lappallmogen uppgifves under en lång följd af år hafva iakttagit, äro af beskaffenhet att kunna delvis eller helt och hållet paralysera rättigheter, hvilka eljest anses åtfölja den af allmänna lagen skyddade eganderätten till fast egendom i Sverige.

1734 års lagstiftare har ingalunda lemnat gammal sedvana eller »landssed» utan uppmärksamhet. Uti 1 kap. 11 § Rättegångsbalken är det domaren medgifvet att grunda sin dom på landssed, dock med det uttryckliga vilkor, att sådan sed »icke har oskäl med sig» och att »beskrifven» eller stiftad »lag icke finnes». Den plats, som lagstiftaren, alltså tillerkänt landsseden i det svenska folkets rättsförfattning, är följaktligen allena en underordnad. Landsseden är deri upptagen såsom ett *undantag* från regeln, hvilket domaren tillåtes tillämpa endast i saknad af lagar, som utgått från den lagstiftande makten. Detta är en omständighet, som i närvarande fall ingalunda bör förbises. Den gällande allmänna lagen tillägger jordegare i Sverige rätt att, inom de af lagen själf eller särskilda författningar stadgade gränser, fritt disponera öfver sin fasta egendom utan allt intrång af främmande personer, derest icke dessa, på grund af öfverenskommelse eller lagens bestämmelser, äro dertill särskildt berättigade. Men något rimligt skäl gifves icke hvarföre jordegare i de norra länen skola för beständigt stanna i en sämre ställning än jordegare i öfriga delar af riket och att de för all framtid skola nödgas tåla årligen återkommande invasioner af en nomadiserande folkstam, hvilken, då den påfordrar rätt att beta sina renhjordar på de bofaste jordegarnes områden och att der få jaga och fiska samt använda skogen för sina hushållsbehof, icke kan åberopa annan grund för en dylik vidsträckt rätt än långvarig *sedvana*.

Det är visserligen icke osannolikt, om ock säkra bevis saknas, att, långt innan den nuvarande svenska folkstammens förfäder bemäktigat sig och börjat odla det södra och mellersta Sveriges slättbygder, Lapparne med sina renhjordar fritt ströfvat omkring öfver hela den skandinaviska halfön. Men allt efter som landets uppodling under århundraden fortgått och sträckt sig äfven till en icke obetydlig del af de nordligast belägna landskapen, hafva ock Lapparne med naturnödvändighet blifvit tillbakaträngda och nu till sist hänvisade till de för åkerbruk otillgängliga fjelltrakterna i det nordliga Sverige. Genom 1873 års stadga om afvittring i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker har Kongl. Maj:t visserligen uttryckligen medgifvit, att Lapparne skola ega att under hela året inom *lappmarkernas dåvarande områden* för sina renhjordar *begagna bete å all skogsmark*, så ock å all

såsom renbetesland vid afvittring betecknad mark, dock å enskildes skogar inom de till odling tjenliga delarne af landet *endast vintertiden*, äfvensom att, i den mån sådant är för betesrättens utöfvande nödigt, till hushållsbehof få begagna skogen. Men härtill inskränka sig de åt Lapparne af kronan vid afvittringen beviljade rättigheter och förmåner. Likartade medgifvanden hafva äfven vunnit tillämpning med hänseende till de för Lapparne i Jemtland afsatta så kallade *skattefjell*. Det är emellertid ifrån dessa åt Lapparne anvisade lappmarker och skattefjell, som de vintertiden företaga sina ströftåg ofta ända ned till Bottniska vikens kuststräckor för att söka, såsom det uppgifves, bete för sina renhjordar, men stundom äfven för köpenskap eller andra ändamål, under hvilka ströftåg de, med anledning af förutnämnda sedvana, anse sig berättigade att för sina behof begagna enskilde jordegares mark och vatten. Det är denna af den bofasta befolkningen ofta under mycket knot tolererade sedvana, hvilken, på sätt det remitterade förslaget innehåller, skulle *legaliseras*, och dermed för framtiden en tynande börda befästas, hvilken, enligt mitt förmenande, i längden måste ganska hämmande inverka på all vidare utveckling af åkerbruksnäringen och annan industri i de trakter, dem Lapparne, efter berörda sedvana, under sina vandringar plägat hemsöka.

Då 1734 års lagstiftare, såsom jag anmärkt, uppfattat sedvanans rättsliga betydelse allenast såsom ett *undantag*, hvilket må tilläggas kraft af lag för så vidt det icke innebär något oskäligt eller oförnuftigt och i hvarje fall, då fråga uppstår om sedvanans tillämpande, »beskrifven lag» icke förefinnes, har lagstiftaren sannolikt erinrat sig hvad den Romerska rätten innehåller, då den förklarar att, om ock en icke ringa auktoritet kan tillerkännas åt gammal sed, så får likväl denna icke utsträckas derhän, att den kränker hvad som är eller bör vara förnuftigt, eller att den tillintetgör hvad lagen redan stadgat. Men om Lapparnes på gammal sed grundade ströftåg på de bofaste jordegarnes marker utanför lappmarkerna samt deras i Jemtland för dem afsatta så kallade skattefjell skola uttryckligen i lag såsom *berättigade* erkännas, om de förres anspråk på nyttjanderätt till de senares egendom skall genom stadgad lag fastställas, då skola, enligt min uppfattning, statens förnuftiga intressen komma att i betänkelig grad åsidosättas och den lag, som hittills skyddat den privata eganderätten till jord, gifvas till spillo. Jag vill derföre i korthet visa skäl för ett sådant påstående.

Ett för allt framåtskridande till högre civilisation gällande, oföränderligt vilkor hos hvarje folk är, att detsamma eger *fasta* bostäder. De folkstammar, hvilka icke vilja lemna nomadlivet, måste med nöd-

vändighet stanna på en lägre kulturgrad, gifva vika för de mera civiliserade, bofasta stammarne och slutligen, efter ett tynande lif, utdö. Mensklighetens historia visar, att så har förhållandet varit i alla trakter af jorden, och de nomadiserande Lapparne måste vara underkastade samma lag och gå under, derest de icke efter hand vilja egna sig åt jordbruk eller sysselsättningar, som endast äro förenliga med stadigt hemvist. Staten, hvars intresse det måste vara att befrämja en *högre* civilisation, kan icke annat än med rätta gynna åkerbruket. För detta statsintresses skull har ock den svenska kronan, sedan mer än 300 år tillbaka, tillerkänt sig ensam jordeganderätt till all der förut varande öde mark i de norra länen. Tid efter annan har ock kronan af de norrländska öde skogarne, för åkerbruks bedrifvande och boskapskötsel, upplåtit betydande jordområden åt nybyggare, hvilka dervid erhållit, dels stadgad åborätt, dels full skattemannarätt till jorden. Man frågar sig med skäl: Är det möjligt, att staten numera kan underlåta att befordra den högre civilisationens ofafvisliga kraf eller att befrämja jordbruk och industriella företag i de norrländska provinserna? Nej, säkerligen icke. Om man delar Sverige på midten af dess längd, så utgöres den *norra* hälften af allt land beläget norr om staden Sundsvall. Besinnar man nu, att Lapparne stundom utsträcka sina vandringar ända till de närmaste trakterna intill denna stad och intill Hernösand, så inses lätt hvilken ofantligt stor del af hela riket skulle röna en för all vidare utveckling af framåtgående kultur förderflig inverkan, om genom lag skulle åt den nomadiserande lappallmogen förmåigen garanteras alla de rättigheter, som det remitterade förslaget åsyftar att, på jordegarnes bekostnad, medgifva densamma. Jordbruket har i de norra länen under de sista femtio åren gjort högst betydande framsteg. Det har visat sig att i dalgångarne efter de stora elfvarne kan jorden gifva goda skördar och Jemtlands höglåtter ega en jordmån af så bördig beskaffenhet, att den kan bestå i täflan med den bästa åkerjord i mellersta Sverige. Med det utvidgade jordbruket har uppvuxit en icke blott för Norrland utan ock för hela riket ur nationalekonomisk synpunkt utomordentligt vigtig industri i sågverksrörelsen, hvilken under de trenne sista årtiondena antagit en förut aldrig anad kolossal utsträckning. Denna storartade industri, som nu sysselsätter tusentals människor, har, för anskaffande af arbetskrafter, i sin mån ej ringa medverkat för landets uppodlande och skapandet af en bofast befolkning. Äfven jernindustrien har följt landets uppodlande i spåren. Sedan jernväg blifvit genom Jemtland dragen till riksgränsen och mot norr till Sollefteå, måste en sådan kommunikationsled komma att betydligt påskynda landets fortsatta uppodlande och mana till kapitalers

nedläggande i industriella företag i de trakter, der användning af vattenkraft erbjuder sig och jernväg framgår. En ny jernväg skall snart bana sig fram från Luleå tvärs igenom Norrbottens läns lappmarker mot Nordsjöhafvet för att bringa en del af landets stora mineralrikedomar ut i världsmarknaden, och att döma af de flera jernvägsförslag, som redan framställas, komma nog de nordliga länen att genomskäras i flera riktningar af jernvägar, hvilka, hvarhelst de stryka fram, skola föranleda till landets uppodlande och förseende med en bofast befolkning, som skall egna sig åt den industri, som bäst lämpar sig efter landets beskaffenhet och dess naturliga förmåner. Ännu då 1873 års afvittringsstadga utfärdades, hade man icke någon utsigt att kunna framdraga jernvägar genom Norrland. Men den allmänna meningen härom är nu en helt annan. När erfarenheten bekräftat att skogens alster i senare tider varit i ett successivt stigande värde, måste trävaruindustriens produkter blifva för de nordliga länen af den allra största betydelse. Men i samma mån som denna industri derstädes vinner i omfång och blifver dessa landsdelars förnämsta inkomstkälla, påkallar densamma med nödvändighet att åtnjuta *skydd* emot Lapparnes tilltag att i de enskilde jordegarnes skogar hugga hvad dem göres behof för sig och sina renar. Den tid torde också icke vara allt för aflägsen, då det kommer att äfven i Norrland löna mödan att på ett ändamålsenligt sätt *vårda* äfvensom att *odla* skog genom markens besåning med trädfrön, såsom för närvarande sker i ganska många trakter af det sydliga och mellersta Sverige. Det är derföre, enligt min uppfattning, i det hela stridande emot statens pligt att främja civilisationens och den högre kulturens berättigade intressen att nu söka *legalisera* Lapparnes fortsatta ströftåg utom gränserna för lappmarkerna och de jemtländska skattefjellen, att uttryckligen berättiga dem till intrång på den utanför lappmarkerna och skattefjellen befintliga bofasta befolkningens jordegendomar och derigenom för all framtid *genom lagstadganden lägga hinder i vägen för en fortskridande odling* i trakter, der en högre kultur visat sig vara både möjlig och gagnande. Den allmänna lagen har hittills, såsom ofvan blifvit antydt, skyddat den privata jordeganderätten emot intrång i jordegarens rätt att använda och sköta jorden efter sitt behag, derest icke servituter till förmån för egare af annan jord, eller särskild öfverenskommelse, kunnat häri göra ändring. Men här är icke fråga om servituter eller besvär, pålagda genom öfverenskommelse, utan en på så kallad sedvana allena grundad rättighet, som skulle tillkomma hela den nomadiserande lappallmoggen. Då nu allmän lag finnes, hvilken för länge sedan utstakat gränserna för jordegares rättigheter och skyldigheter, kan jag ingalunda

finna det vara med andan af eller ordalagen i 1734 års lag förenligt att i en särskild författning, angående Lapparne, *såsom ledande grundsats uppställa, att sedvanan skall gälla framför den beskrefna lagen.*

Det legislativa problem, som det remitterade förslaget är afsedt att lösa, är förmedlingen af konflikten mellan de nomadiserande Lapparnes rättigheter och anspråk på skydd, å ena sidan, samt den bofasta, åkerbrukande eller annan industri idkande befolkningens rättigheter och intressen, å den andra. Det är den gamla striden mellan den lägre och högre civilisationen, mellan en kultur, som kämpar sista kampen för sin tillvaro, och den kultur, som utsträckande sina välsignelser åt alla håll ensam har framtiden i sin famn. Förslaget har, enligt mitt förmenande, ingalunda lyckats gifva den tillfredsställande lösning åt det ifrågavarande problemet, hvilken varit önskvärd, i det att förslaget underskattat den högre civilisationens oafvisliga kraf och statens skyldighet att värna och vidga denna civilisations berättigade intressen. Någon annan fullt riktig lösning af den nämnda konflikten finnes säkerligen icke, än att gifva åt nomadlifvet sitt bestämda område, utanför hvilket det icke må tillåtas uppträda, samt derigenom söka freda och bevara hela det öfriga landet åt den högre kulturens framtående utvecklingssträfvanden. Det måste derföre, enligt min mening, uppdragas en noga bestämd geografisk gräns, en demarkationslinie, hvilken det icke skall vara de nomadiserande Lapparne tillåtet att med sina renar öfverskrida. Man har invändt, att det skulle vara nära en omöjlighet eller förenadt med stora svårigheter och kostnader att bestämma en sådan gräns. Men svårigheterna och kostnaderna böra dock ingalunda vara af den betydighet, att de icke kunna besegras, synnerligen sedan den redan gjorda afvittringen mellan de enskildes jord och kronan förbehållna marker betydligt underlättar den omnämnda gränsliniens uppdragande. I Norrbottens och Vesterbottens län är redan det territorium geografiskt bestämdt, som innefattas under begreppet *lappmarker*, hvarest Lapparne ega att fritt under hela året ströfva omkring med sina renhjordar. Om de äfven der må ega rätt att beträda mark, som inom lappmarkerna må vara åt enskilde jordegare eller kronoåbor förut upplåten, måste bero af de med upplåtelsen förbundna villkor. I nämnda län hafva ock vid afvittring vissa såsom för odling tjenliga marker blifvit afsatta till så kallade renbetesland, hvilka befinna sig nedanför lappmarksgränsen och inom kulturområdet. Skulle Lapparne med sina renhjordar icke kunna komma till dessa särskilda, för dem tills vidare afsatta renbetesland, utan att nödgas beträda de enskilde jordegarnes områden, hvilka böra vara skyddade emot intrång och skada från Lapparnes eller deras renars

sida, finnes dock alitid för staten utväg att antingen af de enskilde jordegarna genom öfverenskommelse köpa eller ock i laga ordning expropriera de jordrymder, som månne vara erforderliga för Lapparnes framtågande med sina hjordar — en utväg, som det remitterade förslaget äfven i § 28 sjelf anvisat. I Jemtlands län, äro, såsom redan blifvit anmärkt, genom afvittring åt Lapparne afsöndrade vissa bestämda så kallade skattefjell, der de ega att obehindradt vistas hela året om. Demarkationslinien är der således redan bestämdt uppdragen, inom hvilken Lapparnes rätt att nyttja och bruka marken är fullt erkänd. Derinom böra de ock för framtiden förblifva och icke genom sina vandringar med renhjordar, bland hvilka ofta ett stort antal djur eges af främmande personer, utgöra hinder för en högre kulturs utveckling i nejder, der jordens egare böra njuta till godo det skydd emot intrång och skada, som allmänna lagen på andra orter inom riket tillerkänner besittningen af fast egendom.

Konsequensen af den undantagslagstiftning till förmån för de nomadiserande Lapparne, hvilken det remitterade förslaget åsyftat att tillskapa, måste blifva den, att desse Lappar, i afseende på rätt till jagt och fiskfångst samt begagnande af skog på *enskilde* jordegares områden, skulle försättas i en mycket fördelaktigare rättslig ställning än andra svenska medborgare i riket. Ja, denna deras ställning skulle de fortfarande kunna komma att bibehålla äfven om de sjelfve icke egde en enda ren, utan blott vore renskötare åt andra personer och bland desse äfven sådane, hvilka tillhörde den jordbrukande befolkningen och som åt dem anförtrorde vården af *sina* renar. Hvad helst en sådan ny lagstiftning må innebära, icke är det *rättvisa* emot landets öfriga befolkning.

Lika med Justitierådet Glimstedt anser ock jag den i förslaget uttalade bestämmelse vara förkastlig, att Lappar från en trakt i de Norrländska provinserna skulle jemte deras renhjordar till en annan ort kunna förvisas. I ett konstitutionellt styrdt rike, såsom Sverige, bör det icke åt den administrativa myndigheten vara öfverlemnadt att kunna förflytta eller förvisa någon oförvitlig person från en landsort till en annan. Sådant är dessutom i fullkomlig strid med den i 16 § Regeringsformen uttryckta grundsats om det skydd för den personliga friheten här i riket, hvilken Konungen svurit sina undersåtare att upprätthålla.»

Justitierådet *Lindhagen*: »Jag delar i allo den uppfattning af förevarande fråga, som blifvit uttalad och från olika synpunkter närmare utvecklad af Justitieråden Olivecrona, Östergren och Glimstedt. Det är en stor skilnad mellan att godvilligt tåla ett intrång i sin egande-

och nyttjanderätt och att få sig genom lag ålagdt att lida ett sådant intrång. Den bofaste ser Lappens framfärd med mera jemnmod och likgiltighet, så länge han vet sig ega rätt att när som helst afvisa den objudne gästen från sina egor; och Lappen å sin sida är, så länge detta förhållande varar, helt naturligen mera försynt och försiktig i sitt uppträdande. Helt annorlunda måste saken gestalta sig, om sedvanan upphöjes till lag. Den bofaste blir då mera ömtålig och retlig samt uppmärksammar mera äfven det minsta intrång från Lappens sida, under det att denne helt naturligen blir långt mera pockande och söker uttänja sin rätt så långt som möjligt; och det bör svårigen lida något tvifvel att en lag, sådan som den föreslagna, skulle alstra ett olidligt samhällstillstånd mångenstädes i Norrland. Svårigen lär man heller kunna öfvertyga någon af den idoga befolkning, som i Norrland odlar jorden eller der drifver trävarurörelse eller annan industri, att det kan vara rättvist eller billigt att beröfva honom den trygghet i egande- och besittningsrätten till jorden, som tillkommer inbyggarna uti hela riket i öfrigt, och som från ålder ansetts oskiljaktigt förbunden med ett ordnad samhällstillstånd. Norrland har nu hunnit till den utveckling, att det i afseende å landets odling börjar blifva fullt jemförligt med öfriga riket. Till och med jernvägsnätet har uppnått Norrland och utbreder sig der med fart till och med inom sjelfva Lappland. Det ligger en anakronism uti att just vid en sådan tidpunkt framkommer ett förslag, som vill sätta Norrland i ett undantagstillstånd i afseende å tryggad besittningsrätt till jorden. Det hjälper ej heller att till försvar för ett sådant förslag åberopa, att enahanda lagbestämmelser, som nu äro i fråga, helt nyligen antagits af Konung och Riksdag uti förordningen rörande de Lappar, som med renar flytta mellan de förenade konungarikena Sverige och Norge; ty dels har denna förordning en ojemförligt mindre utsträckt tillämpning, än som skulle blifva fallet med den nu föreslagna, och dels bör ett vid lagstiftningen begånget misstag, om sådant förefinnes, lända till varning men ej till efterföljd vid ett senare viktigt tillfälle.»

Då Högsta Domstolen härefter öfvergick till att meddela yttrande om förslagets särskilda §§, förklarade Justitierådet *Glimstedt* att, då, i enlighet med hvad Justitierådet här ofvan anført, förslaget i hufvudsakliga delar hvilade på grunder, som efter hans uppfattning icke vore öfverensstämmande med begreppen om den enskildes eganderätt och

om den personliga friheten, och vid sådan uppfattning någon granskning af förslagets detaljbestämmelser från rättslig synpunkt icke läte sig verkställas, Justitierådet ansåge sig icke ega anledning att afgifva vidare yttrande i ärendet.

Följande anmärkningar framställes vid nedan nämnda §§.

1 §.

Justitieråden *Olivecrona*, *Lindhagen* och *Östergren* yttrade: Ut i förevarande, likasom i flere andra §§, begagnas uttrycket »de för Lapparne afsatta land» utan att någonstades finnes förklaring på rätta betydelsen af detta uttryck. Af motiven inhemtas, utom det att renbetesland under namn af skattefjell genom afvittring äro för Lapparne afsatta i Jemtlands län, dels att i Vesterbottens län med undantag af det egentliga fjelllandet, der betet är gemensamt, alla Lappar äro inrymde å särskilda renbetesland, en eller flere å hvarje, och dels att, inom Norrbottens län, Arvidsjaurs socken är indelad i lappskatteland, att sådana äfven förekomma inom en del af Arjeplogs socken, men att Lapparne hvarken inom Luleå eller Torneå lappmarker hafva dylika land sig tilldelade. Om, såsom uttrycket närmast gifver anledning till, med »afsatta land» förstås endast omförmålde, särskildt åt Lapparne upplåtna land, skulle således derifrån vara uteslutna nyssnämnde betydliga delar af lappmarkerna, der några i nämnda bemärkelse afsatta land icke förekomma. Inom nämnde delar skulle följaktligen de stadganden i förslaget, hvilka angå de afsatta landen, icke ega tillämpning och, hvad särskildt förevarande § angår, skulle enligt dess ordalydelse Lapparnes rätt att uppehålla sig med sina renar å berörde delar af lappmarkerna vara beroende deraf, att de efter gammal sedvana hitintills besökt trakten. Deras rätt i nämnda afseende skulle således enligt förslaget blifva mera inskränkt, än den enligt 8 § i den för lappmarkerna gällande afvittringsstadga för närvarande är, ty uti nämnde § förklaras Lapparne berättigade att äfven efter afvittringen för renhjordarne begagna bete å all skogsmark inom lappmarkernas nuvarande område. Å andra sidan skulle ifrågasvarande uttryck vara föga egnadt att beteckna jemväl de icke i egentlig mening för Lapparne afsatta trakter inom lappmarkerna, å hvilka de framdeles såsom hittills böra ega rätt att uppehålla sig, helst dessa trakter omfatta äfven enskilde tillhörig mark, som icke kan sägas vara för Lapparne afsatt land. Följaktligen och då förslagets stadganden om Lapparnes skyldighet att godtgöra skada, som deras renar förorsaka, utmärka, att Lapparne skola ega uppehålla sig icke å åker, äng eller utängsslätter af viss beskaffenhet, utan allenast å hvad komiterade be-

nämna vanlig utmark, ansågo Justitieråden att, vid bestämmande af Lapparnes rätt att upphålla sig med sina renar, sådana ordalag böra väljas, som under iakttagande af Lapparnes rätt till skattefjellen i Jemtlands län berättiga dem att inom lappmarkerna, oberoende af sedvanerätt, uppehålla sig med sina renar å all mark med undantag af åker, äng samt utängsslätter af nyssberörda slag, således å all utmark, dock med bifogande af den förklaring af detta ord, som i anledning af nämnda utängsslätters undantagande kan vara erforderlig.

Enligt hvad de från Jemtlands län afgifna yttranden öfver förslaget utvisa, synes komiterades anförande å sid. 49—51 i motiven, hvaraf, likasom af andra ställen i samma motiv, framgår att komiterade ansett vissa utom lappskattefjellen belägna områden i nämnda län böra anses såsom Jemtlands lappmarker, föranledt det antagande, att förslaget såväl i denna § som på andra ställen, der uttrycket lappmarker begagnas, dermed afsett icke allenast de delar af Vesterbottens och Norrbottens län, som vanligen innefattas under nämnda uttryck, utan äfven den del af Jemtlands län som komiterade, såsom nyss är nämnt, ansett utgöra lappmark. Att ett sådant antagande strider emot den mening komiterade velat inlägga i ordet lappmarker, der detta i förslaget användes, är att förmoda, men till förekommande af vidare missförstånd ville Justitieråden hemställa, att i denna § likasom å öfriga ställen, der uttrycket lappmarker förekommer, detsamma måtte utbytas mot Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker.

I motiven sägs, att betydelsen af uttrycket »vintertiden» torde framgå af förslagets 10 § och att man, på grund af den jämförelse med den internationella lagen, hvartill nämnda § gifver anledning, skulle hafva att under nämnda uttryck innefatta månaderna från och med Oktober till och med April. Då berörde § endast hänvisar till ett ställe i internationella lagen, hvarest ingen förklaring af sagda uttryck förekommer, men icke till 3 § af samma lag, der den af komiterade åsyftade tidsbestämelse finnes införd såsom betecknande den tid, då norska Lappar skola äga rätt att med sina renar uppehålla sig i Sverige, torde ifrågavarande begrepp med nödvändighet kräfvat en förklaring, helst bemålde Lappars rätt att vistas i Sverige icke är ovilkorligen inskränkt till nämnde månader, utan kan utsträckas utöfver denna tid, så framt ovanliga väderleksförhållanden förhindra flyttningarna, och uttrycket »vintertiden» följaktligen genom endast en hänvisning till internationella lagen skulle blifva fullkomligt obestämdt.

Justitieråden *von Segebaden* och *Wedberg* ansågo lika med Justitieråden *Olivecrona*, *Lindhagen* och *Östergren*, att i denna §, likasom å öfriga ställen, der uttrycket: »lappmarker» förekommer, detsamma borde

utbytas mot: Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker»; hvarjemte Justitieråden hemställde, att bestämdt måtte angifvas, att med »vintertiden» skulle förstås Oktober, November, December, Januari, Februari, Mars och April månader.

Justitierådet *Rabe* anförde: Angående betydelsen af stadgandena i 2 punkten torde, om förslaget blir lag, tvekan kunna uppstå. Afkomiterades motiv inhemtas nemligen, att olika åsikter råda om hvad med Jemtlands läns lappmark bör förstås. Flertalet af de komiterade har emellertid på, såsom mig synes, riktiga grunder uttalat den åsigt, att till Jemtlands läns lappmark väl borde hänföras icke allenast de inom detta län för Lapparne afsatta land eller skattefjell, utan äfven sådana derintill belägna hemman, som blifvit upplåtna till enskilde och skattlagts efter den för Vesterbottens läns lappmarker före år 1873 gällande skattnämningsmethod, men Lapparne ega sommartiden med sina renar uppehålla sig endast inom de dem särskildt tillagda områden. Andra punkten i förevarande § har dock erhållit en sådan lydelse, att man kunde antaga, att Lapparne skulle vara berättigade att jemväl sommartiden med sina renar vistas på enskildes egor inom Jemtlands läns lappmark. Jag hemställer för den skull, att, till förekommande af en sådan mening, andra punkten måtte omredigeras.

Också i andra afseenden bör, enligt min tanka, omförmälda punkt affattas annorlunda, än som skett. Sådan densamma nu lyder, skulle det deri gjorda förbehåll för Lapparne att äfven sommartiden få med sina renar uppehålla sig på enskildes egor utom lappmarkerna eller inom de delar af lappmarkerna, som vid afvittring förklarats tjenliga för odling, så framt dylika egor vid afvittringen blifvit bibehållna jemväl såsom renbetesland, möjligen kunna anses gälla endast mark, som, om förslaget varder lag, blifvit före lagens trädande i kraft bibehållen som renbetesland, men ej mark, hvilken vid sedermera skeende afvittring såsom renbetesland bibehålles; — och bör, äfven efter mitt ömdöme, bestämdt angifvas, att med »vintertiden» skall, på sätt motiven innehålla, förstås Oktober, November, December, Januari, Februari, Mars och April månader.

2 §.

Justitieråden *Olivecrona*, *Lindhagen* och *Östergren* hemställde, att det icke måtte i något fall tillståndas Lapparne att tillgodogöra sig skog å enskildes utom lappmarkerna belägna egor; Och åberopade, till stöd för denna hemställan, bemäldes Justitieråd hvad de vid 1 § anført samt

Justitierådet *Olivecrona* derjemte hvad han förut yttrat angående lands-sedens förhållande till 1734 års allmänna lag.

Justitierådet *Rabe* yttrade: Jag hemställer, att denna § måtte ändras så, att stadgandet i första stycket, att Lapparne ega i enskildes skogar utom lappmarkerna taga endast torra träd och vindfällen, en och videbuskar samt, för tillfälligt behof, växande träd, äfvensom hvad andra stycket innehåller må komma att gälla jemväl i afseende å skogs-fång å de inom Jemtlands läns lappmark belägna, enskilde tillhöriga hemman, hvilkas egare hafva en vidsträcktare dispositionsrätt öfver skogen än som enligt förordningen den 29 Juni 1866 tillkommer enskilde egare af hemman inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker.

För öfrigt synes mig, till förekommande deraf, att Lapparne ej må utan giltig anledning å enskildes skogar fälla växande träd, föreskrift böra i första stycket införas derom, att Lapparne ej ega att å enskildes skogar, vare sig inom eller utom lappmarkerna, för laftägt fälla växande träd i annat fall, än när sådant för renarnes uppehälle oundgängligen erfordras, och då vara skyldige att därför gifva ersättning såsom i andra stycket bestämmes.

Justitieråden *von Segebaden* och *Wedberg* instämde i senare delen af Justitierådet *Rabes* yttrande. Dessutom förklarade Justitieråden *von Segebaden* och *Wedberg*, att de ansågo det icke böra gifvas åt gode männens beslut annan gällande kraft, än som i 18 § tillagts beslut af der nämnde skiljemän.

3 §.

Justitierådet *Rabe* ansåg att till förekommande af missförstånd angående rätta meningen med stadgandet i förevarande § borde tydligen utmärkas, att stadgandet icke afser skog, å hvilken Lapparne enligt 2 § ega endast för tillfälligt behof taga växande träd.

Justitieråden *von Segebaden* och *Wedberg* förenade sig om följande yttrande: Enär denna § med den fristående plats den erhållit och dess nuvarande lydelse lätt synes kunna, såsom också inträffat, tydas såsom skulle en utsträckt rätt utöfver hvad föregående § innebär blifvit Lapparne medgifven, att för de här uppräknade behof använda skog hvar helst den än må växa allenast utsyning sker ansågo Justitieråden att, antingen genom detta stadgandes förenande med föregående § eller ock

på annat sätt, borde utmärkas, att stadgandet eger tillämpning endast under den förutsättning, att Lapparne, på grund af det allmänna stadgandet rörande deras rätt till skogsfång, ega rätt att för här omförmälda behof anlita skogen å ifrågavarande trakt.

Justitierådet *Östergren*, med hvilken Justitieråden *Olivecrona* och *Lindhagen* instämde, yttrade: Jag erinrar härvid om hvad som vid § 1 blifvit yttradt om uttrycket »de för Lapparne afsatta land». Tages uttrycket här i dess inskränktare bemärkelse, måste §:n så tolkas, att Lapparne icke ega utan utsyning taga skog till hus och stängsel inom de vidsträckta delar af lappmarkerna, der några land icke blifvit åt Lapparne afsatta, en tolkning, som antagligen icke är åsyftad.

4 §.

Justitieråden *Olivecrona*, *von Segebaden*, *Lindhagen*, *Östergren* och *Wedberg* ansågo, att de här förekommande hänvisningarna till allmän lag borde ändras så, att ansvarsbestämmelserna komme att gälla der ej straff följde efter allmän lag.

Justitierådet *Rabe* anförde: i afseende å lydelsen af denna § får jag hemställa dels att orden: »i enskild man tillhörig utom lappmarkerna belägen skog» måtte utbytas mot andra, öfverensstämmande med hvad jag vid 2 § yttrat och hemställt, dels ock, att den såväl i första som andra stycket förekommande satsen: »der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar» måtte ändras så, att tydligt blir, att allmän lag skall gälla, när de förseelser, om hvilka §:n handlar, äro med högre ansvar i allmänna lagen belagda, men omförmälda §:n deremot gälla, när förseelserna icke äro med ansvar i allmänna lagen belagda eller densamma innehåller eller möjligen kan komma att innehålla lägre ansvar å ifrågavarande förseelser, än som i §:n bestämmes.

5 §.

Såsom flera afgifna yttranden gifva vid handen synes såväl begreppet »stängsel» tarfva närmare förklaring, som ock bestämmelser vara erforderliga, om hvilka delar af ett stängsel böra afbarkas och om sådan åtgärd bör vidtagas med alla slags träd. Med afseende härå och då detta ämne i sin helhet, såsom varande af administrativ art, lämpligen torde, der så erfordras, böra blifva föremål för särskildt stadgande, hem-

stälde Justitieråden *Rabe, Olivecrona, von Segebaden, Lindhagen, Östergren* och *Wedberg*, att denna § måtte ur förslaget utgå.

7—9 §§.

Justitieråden *Olivecrona* och *Lindhagen* yttrade: Enligt den af komiterade i motiven lemnade framställning skulle anledningen till förslaget i denna del hufvudsakligen vara att söka deri, att de på vissa trakter enskilde Lappar meddelade inrymningsbref uppfattats såsom medförande sådan rätt, att reglering af lappantalet emellan de särskilda lappbyarne derigenom skulle förhindras. I sådant fall lärer för framtiden annan form för dessa upplåtelser böra vidtagas än den hittills vanliga; men att, på sätt i förslaget egt rum, genom lagstadganden söka ordna Lapparnes inbördes förhållanden, i ändamål att jemnt fördela de naturliga tillgångarna dem emellan, ansågo Justitieråden vara olämpligt. I inkomna yttranden har erinrats, särskildt af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län, hurusom det ofta inträffar, att icke Lappen, utan renhjorden bestämmer uppehållsorten; men äfven utan afseende härå torde en administration af ifrågavarande art öfver Lapparnes sätt att bedriva sin näring för dem blifva ett olidligt band på deras frihet och hos de myndigheter, som skola handhafva denna förvaltning, förutsätta en kännedom om Lapparnes förhållanden och om renbetenas beskaffenhet, som säkerligen skulle blifva synnerligen svår, om ens möjlig, att förvärfva, jemte det dessa myndigheter ålades omsorger af den art och omfattning, att en tillfredsställande utöfning af dem icke ens kunde påfordras. Då ifrågavarande stadganden således synas vara såväl i afseende å sina grunder som ock i betraktande af de med tillämpningen förenade svårigheter olämpliga, hemställde Justitieråden att dessa §§ måtte ur förslaget utgå.

Justitieråden *Rabe, von Segebaden, Östergren* och *Wedberg* förenade sig beträffande 9 § om följande yttrande: Sista stycket af denna § bör, efter vår åsigt, erhålla ett förändradt innehåll, enligt hvilket, om Lapp, som blifvit till vite fäld, har, då vitet skall uttagas, under sin vård renar, tillhörande annan, jemväl dessa renar må tagas i mät för vitets gäldande, så framt Lappen fortfarande vistas inom den lappby, hvarifrån han skolat afflytta, eller, derest han till annan lappby flyttat, ej visas kan, att renarne icke voro under hans vård, när vitet honom förelades. Att, på sätt nuvarande ordalydelsen innebär, egaren skulle för gäldandet af vite, som blifvit Lappen ådömdt, vara med sina renar ansvarig äfven om Lappen lemnat den lappby, hvarifrån honom ålagts

afflytta, och styrkas kan, att Lappen först derefter fått renarna i sin vård, vore, efter vårt omdöme, hvarken med rättvisa eller billighet öfverensstämmande.

10 §.

Enär de i det ämne, som i förevarande § afses, uti förordningen den 6 Juni 1883 meddelade stadganden äro inom Sverige tillämpliga endast å norska Lappar, och å rakt, der distriktindelning enligt nämnda förordning skett eller med afseende å hvilken Konungen särskildt förordnat, att för flyttning dit, anmälningsskyldighet skall ega rum, hemställde Justitieråden *Kabe, von Segebaden, Östergren* och *Wedberg*, att ifrågakande § måtte ur förslaget utgå eller det deri intagna stadgande utbytas mot annan, för de fall, om hvilka ofvan berörda förordning ej handlar, lämplig föreskrift, derest sådan anses nödig, till förekommande deraf, att Lappar må vintertiden å någon trakt uppehålla sig med större antal renar, än trakten väl kan emottaga.

Justitierådet *Olivecrona*, med hvilken Justitierådet *Lindhagen* sig förenade, yttrade: Då denna § hvilar på förutsättningen af en distriktsindelning, i likhet med den inom Tromsö och Finnmarkens amt i Norge, men en sådan indelning, enligt mitt förmenande, icke utan svåra olägenheter och verklig orättvisa torde kunna anordnas i de norra länen af Riket, hemställer jag att denna § ur förslaget uteslutes.

11 §.

Justitierådet *Olivecrona*, med hvilken Justitierådet *Lindhagen* instämde, yttrade: Då ordningsmansinstitutionen förutsätter den indelning af lappområdena, som Justitierådet ansett sig icke kunna förorda, hemställes att äfven denna § måtte utgå.

12 och 14 §§.

Då det torde vara skäl att i afseende å de ämnen, som i förevarande lagförslag äro föremål för stadganden, meddela, såvidt möjligt är, fullt uttömmande bestämmelser, ansågo Justitieråden *Olivecrona, von Segebaden, Lindhagen, Östergren* och *Wedberg*, att dessa §§ borde innehålla stadganden angående vidden af renegares ersättningsskyldighet i allmänhet och icke endast, såsom den föreslagna 12 §, i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt Jemtlands län. Då vidare graden af denna ersättningsskyldighet borde bero derpå, om Lapparne

egde uppehålla sig å trakten, der skadan sker, eller ej, ansågo bemålde Justitieråd, under medgifvande af befogenheten ej mindre af det undantag från Lapparnes betesrätt å enskild mans utmark, som komiterade föreslagit, än ock af den inskränkning i ersättningsskyldigheten, som betingades af billig hänsyn till de med renarnes vård förenade svårigheter, att åt bestämmelserna i förevarande ämne borde gifvas ett sådant innehåll, att all skada, som renar förorsaka, å tid då Lapparne icke lagligen ega rätt att å trakten uppehålla sig, ovilkorligen skulle ersättas af renegaren å hvad slags egor skadan än må hafva skett, att likaledes ovilkorlig ersättningsskyldighet eger rum, då skada sommartiden sker å åker, äng eller utängsslätter af den i förslaget omförmälda beskaffenhet, äfven om Lapparne ega att å trakten vistas, men att i sistnämnda händelse skada å nyssberörda egor vintertiden, äfvensom å egentlig utmark, vare sig vinter eller sommar, — förutsatt att Lapparne icke ega betesrätt der, då naturligen ingen ersättning eger rum, — ersättes endast såvida skadan skett under sådana omständigheter, att uppsåt eller grof vårdslöshet finnes vara förhanden hos den, som vårdat renarne.

Justitierådet *Rabe* anförde,

beträffande 12 §:

Då, efter min tanke, stadgande icke bör i förslaget saknas om ersättning för skada, som Lapparnes renar kunna åstadkomma äfven i andra trakter, än Norrbottens och Westerbottens läns lappmarker samt Jemtlands län;

då, i anledning af 12 §:ns nuvarande lydelse, jemförd med 16 och 22 §§ i förslaget, tvekan möjligen torde kunna uppstå, huruvida i det fall, att Lapp har i sin vård annan tillhöriga renar, genom hvilka skada åstadkommes, ersättningsskyldigheten skall åligga Lappen, som haft renarne i sin vård, eller, såsom jag anser böra vara förhållandet, renarnes egare; och

då det synes mig böra tydligare, än som skett, angifvas, i hvilka fall det skall åligga renegare att ersätta skada, hvarom andra stycket i 12 § handlar,

hemställer jag, att ifrågavarande § måtte erhålla en förändrad lydelse, af hvilken borde framgå,

att, om Lapparnes renar göra i Norrbottens och Westerbottens läns lappmarker under tiden från och med den 1 Juni till den 1 September eller i Jemtlands län under tiden från och med den 15 Maj till den 1 Oktober eller i andra trakter under tiden från och med den 1 Maj till den 1 Oktober sådan skada, som i §:ns nuvarande första stycke be-

skrifves, skadan skall ersättas af egaren eller egarne till de renar, genom hvilka skadan åstadkommits; samt

att, om så beskaffad skada göres af Lapparnes renar å annan tid än i första stycket nämnes, skadan jemväl skall ersättas af renarnes egare, så framt den, hvilken vården om renarne ålegat, uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning vållat, att skadan skett;

samt, hvad anginge 14 §:

På grund af hvad jag vid 12 § yttrat och till förekommande af tvifvel angående rätta meningen med det föreslagna stadgandet i 14 §, hemställer jag, att sistnämde § måtte omredigeras så, att om Lapparnes renar göra skada å annan utmark, än de i 12 §:ns första stycke omförmälda utängsslätter, och Lapparne icke egde under någon tid af året eller under den tid, då skadan skedde, å utmarken vistas med sina renar, skadan skall ersättas af renarnes egare, der den uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning vållats af den, hvilken vården om renarne ålegat.

13 §.

Justitierådet *Rabe* yttrade: Redaktionen af denna § synes mig böra undergå en sådan ändring, att under de förutsättningar, som §:n innehåller, det skall åligga jordegare att, om Konungen sådant förordnar, å trakt, hvarom i §:n är fråga, hålla stängsel af beskaffenhet, som Konungen bestämmer, vid äfventyr, att eljest jordegaren sjelf skall stå skadan, så framt ej af omständigheterna finnes, att den med uppsåt eller genom grof vårdslöshet, såsom i 12 § sägs, tillkommit.

Justitierådet *Olivecrona* anförde: Den stängselskyldighet emot Lapparnes renar, hvilken denna § åsyftar att pålägga jordegaren, anser jag vara i hög grad orättvis; och föreskriften i §:n att »Konungen skulle bestämma *beskaffenheten* af stängseln» kring utängsslätter, innebär att på Kongl. Maj:t lägga en pröfning af en så underordnad beskaffenhet, att Regeringen derifrån med fullt skäl borde anses vara befriad. Jag hemställer därför att hela denna § utur förslaget må utgå.

15 §.

Justitieråden *Olivecrona*, *Lindhagen* och *Östergren* ansågo skäl saknas för den af komiterade föreslagna utsträckning af nu gällande skyldighet för hemmansegare att hägna omkring hö i stack eller hässja.

Justitierådet *Rabe*, med hvilken Justitierådet *von Segebaden* instämde, yttrade: Enär, efter mitt omdöme, hvad första stycket i 12 § innehåller är och äfven bör vara tillämpligt å skada på hö, som är bergadt i stackar eller hässjor, *utestående på äng eller i berörde § beskrifna utängsslåtter*, anser jag mig icke ega anledning till annan hufvudsaklig anmärkning vid 15 §, än att, då §:n, såsom motiven utvisa, skall afse allenast *sådant* hö, detta bör bestämdt uttryckas. För öfrigt synes mig redaktionen böra undergå den ändring, att tydligen angifves, att den del af Jemtlands län, som afses, är den, hvarest hemmanen blifvit skattlagda efter den för Westerbottens läns lappmarker före år 1873 gällande skattläggningsmethod, samt att, då af omständigheterna bör bedömas, huruvida skada, hvarom fråga är, med uppsåt eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning vållats af den, hvilken vården om renarne ålegat, orden i slutet af första punkten: »och det visats, att» måtte, såsom öfverflödiga och möjligen vilseledande, utgå.

Justitierådet *Wedberg* erinrade, att då, enligt Justitierådets uppfattning af 12 och 15 §§, den förra skulle gälla om gröda, som växte, eller, ehuru afskuren, ännu icke vore så torkad, att den kunde införas i lada, men den senare §:n deremot afsåg gröda, som, efter i öfrigt slutadt bergningsarbete, i stället att införas i lada, lemnades utestående i stack eller hässja, denna skilnad emellan de begge §§ borde tydligare uttryckas; hvarjemte Justitierådet tillstyrkte, att det måtte blifva särskildt utmärkt, att sista punkten af 15 § gälde endast i fråga om annan trakt, der Lapparne ega med sina renar vistas.

16 §.

Justitieråden *Rabe*, *Olivecrona*, *von Segebaden*, *Lindhagen*, *Östergren* och *Wedberg* ansågo första punkten af denna § böra omredigeras så, att af dess innehåll tydligen framginge, att straffbestämmelsen afsåge de fall, då den, hvilken hade renar i sin vård, uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning vållat, att renarne gjort skada, som enligt de i punkten åberopade §§ skulle ersättas.

Beträffande sista punkten i §:n erinrades af Justitieråden *Olivecrona* och *Östergren*, att den, för att uttrycka hvad som enligt motiven åsyftas, nämligen att göra husbonde ansvarig för tjenares förseelse, bör omredigeras. Efter nuvarande lydelsen står husbonde visserligen i ansvarighet för gäldandet af tjenare ådömda böter, men han kan icke vid bristande tillgång till böter förpligtas att undergå förvandlingsstraff.

17 §.

Justitieråden *Olivecrona, von Segebaden, Lindhagen* och *Östergren* förenade sig om följande yttrande: Vid bedömande af de här föreslagna stadganden bör erinras om den pröfning, som föregick införandet i den internationela lagen af motsvarande bestämmelser, hvilka der, likasom i förevarande förslag, hafva till utgångspunkt distriktindelning och de förutsättningar, som af en sådan indelning betingas. Tanken att genom en Lapparne under vissa förhållanden åliggande gemensam ansvarighet söka bereda den bofaste, som lidit skada af renarne, tillfälle att med mera lätthet vinna ersättning, en tanke, som redan af den år 1843 för ordnandet af Lapparnes rättsförhållanden nedsatta komité omfattats, fastän på ett sätt, som icke vunnit godkännande, upptogs ånyo af 1866 års komité, under erinran om nödvändigheten att åt den ifrågasatta ansvarigheten gifva en begränsning, som vore med rättvisa och billighet öfverensstämmande. Komitén, som förestälde sig, att distriktindelning af nämnda art ej skulle ifrågakomma annorstädes än i de delar af Norge, hvarifrån de svåraste klagomålen afhördes och der den således kunde anses nödvändig, föreslog, i ändamål att gifva distrikten en begränsning sådan nyss blifvit antydd, att gränserna borde, med ledning af landets naturliga beskaffenhet, af dervarande berg, elfvar och hafsstränder, bestämmas sålunda, att de Lappar, hvilka slagit sig ned inom hvarje sådant distrikt, icke skulle behöfva, utom vid flyttningarna, för erhållande af bete eller annat ändamål drifva sina renar utom distriktet, och att renarne kunde antagas ej heller skola af sig sjelfva, vid mer eller mindre vårdslös bevakning, gå öfver gränsen in i andra distrikt. Af de upplysningar angående landets beskaffenhet, som komitén å stället inhemtat, hade öfvertygelse vunnits derom, att någon särdeles svårighet ej skulle möta mot verkställigheten af detta förslag, som, enligt hvad de norske ledamöterna anført, säkerligen aldrig blifvit framställt, om det stode i de bofastes förmåga att utan Lapparnes tillhjälp förete full bevisning om renarnes egare. Jordbrukets vidmagthållande ansågs erfordra detta extraordinära medel, och om distrikten ej gjordes för stora, utan så små, att renarna inom dem ständigt vore blandade tillsamman och tillika kunde antagas ej lätteligen vandra öfver i ett annat distrikt, skulle man undgå, hvad eljest visserligen kunde tänkas, att den oskyldige komme att lida jemte den skyldige. För de delar af Tromsö amt, der distriktindelningen ansågs böra ifrågakomma, hade komiténs norske medlemmar afgifvit förslag till indelning, hvarjemte de, under förutsättning att gemensam ansva-

righet blefve införd, föreslogo vissa sedermera verkställda administrativa åtgärder, åsyftande att för Lapparne underlätta besväret med hjordarnes bevakning och hindra skada å de bofastes egendom, såsom inköp af vissa fastigheter med mera, så att sedermera på ställen, der ständiga stridigheter förut inträffat, blifvit fullkomligt fri och obehindrad flyttningsväg; och för att undanrödja hvarje betänklighet mot ifrågavarande bestämmelse med den begränsning, hvarunder komitén tänkt sig den, åberopades slutligen, hurusom samtliga Lappar, som varit tillstädes vid komiténs möten, förklarat sig finna stadgandet billigt.

Sedan det föreslagna stadgandet angående den gemensamma ansvarigheten, vid förslagets granskning i Högsta Domstolen år 1868, blifvit afstyrkt af dess samtliga ledamöter, framhölls till bemötande häraf å norsk sida dels det omsorgsfulla sätt, hvarpå förslaget till indelning af den ifrågavarande delen af Tromsö amt blifvit förberedt, och dels såsom förut att distrikten skulle bestämmas af naturliga gränser, lika som man också förut å norsk sida ansett ett noggrant iakttagande af den regeln, att hvart område skulle omfatta renar, som icke lätt komme att gå öfver till annat distrikt, böra aflägsna en väsentlig del af de betänkligheter, som kunde hysas emot den gemensamma ansvarigheten, den der ansågs med nödvändighet påkallad af erfarenheten inom de trakter af Norge, der tillströmningen af renhjordar var störst, nämligen Tromsö och Finnmarkens amt. För att distriktindelning och gemensam ansvarighet för Lapparne å svensk sida skulle kunna medgifvas, fordrade emellertid dåvarande justitiestatsministern, att Lapparne ej skulle bindas till ersättning för skador, som omöjligt kunde af dem förhindras, hvartill i främsta rummet hörde, att tillträde till de åt dem upplåtna betesmarker kunde erhållas, utan att renarne måste öfvergå odlade trakter, och sålunda tillkom en bestämmelse i nämnde syftning. Genom en annan bestämmelse ville man förekomma att distrikten gjordes större, än att de Lappar, som derinom sökte bete för sina renar, tillsammans kunde bilda ett följe eller bolag, som gemensamt ordnade tillsynen öfver renarne. Då äfven å norsk sida erkändes, att en brist i komiténs förslag i detta afseende förefans, och att man således med lagen i hand skulle kunna göra distrikten allt för stora och derigenom frambringa en onaturlig, utöfver den gemensamma ansvarighetens grund och ändamål gående gemensamhet emellan fjerran från hvarandra betande hjordar, då det vidare ansågs obetänksamt att utelemna hela den ifrågavarande punkten i förtroende dertill att distriktindelningen fastställdes af Konungen, och då det medgafs vara en billig fordran, att det i komiténs regel liggande ensidiga korrektiv emot alltför små distrikt ledsagades af en motsvarande regel för afvärjande af allt för

stora, föreslog man den nuvarande lydelsen af ifrågavarande stadgande, i ändamål att distriktet icke skulle göras större, än att möjlighet förefans, att hvilken som helst af de distriktet tillhörande renar, när man tänkte sig djuren öfverlemnade åt sig sjelfva, ströfvade omkring i hela distriktet och alltså kunde hafva deltagit i den skada, som skedde på hvilken punkt som helst inom distriktet.

Under förslaget's behandling hade Tromsö amt blifvit uppmätt och kartlagdt, och gränserna för distriktet, sådana de blifvit tills vidare föreslagna, utmärkta å kartan, så att, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län i utlåtande öfver förslaget anmärkte, en blick på kartan klargjorde för hvar och en, att, der indelning i distrikt kan ifrågakomma, sjelfva terrängen anvisade deras storlek och utsträckning.

Samma ändamål, som ligger till grund för distriktindelningen, har äfven föranledt föreliggande förslag om skadeersättningsområden, nemligen att till de bofastes förmån inom lokala gränser binda Lapparne till gemensam ansvarighet för skada, som renarne förorsaka. Men, äfven om komitén icke sjelf medgifvit, att en indelning i distrikt af den art, som i internationela lagen omförmäles, icke låter sig härstädes verkställa och att nämnda lags föreskrift angående distriktens begränsning hänvisar på lokala förhållanden i Norge, de der ej ega motsvarighet inom vårt land, skulle med skäl kunna betviflas, att Sveriges natur egnar sig för den begränsning af dessa områden, som, efter hvad ofvan är anfördt, alltjemt ansetts och bör anses utgöra det vilkor, utan hvilket en ansvarighet af ifrågavarande slag icke kan ur rättvisans och billighetens synpunkt försvaras. Komitén har ej heller kunnat uppställa någon annan grund för bestämmande af ifrågavarande områden, än den att belägenheten af de för Lapparne afsatta land och omständigheterna i öfrigt skola vara sådana, att skadan icke kan antagas hafva blifvit förorsakad af renar, tillhörande andra Lappar än dem, som uppehålla sig å dessa land; men om också en sådan begränsning vore tänkbar här i landet, har dock å andra sidan icke tagits tillräcklig hänsyn till den vid internationela lagens behandling till fullo beaktade fara, som ligger deri, att dessa områden kunna komma att göras större, än med rättvisa är förenligt. Förutom dessa tvifvelsmål i afseende å möjligheten att finna en lämplig begränsning för dylika områden, bör emot införande af ifrågavarande ansvarighet här i landet anmärkas dels att den starka tillströmning af renar sommartiden i Tromsö amt, der distriktindelningen egentligen var afsedd att användas, säkerligen saknar all motsvarighet i Sverige, och dels att härstädes redan på grund af Kongl. brefvet den 4 November 1817 finnes införd en jemväl i

förevarande förslag, vid sidan om den nu ifrågavarande, upptagen gemensam ansvarighet, som icke egde tillämpning i Norge, hvarest äfven på grund deraf ett stadgande af ifrågavarande slag kunde anses mera af behovet påkalladt än förhållandet är i Sverige, der man för öfrigt efter hvad de inkomna yttrandena gifva vid handen icke ens kan undanrödja betänkligheterna med åberopande af Lapparnes enstämmiga samtycke till den föreslagna ansvarigheten.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt ansågo Justitieråden sig böra afstyrka införande här i riket af ifrågavarande gemensamma ansvarighet och hemställde derföre, att 17 § måtte ur förslaget utgå.

19 §.

Justitieråden *Olivecrona, von Segebaden, Lindhagen och Östergren* erinrade, att denna §, såsom egande omedelbart sammanhang med 17 §, hvilken bemälte Justitieråd ansett böra utgå, borde jemväl ur förslaget uteslutas.

Justitierådet *Wedberg* hemställde, att, då här tillätes att i visst fall, oaktadt dom eller förlikning om erläggande af ersättning, väcka talan om *återgäldande* af det erlagda, men meningen ej kunde vara att den som uppburit ersättningen skulle återbära något deraf, denna § måtte omredigeras, så att rätta meningen tydligt framginge.

20 §.

Justitieråden *Olivecrona, Lindhagen och Östergren* anförde: Om den i förevarande § föreskrifna ersättningsskyldighet blefve Lapparne solidariskt ålagd, så skulle derigenom Lapparne sporras till större pligttröhet och nit vid renarnes vaktande, på samma gång som möjligheten för de bofaste att erhålla ersättning för lidna skador underlättades. En sådan anordning vore icke stridande mot gällande rättsgrundsatser. Tvärtom kan, för att anföra ett exempel, stöd derför hemtas ur stadgandet uti 10 § i förordningen den 30 December 1880 om allmän flottled.

21 §.

Justitieråden *Olivecrona, von Segebaden, Lindhagen, Östergren och Wedberg* åberopade hvad de vid 4 § anmärkt; — och ansågo bemälte Justitieråd äfvensom Justitierådet *Rabe*, att de i sista stycket af 21

§ förekommande orden: »eller ock att jaga renar äfven» borde utbytas mot: *eller upprepade gånger jagat renar.*

Vidkommande det i §:ns första stycke begagnade uttrycket: »så framt icke förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar» återopade Justitierådet Rabe hvad han vid 4 § anfört.

23 §.

I afseende å denna § återopade Justitierådet *Olivecrona* hvad han angående de allmänna principer, hvarpå ifrågavarande förslag är hvilande, redan yttrat.

24 §.

Enligt den förklaring Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län meddelat rörande de förhållanden, som gifvit anledning till förevarande §, skulle dermed åsyftas icke området på båda sidor om en färdväg utefter dess hela sträckning, utan endast vid vissa bestämda hvilställen vid byar eller enstaka hemman, hvarest alla som färdas efter vägen stanna. På grund häraf och då i allt fall uttrycket »på båda sidor om färdväg» torde kunna undvaras, hemstälde Justitieråden *Rabe, Olivecrona, von Segebaden, Lindhagen, Östergren* och *Wedberg*, att åt stadgandet borde gifvas sådan lydelse att Konungens Befallningshafvande eger förordna, att vissa områden vid färdväg ej må begagnas. Vidare och då det blifvit anmärkt, att äfven å visst område vid kyrka samt tings- och marknadsplats borde betning förbjudas med undantag för renar tillhöriga dem, som besöka kyrkan, ting eller marknad, ansåges äfven viss trakt omkring kyrka, tingsstad och marknadsplats böra undantagas från annan betning af renar än för de personers körrenar, som besöka stället; hvarförutom erinrades om det oegentliga uttryck, som begagnats i sista punkten, hvilken borde affattas i sådana ordalag, att ansvarsbestämmelsen komme att tydligt afse öfverträdelse af det förordnande, som af Konungens Befallningshafvande kan komma att meddelas.

25 §.

Justitieråden *Rabe, Olivecrona, von Segebaden, Lindhagen, Östergren* och *Wedberg* förenade sig om följande yttrande: Första stycket i denna § bör erhålla ett förändradt innehåll, enligt hvilket Lapparne skulle vara berättigade att till jakt och fiske betjena sig af land och vatten

å de för dem afsatta land, så ock för öfrigt å all inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker belägen utmark, när de derstädes lofligen uppehålla sig med sina renar.

Mot nämnda styckes nuvarande innehåll förekommer,

att, efter ordalydelsen, Lapparne icke skulle vara berättigade att till jagt och fiske betjena sig af land och vatten inom de för dem i Jemtlands län afsatta skattefjell;

att ordet »eller» blifvit användt i stället för »och eller samt»;

att Lapparne skulle ega sommartiden rätt till jagt och fiske äfven å sådan, enskilde tillhörig, inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker belägen utmark, der de, jemlikt 1 §, endast under vintertiden fått rättighet att med sina renar sig uppehålla; samt

att innehålllet icke lägger hinder i vägen för antagande, att den Lapparne tillerkända jagt- och fiskerätt inom andra trakter, än de för dem afsatta land, finge utöfvas äfven vid andra tillfällen, än när de för bete åt sina renar besöka dessa trakter.

Vidkommande stadgandet i andra stycket af ifrågavarande §, så inhemtas af motiven till förslaget, att ändamålet med berörda stadgande varit att å andra trakter, än som afses i första stycket, gifva *alla* Lappar samma rätt till jagt och fiske, som förordningen den 6 Juni 1883 tillagt de Lappar, hvilka med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge. Men hvad omförmälda förordning innehåller angående den rätt till jagt och fiske, som skulle tillkomma de Lappar, hvilka med sina renar flytta från det ena riket in i det andra, afser uppenbarligen allenast den rätt i nämnda hänseenden, som de svenska Lapparne skulle ega i Norge och de norska Lapparne i Sverige, men utvisar icke de svenska Lapparnes rätt till jagt och fiske i Sverige. Vid sådant förhållande och *då* förslaget bör handla om de svenska Lapparne men icke om de norska; *då* de svenska Lapparne äro svenske undersåtar; *då* förslaget bör, hvad de svenska Lapparne angår, icke träda i stället för de angående jagt och fiskerätt för *alla* rikets undersåtar gällande författningar, utan allenast bestämma den rätt till jagt och fiske, som skall Lapparne *särskildt* tillkomma i sammanhang med deras rätt till bete i Sverige för sina renar och *då* giltigt skäl ej förefinnes att dervid i nämnda hänseenden tillerkänna de svenska Lapparne vidsträcktare rättigheter, än som skulle följa af första stycket i denna § sådant detsamma borde, efter hvad ofvan föreslagits, lyda, hemställas att andra stycket måtte ur §:n uteslutas.

26 §.

Justitieråden *Olivecrona*, *Lindhagen* och *Östergren* förenade sig om

följande yttrande: Med naturen af den rätt Lapparne ega att för renskötselns behof begagna mark, som ostridigt är kronans tillhörighet, låter det visserligen icke förena sig att Lapparne å nämnda mark upplåta rätt till bete, slätter, jagt eller fiske åt bofaste, förutsatt att de Lapparne tilldelade inrymningsbref icke undantagsvis kunna innebära rätt till dylika upplåtelser; men då erforderlig rättelse af de missbruk, som i ifrågavarande hänseende yppat sig, torde kunna ske utan att något lagstadgande derom är af nöden, och den föreslagna ordningen för dylika upplåtelser af kronans mark, der sådana anses kunna ega rum, icke faller inom civillagens område, torde denna § böra utgå.

27 §.

Justitieråden *Rabe*, *Olivecrona*, *von Segebaden*, *Lindhagen*, *Östergren* och *Wedberg* ansågo, att såsom mera öfverensstämmande med den mening, som här skulle uttryckas, åt §:n borde gifvas sådan lydelse, att, om Konungen förklarar en kronopark tjenlig till renbetesland, ankomme på Konungen att bestämma det omfång, hvari bete och skogs fång, jagt och fiske, kunna få af Lapparne derstädes utöfvas. Härigenom torde man äfven hafva undvikit den föreställning, att Lapparnes rätt inträder omedelbart efter Konungens omförmälta förklarande, utan att särskild upplåtelse till dem erfordras.

28 §.

Då expropriation af mark, för att der få uppföra stängsel till förekommande af skada af renar, om också påkallad af vissa för Norge egendomliga förhållanden, som föranledt motsvarande bestämmelse i den internationela lagen, deremot i Sverige desto mindre lärer böra ifrågakomma, som ändamålet säkerligen äfven utan expropriation vinnes, derest, såsom antagligt är, jordegaren befrias från all kostnad för stängselns uppförande och således endast får fördelar deraf, ansågo Justitieråden *Olivecrona* och *Lindhagen*, att de åsyftade orden borde ur förslaget utgå.

Slutligen och hvad angick rubriken till förslaget, anförde Justitieråden *Rabe*, *Olivecrona*, *von Segebaden*, *Lindhagen* och *Östergren* att, då förslaget handlade allenast om de svenska Lapparnes rätt till bete i Sverige för sina renar och om vissa, dermed sammanhang egande, ämnen, rubriken syntes böra erhålla en förändrad lydelse, mera, än nu är förhållandet, afpassad efter förslagets innehåll.

Förslaget till förordning angående renmärken.

Justitieråden *Olivecona, von Segebaden, Lindhagen* och *Östergren* förenade sig om följande yttrande: Att renmärkena från äldsta tider tillbaka för Lapparne egt stor betydelse såsom bevisningsmedel för bestyrkande af eganderätten till renarne, vitsordas till fullo genom det bifall, hvarmed ifrågavarande förslag emottagits, synnerligen inom Norrbottens län. Men utan att vilja bestrida nödvändigheten ur nämnda synpunkt för renegare såväl att förskaffa sig ett renmärke, som tydligt skiljer sig från andra renegares märken och tillika är sådant, att en annans märke icke lätt kan till likhet med hans märke förändras, som ock att få förblifva ensam om märkets begagnande, möta likväl stora betänkligheter både emot antagande af det nu föreliggande förslaget och i allmänhet emot allt ordnande i lagstiftningsväg af de med renmärkena sammanhang egande förhållanden. Förutom det, i betraktande af renmärkenas ofvan antydda ändamål, oegentliga i att stadga kriminelt ansvar för underlåtenhet att åt renmärke bereda den laga kraft, som renegarens egen fördel bjuder honom att söka förvärfva, bör emot de stadganden, föreliggande förslag inrymmer, anmärkas olämpligheten af att ålägga häradsrätterna såsom en tjenstepligt att vaka deröfver att hvarje renegare, som söker rättens fastställelse å renmärke, förses med ett sådant, som dels tydligt skiljer sig från äldre märken, som användas, och dels är så beskaffadt, att det ej lätt kan till likhet med något äldre märke förvandlas. Antaget att ett sådant åliggande låter sig utföras, är det dock i alla händelser föga förenligt med en domstols natur, och har dessutom till sin nödvändiga förutsättning, att domstolen eger kännedom icke blott om alla af samma domstol redan före förordningens utfärdande fastställda märken, utan ock, på sätt jemväl i vissa af de öfver förslaget afgifna yttranden blifvit erinradt, om de märken, som begagnas af andra, utom rättens jurisdiktion, boende renegare, med hvilka den som söker fastställelsen möjligen kan komma i beröring, enär eljest ändamålet med den föreslagna anordningen i väsentlig grad skulle komma att förfelas. Men äfven om det värf, som förslaget uppdrager åt häradsrätterna, blefve anförtrodt en annan myndighet, såsom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som med större område för sin verksamhet förenar fördelen att ständigt vara tillgänglig samt, i långt högre grad än en häradsrätt, förfogar öfver det biträde, som för dylika ärendens rätta behandling utan tvifvel skulle blifva af nöden, är dock sjelfva ämnets natur i allt fall sådan,

att en fullt ändamålsenlig och verksam lag komme att erhålla ett omfång vida öfverstigande det föreliggande förslagets och innehålla en så stor mångfald af bestämmelser, att deras iakttagande säkerligen skulle möta stora svårigheter hos den befolkning, för hvilken lagen egentligen är afsedd. Den ofullständighet, som vidlåder förslaget, har föranlett anmärkningar af flere bland dem, som haft tillfälle att deröfver sig yttra, i det att stadganden ansetts erforderliga bland annat dels angående sättet att åt dem, som redan vid förordningens utfärdande begagna renmärken, bereda företrädesrätt till dessa märken framför andra, som kunna vilja antaga liknande märken, dels huru den pröfvande myndigheten skall kunna erhålla kännedom om alla redan fastställda märken, för att kunna undvika fastställelse å liknande sådana, och huru förfaras bör i händelse, såsom förhållandet lär vara, flera likadana märken redan äro fastställda, dels angående det förfarande, som är att iakttaga i händelse flere samtidigt söka fastställelse å liknande märken, dels angående hvad iakttagas bör om emellan de tider, då fastställelse kan sökas, till följd af arf eller annat laga fång, uppstår behof af nytt märkes anbringande å redan märkta renar, och dels huruvida i allmänhet en och samme renegare lagligen är berättigad att använda flera olika märken. Då förutom de stadganden, som synas erforderliga i nu anmärkta afseenden, det torde vara af nöden att äfven bestämma dels hvad vitsord må tillkomma ett behörigen fastställt märke gentemot ett sådant, som saknar fastställelse, och dels det rättsmedel, som är att anlita för den, som förmenar att fastställelse skett till hans förfång, torde ofvan uttalade omdöme rörande omfånget af en ämnet motsvarande lagstiftning vara tillfyllest grundadt. Förslaget, som skulle vinna ökad betydelse, om detsamma med det skydd för eganderätten, som det erbjuder renegarne, äfven kunde förena det skydd den bofaste för sin egendom skulle åtnjuta om han alltid sattes i tillfälle att genom märket å den ren, som föröfvat skada å egendomen, erhålla bevisning om renens egare, hvilket dock ytterligare skulle kräfvat en omarbetning af förslaget, torde äfven utan afseende härå, såsom ofvan blifvit sagdt, vara i sitt närvarande skick oantagligt, hvarföre å detta förslag icke kunde tillstyrkas bifall.

Justitieråden *Rabe* och *Glimstedt* anförde: Hufvudpunkten i förevarande lagförslag utgöres af stadgandet i 4 §, att, om Lapp eller bofast begagnar renmärke, hvilket ej blifvit af häradsrätten fastställt, han skall straffas med böter från och med 100 till och med 500 kronor. Men detta stadgande synes sakna giltig grund, enär omförmälta med straff belagda förfarande icke skulle förnärma enskild rätt samt den

omständighet, att någon använder ett icke af häradsrätt fastställt renmärke, ej innefattar anledning antaga, att han har för afsigt att tillägna sig annans renar, allra minst om märket förut ej af annan begagnats. Dessutom skulle ensamt berörda stadgande, utan förbud tillika vid straffpåföljd mot begagnande af annans fastställda renmärke, icke vara tillfyllestgörande för uppnående af det med förslaget i motiven angifna syftemål.

Beträffande öfriga bestämmelser i förslaget förekommer deremot hufvudsakligen, att, om det än icke skulle blifva alldeles omöjligt för häradsrätten att afgöra, huruvida ett uppvisadt märke vore sådant, att det tydligen skilde sig från äldre renmärken, som användas, samt att det ej lätteligen kunde till sådant äldre märke förvandlas, ett dylikt afgörande dock utan tvifvel måste blifva förenadt med så stora svårigheter, att ofta ett märke kunde blifva fastställt, som vore lika ett äldre, som begagnades, eller lätt kunde till sådant äldre märke förvandlas; att, om förslaget varder lag, befaras kan, att särskilda häradsrätter inom samma eller till hvarandra gränsande lappmarker komme att för olika personer fastställa lika renmärken, hvarigenom i flera fall förslagets ändamål skulle förfelas; samt att det icke lärers skäligen böra åläggas häradsrätterna att utfinna annat renmärke i stället för ett uppvisadt, som ej kunnat fastställas.

På grund af det anförda synes ifrågavarande lagförslag icke böra läggas till grund för nådig proposition i ämnet till Riksdagen.

Justitierådet *Wedberg* lemnade förslaget utan annan anmärkning, än att i förordningen borde inrymmas ett stadgande, som åt den, hvilken redan vid förordningens utfärdande begagnade renmärke, beredde företrädesrätt till detta märke framför annan, som kunde vilja antaga liknande märke;

att det ej borde påläggas häradsrätt att, derest den fann sig ej kunna fastställa föreslaget märke, i stället påfinna annat dylikt;

att den i 3 § omförmälda förteckning borde innehålla jemväl uppgift på den renegare, för hvilken märket blifvit fastställt; och

att 4 § borde omredigeras så, att ansvaret ej drabbade annan än den som anbragt eller låtit anbringa och sedan begagna märke, hvilket ej varit för honom fastställt, och således ej den, som genom arf eller annat laga fång blifvit egare af redan märkt ren.

Ex protocollo

Th. Wilh. Malm.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott
Fredagen den 11 December 1885,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern THEMPTANDER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve
EHRENSVÄRD,

Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
RYDING,
VON KRUSENSTJERNA,
Friherre TAMM,

Justitieråden: ÖSTERGREN,
WEDBERG.

1:o.

Departementschefen Statsrådet von Steyern anmälde de af komiterade utarbetade förslag till Förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige samt till Förordning angående renmärken jemte Högsta Domstolens öfver förslagen afgifna yttrande.

Departementschefen erinrade, hurusom under förberedelserna till och öfverläggningarna om den numera antagna förordningen den 6 Juni 1883 rörande de Lappar, som med renar flytta mellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, tydligt framträdtt behovet att samla, öfverse och till närmare öfverensstämmelse med 1883 års förordning bringa de nu i särskilda lappfogdeinstruktioner, afvittrings-

stadgar och Kongl. bref meddelade stadgandena om renbetesrätt för de Lappar, som hafva stadigt uppehåll i Sverige, men som vintertiden esomoftast vistas tillsammans med flyttlapparne. Detta arbete hade på Kongl. Maj:ts befallning verkstälts af omförmälda komité, för hvars förslag äfvensom för Högsta Domstolens deröfver afgifna yttrande Departementschefen nu närmare redogjorde.

Departementschefen anförde vidare:

»Mot förslaget till förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige har af fyra af Högsta Domstolens ledamöter blifvit anmärkt, att den sedvana Lapparne haft att under vissa tider af året med sina renhjordar genomströfva det nedre odlade landet samt der beta renarne, jaga, fiska och taga nödigt virke icke borde upphöjas till en genom lag stadgad rättighet, hvarigenom den bofasta befolkningens i dessa trakter egande- och besittningsrätt till jorden skulle i hög grad kränkas.

Häremot torde i främsta rummet böra erinras, att Lapparnes sedvana, att med sina renar vintertiden flytta från fjellen nedåt vissa trakter af den sedan äldre tider bebyggda, närmare kusten belägna delen af Norrland och att å skogsmarken inom dessa trakter under nämnda tid beta sina renar, af Lapparne blifvit utöfvad från uråldriga tider, utan att denna flyttning mött någon gensägelse från den bofasta befolkningens sida. Från befolkningen inom det egentliga kustlandet har aldrig försports någon klagan öfver Lapparnes besök under vintern. I denna flyttning — hvars nödvändighet blifvit till fullo ådagalagd genom den utredning, som i detta ärende förebragts angående ej mindre Lapparnes lefnadsvanor än äfven beskaffenheten af de för dem afsatta land — har icke åstadkommits någon förändring genom den fortgående upplåtelsen till enskilda personer af de förut obebyggda trakterna emellan fjellen och den gamla bygden. Äfven de nybyggare, hvilka bosatt sig inom detta område, hafva med enstaka undantag ej framställt någon anmärkning mot sjelfva renflyttningen under vintertiden. De klagomål öfver intrång af Lapparne, hvilka mer eller mindre högljudt å vissa orter försports, hafva nästan utan undantag afsett skada, som af renarne förorsakats under våren eller sommaren, eller ock skada, som skett å höstackar, och svårigheten att därför erhålla ersättning.

Vid angifna förhållande och då Lapparne städse ansett flyttningen vintertiden såsom en rättighet, hvilken af ålder tillkommit dem, synes man med fullt skäl berättigad antaga, det Lapparnes flyttning under vintern å de trakter, som de af gammal sedvana hittills hafva besökt, måste vara icke blott ett af den bofasta befolkningen tåldt intrång utan en verklig rätt, äfven om något uttryckligt lagstadgande till stöd

för denna rätt hittills icke förefunnits. De i 15 kap. 1 § Jordabalken uppställda villkor för att en rättighet skall kunna grundas å urminnes häfd eller att man en »rättighet i så lång tid oqvald och ohindrad besuttit, nyttjat och brukat hafver, att ingen minnes eller af sanna sago vet, huru hans förfäder eller fångesmän först dertill komne äro», hafva tydligen i fråga om denna sedvana blifvit uppfyllda. Lapparnes rätt till renbete vintertiden utom gränserna för de till deras uteslutande begagnande upplåtna fjelltrakterna synes därför fullt jemförlig med den betesrätt, som enligt lag tillkommer en by inom en annan bys område, då visas kan, att en dylik rättighet sedan urminnes tid oqvald och ohindrad brukats. På dessa och öfriga grunder, som i komiterades betänkande blifvit anförda, synes komiterades uppfattning af sedvanans betydelse i fråga om Lapparnes gamla vinterflyttningar vara den rätta.

Men är sålunda Lapparnes flyttning vintertiden för dem en verklig rättighet, kan denna rättighets upptagande i och närmare begränsning genom lagstiftningen icke innebära ett tillspillogifvande af skyddet för den privata eganderätten eller någon inskränkning i den rätt, som nu enligt lag tillkommer den enskilde jordegaren, att fritt disponera öfver sin fasta egendom. Det innebär icke något annat än ett tillbörligt skydd för en rättighet, hvilken kräfver lika värn som eganderätten och hvars åsidosättande »statens förnuftiga intresse» ingalunda tillåter. Mot den af en ledamot i Högsta Domstolen uttalade mening, att de nomadiserande Lapparne måste vara underkastade den allmänna lagen att utdö och gå under, derest de icke efter hand vilja egna sig åt jordbruk eller sysselsättningar, som endast äro förenliga med stadigt hemvist, torde nemligen böra erinras att erfarenheten tillräckligt vitsordat rigtigheten af det i motiven till förevarande lagförslag åberopade förhållande, att i norra delarne af vårt land finnas vidsträckta fjelltrakter, så beskaffade, att endast genom Lapparne och deras renar utkomst åt menniskor der kan skapas.

Från rättslig synpunkt kan den medgifna flyttningsrätten sålunda väl försvaras och denna rätt synes ock i förslaget vara tillräckligt bestämd för att de tvister, som möjligen vid dess utöfning kunna uppkomma, i hvarje fall låta sig utan svårighet afgöra enligt den i 1 § uti förslaget upptagna rättsregeln. Någon svårighet bör nemligen icke kunna uppstå att afgöra, huruvida Lapparne efter gammal sedvana hittills hafva besökt en trakt eller icke.

Af tvenne ledamöter i Högsta Domstolen har uttalats den farhåga, att en i lag medgifven rättighet för Lapparne att vintertiden flytta med sina renar äfven på enskild mark skulle medföra en obillig tunga för den idoga befolkning, som i Norrland odlar jorden eller drifver

trävarurörelse och annan industri, samt hämmande inverka på dessa näringars utveckling. Häremot må erinras, att det icke torde låta sig uppvisa, det i någon trakt af Norrland jordbruksnäringen lider någon skada deraf att renar under tiden från och med Oktober till och med April månad få vistas i trakten och i utmarken uppsöka den renlaf, hvaraf dessa djur under vintertiden hafva sin förnämsta näring. Vid sådant förhållande är det svårt att inse på hvad sätt Lapparnes vistelse under nämnda tid i en trakt skall i och för sig kunna innebära någon särdeles tunga för den jordbrukande befolkningen. Hvad åter angår trävaruindustrien är genom talrika intyg af jordegare och offentlige tjenstemän tillförlitligen ådagalagdt, att Lapparne icke misshushålla med skogen och att de lika litet för laftägt som för andra ändamål utan yttersta nödfall taga sådan skog, som för nämnda industri är användbar, och det synes följaktligen icke kunna befaras, att Lapparnes uppehåll vintertiden å någon trakt skulle kunna för trävarurörelsen eller annan industri i trakten medföra någon som helst olägenhet. Erfarenheten från så väl Ångermanland som de delar af kustlandet inom Vesterbottens och Norrbottens län, der Lappar vintertiden uppehålla sig, ådagalägger ock tillräckligt tydligt grundlösheten af den uttalade farhågan.

De allmänna anmärkningar, som blifvit framställda mot det remiterade förslaget, kunna sålunda icke af mig biträdas, utan synes förslaget i hufvudsak erbjuda en lämplig grund för ordnandet af de svenska Lapparnes och de bofastes inbördes förhållanden — ett ordnande, som särskildt inom Jemtlands län så väl från de bofastes som från Lapparnes sida ifrigt påyrkas, och hvilket der jemväl torde vara i så hög grad af behovet påkalladt, att det icke utan synnerligen stor olägenhet kan uppskjutas.

Förslaget kan i många delar karakteriseras såsom en kodifikation och närmare bestämning af hvad som redan förut finnes meddeladt i spridda stadganden eller som eljest iakttages af gammal sedvana. Ett nytt stadgande af större vikt hafva komiterade upptagit i bestämmelsen (§ 13) om stängselskyldighet i vissa fall kring utängsslätter. Detta förslag har emellertid mött synnerligt motstånd från den bofasta befolkningens sida så väl inom Vesterbottens läns lappmarker som inom Jemtlands län; och nekas kan ej att en sådan skyldighet att hägna kring vidsträckta marker skulle blifva mycket betungande. Det synes ock antagligt att den utan olägenhet kan undvaras. Vid den ännu icke afslutade afvittringen inom lappmarken böra nemligen gränserna emellan de bofastes egor ofvan kulturgränsen och de för Lapparne bibehållna trakter kunna ordnas på det sätt, att något egentligt behof af den ifråga-

satta stängselskyldighetens tillämpning inom lappmarkerna icke kan uppstå, och inom Jemtlands län torde genom inköp eller expropriation af sådana närmast Lapparnes skattefjell belägna utängsslätter, från hvilka Lapparne oaktadt sorgfällig bevakning ej förmått afhålla renarne, kunna vinnas det mål, som med den ifrågasatta stängselskyldigheten varit afsedt. Bestämmelsen har derföre blifvit ur det reviderade förslaget utesluten. I afseende å förslagets detaljer i öfrigt hafva med anledning af de utaf vederbörande myndigheter framställda erinringar blifvit vidtagna några jemkningar, som nedan angifvas.

Vid 1 §.

I öfverensstämmelse med hvad inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt har, till förekommande af missförstånd i fråga om omfattningen af den Lapparne tillerkända rättighet till bete för deras renar, lydelsen af denna paragraf blifvit förtydligad.

Derjemte har paragrafen fått ett ur den svensk-norska förordningen af den 6 Juni 1883 hemtadt tillägg, som å ena sidan beaktar nödvändigheten för Lapparne att under ovanliga väderleksförhållanden dröja på enskild mark något öfver den stadgade tiden, men å andra sidan bestämmer böter för Lapp, som utan sådant skäl å förbjuden tid uppehåller sig på enskildes egor. Denna straffbestämmelse afser endast det fall, att Lappen sjelf med sin hjord vistas på andras egor. Har åter endast någon del af hjorden, med eller utan Lappens förskyllan, beträddt enskild mark, tillämpas bestämmelserna i § 10.

Vid 2 §. (2 och 3 §§ i komiterades förslag.)

Af tre ledamöter i Högsta Domstolen har blifvit hemställt att det icke måtte i något fall tillstädjas Lapparne att tillgodogöra sig skog å enskildes utom lappmarkerna belägna egor.

Häremot synes mig dock böra erinras, att om Lapparne skola kunna utöfva rättigheten att vintertiden låta sina renar beta på de ställen, der de af gammal sedvana vistas, måste dem lemnas tillåtelse att under denna tid äfven på enskildes tillhörig mark taga den ringa kvantitet skogsprodukter de behöfva. Enligt hvad från alla håll blifvit sammanstående uppgifvet, använda Lapparne till bränsle endast torra träd, vindfällen, en och videbuskar samt till sina husgeråd och redskap nästan uteslutande växande björk. En dylik användning från Lapparnes sida af skogen äfven utom lappmarkerna, hvilken använd-

ning, så vidt erfaras kunnat, hittills icke mött någon gensägelse från de bofaste, kan under de skogsförhållanden, som förefinnas i Norrland, icke anses medföra för de bofaste någon uppoffring; och något hinder synes under sådana omständigheter icke kunna möta att låta Lapparne under sina flyttningar vintertiden använda skogen i den omfattning, som blifvit dem i den internationella lagen medgifven.

Då deremot frisk barrskog icke af Lapparne i allmänhet användes för eget behof, och medgifvande af rättighet för dem att taga äfven växande barrträd å enskildes egor sålunda synes kunna föranleda missbruk, har Lapparnes rätt att använda enskildes växande skog utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt de i Jemtlands län för Lapparne afsatta land ansetts böra inskränkas till löfträd, en inskränkning, som vid angifna förhållanden för Lapparne icke medför någon olägenhet.

Det behof, som tillförene funnits för Lapparne att äfven utom lappmarkernas område understundom fälla växande barrträd för att under flyttningarne erhålla laf till föda för sina renar, synes numera, sedan skogsafverkning i stor utsträckning begynt å flertalet trakter inom Norrland, så ytterst sällan böra förekomma, att Lapparne för dylika undantagsfall kunna hänvisas att med jordegaren öfverenskomma om det behöfliga hygget. Inom lappmarkerna är deremot enligt förslaget Lapparne medgifvet att för eget behof, således äfven för laftägt, använda växande barrträd. Någon farhåga, att en dylik rättighet skulle af dem missbrukas, synes icke böra uppstå, då dels Lapparne i oträngdt mål icke underkasta sig det arbete, som fällandet af växande barrträd för dem medför, dels skogsafverkning af de bofaste äfven inom lappmarkerna bedrifves i stor utsträckning, hvadan fällande af träd för laftägt icke heller inom det egentliga skogslandet kan annat än undantagsvis för Lapparne ifrågakomma.

Blifver Lapparnes rätt att å enskildes egor utom lappmarken taga växande träd inskränkt till löfträd, torde man utan olägenhet för den bofasta befolkningen kunna borttaga den i förslaget — i öfverensstämmelse med den internationella lagen — upptagna skyldigheten för Lapparne att vid deras vistelse å enskildes egor, belägna utom lappmarkerna, före afflyttningen från trakten för egaren anmäla hvad de tagit af växande träd. Denna skyldighet skulle nemligen helt visst mången gång för Lapparne blifva särdeles betungande, då ej sällan svårighet för dem kan uppstå att med nödig skyndsamhet erhålla säker kännedom om hvilka jordegare de särskilda skogsskiftena tillhöra. Af sådan anledning har den i förslaget upptagna anmälningsskyldigheten blifvit utbytt mot bestämmelsen att den jordegare, som vill hafva

ersättning för växande löfträd, hvilka af Lapparne blifvit använda, eger att sjelf påfordra dylik ersättning.

Till förekommande deraf att, på sätt blifvit anmärkt, de i 3 § af komiterades förslag upptagna bestämmelserna skulle kunna misstydas så, att de antogos innebära en vidsträcktare rätt för Lapparne till skogsfång än som i 2 § blifvit dem medgifven, hafva dessa båda paragrafer blifvit sammanförda till en paragraf.

De i förslaget upptagna ansvarsbestämmelser äro affattade i likhet med motsvarande stadganden i den internationella lagen; och synes mig, vid sådant förhållande, hvad inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt med afseende å lydelsen af dessa bestämmelser icke böra föranleda någon ändring i desamma.

I öfverensstämmelse med den internationella lagen var i 5 § af komiterades förslag intagen en föreskrift om skyldighet för Lapparne att afbarka växande träd, som för att användas till stängsel togos i euskildes skogar inom lappmarken eller i statens skogar. Då emellertid denna bestämmelse gifvit anledning till missuppfattning hos åtskilliga af dem, som yttrat sig öfver förslaget, och bestämmelsen, derest den framdeles skulle finnas behöflig, kan af Konungen utfärdas i administrativ väg, har densamma blifvit ur förslaget utesluten.

Vid 7 §. (9 §.)

Af tre ledamöter i Högsta Domstolen har anmärkning blifvit framställd emot förslagets bestämmelse, att, der inom en lappby flera Lappar egde rätt att vistas med sina renar än lägenhet finnes, så att trängsel derigenom uppstode och skada å kringliggande trakter förorsakades, Konungens Befallningshafvande skulle ega att hänvisa det öfverskjutande antalet till närmaste lappby. Två af dessa ledamöter hafva ansett att en administration af ifrågavarande art öfver Lapparnes sätt att bedriva sin näring, skulle för dem blifva ett olidligt band på deras frihet och hos myndigheterna förutsätta en kännedom om Lapparnes förhållanden och om renbetenas beskaffenhet, som säkerligen skulle blifva svår om ens möjlig att förvärfva. En ledamot har funnit bestämmelsen innebära ett betänkligt ingrepp i den personliga friheten.

Häremot bör dock erinras att någon tvekan icke lär kunna förefinnas derom, att eganderätten till de för Lapparne afsatta land och bibehållna områden fortfarande tillhör kronan; att den för särskilda Lappar meddelade inrymningsrätt å vissa trakter endast innebär rättighet för dem att med sina renar beta inom den trakt, som blifvit åt dem upplåten, och att derinom idka jagt och fiske, men icke innefattar

någon rättighet att, derest de sjelfva upphört att idka renskötsel, förhindra upplåtelse till annan Lapp af betesrätt inom samma trakt; samt att de i förslaget upptagna bestämmelser om den ordning, i hvilken förflyttning af Lappar skall kunna ske, otvifvelaktigt innebära tillräckliga garantier därför, att Lapp, som erhållit inrymningsbref å något land, icke skall mot sin vilja kunna med sina renar blifva derifrån förflyttad.

Vid sådant förhållande lärer ett ordnande af Lapparnes betesrätt på det sätt, som med bevarande af allas rätt till bete för deras renar kan vara bäst egnadt att förekomma skada å kringliggande trakter, icke med fog kunna sägas vara något intrång i Lapparnes personliga frihet. Om behovet af ett stadgande derom att, vid trängsel å någon ort, det öfverskjutande antalet renar må kunna hänvisas till en annan, torde tvekan icke böra förefinnas, då från alla trakter så väl inom Sverige som i Norge, der några allvarligare klagomål försports öfver Lapparnes intrång på angränsande jordegares mark, sammanställande uppgifvits såsom en af de hufvudsakligaste anledningarne till detta intrång, att reuantalet för trakten varit större än som kunnat finna bete å den mark, hvarå Lapparne egt rätt att vistas med sina renar. Stadgandets lämplighet åter torde vara till fullo ådagalagd genom den erfarenhet, som i Norrbottens län vunnits angående verkningarne af ett dylikt tillvägagående. I detta län har nemligen ej råkat i förgätenhet den i 7 § af Lappfogdeinstruktionen den 5 Augusti 1760 upptagna föreskrift, »att kronofogden bör tillse att icke flera i någon by sig intränga än lägenhet för dem finnes, utan böra de, som å nyo tillkomma och för byn icke nödiga äro, förvisas till sådan by, hvarest bättre utrymme gifvas kan». Med tillämpning af denna föreskrift blifver inom detta län, der trängsel uppstått inom en lappby, någon af Lapparne hänvisad att flytta till annan lappby, der utrymme finnes. Den gynsamma verkan af detta förfarande är utan skiljaktighet vitsordad af alla dem, hvilka om Lapparnes förhållanden i Norrbottens län tagit kännedom, och den framträder jemväl tydligt vid en jemförelse emellan förhållandena inom Norrbottens län och tillståndet i Jemtlands, hvarest föreskriften om förflyttning af Lapparne för länge sedan kommit ur bruk.

Den uttalade farhågan att man icke skulle kunna förutsätta hos Konungens Befallningshafvande den kännedom om Lapparnes förhållanden och renbetenas beskaffenhet, som kräfdes för en tillfredsställande utöfning af den befogenhet, som komme att å Konungens Befallningshafvande blifva öfverlemnad, synes mig icke vara grundad. Hafva kronofogdarne i Norrbottens län hittills kunnat förskaffa sig tillräcklig kännedom om hithörande förhållanden — och tillståndet i detta län

gifver otvetydigt vid handen att så är fallet — lärer man vara berättigad att antaga, att det för framtiden icke skall möta några oöfverstigliga svårigheter för Konungens Befallningshafvande att, der utöfningen af denna befogenhet ifrågakommer, genom Lapparnes och vederbörande tjenstemäns hörande förskaffa sig en noggrann och säker kännedom om de förhållanden, hvilka skola ligga till grund för Konungens Befallningshafvandes beslut i dylika frågor.

Åstadkommandet af denna utredning skulle ock för framtiden i väsentlig mån underlättas, derest den anförtroddes åt de särskilde lappuppsyningsmän, om hvilkas tillsättande å sådana orter, der behofvet det kräfver, förslaget gifvit en antydan, och hvilkas åliggande skulle blifva bland annat att förskaffa sig fullständig och noggrann kännedom om alla de förhållanden, som kunna ega inflytande på bedömande af frågan om förflyttningarne från en lappby till en annan.

Jemväl torde det ej böra lemnas utan uppmärksamhet att de, hvilkas rätt företrädesvis beröres af det ifrågasatta stadgandet, — Lapparne — blifvit i ärendet hörde och dervid ej framställt någon betänklighet mot stadgandet.

På sätt af Högsta Domstolens fleste ledamöter blifvit hemställt, har lydelsen af sista stycket i denna paragraf sålunda förändrats, att deraf tydligt framgår, att den renegare, hvilken först efter det Lapp från en lappby till annan flyttat till honom öfverlemnats renar, icke med dessa renar ansvarar för vite, som blifvit Lappen ådömdt för tredska att flytta.

Vid 8 §. (10 §.)

Högsta Domstolens fleste ledamöter hafva rätteligen erinrat, att de i förordningen den 6 Juni 1883 meddelade stadganden angående hvad som skall iakttagas, när distriktsindelning å viss trakt skett, i Sverige äro tillämpliga endast å norska Lappar. Hvad som här erfordras är alltså en föreskrift att samma stadganden skola gälla äfven för svenska Lappar, som uppehålla sig i samma distrikt. Då det emellertid är antagligt, att vissa stadganden, särdeles de som afse en årligen återkommande skyldighet att anmäla antalet renar, med hvilka en norsk Lapp ämnar uppehålla sig i distriktet, ej behöfva med samma stränghet tillämpas på svenska Lappar, synnerligen på dem, som ej flytta utan hafva stadigt uppehåll inom distriktet, skulle jag vilja föreslå att den internationella lagens stadganden förklaras tillämpliga endast i den utsträckning Konungen förordnar.

Vid 10 §. (12 och 14 §§.)

Med anledning af de inom Högsta Domstolen vid 12 § i komiterades förslag framställda erinringar har dels åt bestämmelserna i första punkten af denna paragraf gifvits sådan lydelse, att de komma att reglera renegares ersättningsskyldighet för skada å växande eller afskuren gröda på åker, äng eller sådana utängsslätter, som i punkten afses, jemväl å trakt belägen utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt Jemtlands län; dels ock den tid, under hvilken inom Jemtlands län ovilkorlig ersättningsskyldighet för sådan skada skall ega rum, blifvit utsträckt jemväl till tiden emellan den 1:sta och den 15:de Maj.

Sedan, på sätt i det föregående redan blifvit anmärkt, de i 13 § af komiterades förslag upptagna bestämmelser angående stängsel-skyldighet i vissa fall kring utängsslätter blifvit ur förslaget uteslutne, kunna stadgandena om Lapparnes skyldighet att ersätta skada å utmark lämpligen upptagas i samma paragraf, som innehåller bestämmelserna angående deras ersättningsskyldighet i öfrigt, hvadan 12 och 14 §§ i komiterades förslag blifvit till en paragraf sammanförda.

Vid 11 §.

Med anledning af hvad inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt emot den föreslagna utsträckningen af nu gällande skyldighet för de bofaste att hägna omkring hö i stack eller hässja, synes mig stadgandet böra inskränkas till att gälla allenast Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt den del af Jemtlands län, hvarest hemmanen blifvit skattlagda enligt den för Vesterbottens läns lappmarker före år 1873 gällande metod. Behofvet af ett dylikt stadgande i fråga om de hemman i Jemtland, hvilka omgifva det egentliga lappområdet, är under ifrågavarande ärendes behandling till fullo ådagalagdt, och någon betänklighet att låta stadgandet gälla för denna del af Jemtland synes så mycket mindre böra möta, som detta innebär allenast ett återupplifvande af hvad före utfärdandet af Kongl. brefvet den 3 Oktober 1866 varit gällande. Förhåller det sig så, som komiterade uppgifvit, eller att hemmansegarne å de trakter i Jemtland, hvilka äro belägna i närheten af Lapparnes skattefjell, redan nu hafva för sed att genom stängsel skydda sina utestående höstackar mot åverkan af renarne, skulle genom det föreslagna stadgandet någon förpligtelse icke åläggas hemmansegarne utöfver hvad de frivilligt åtagit sig.

Vid 13 §. (17 §.)

I fråga om det föreslagna stadgandet om gemensam ansvarighet inom särskilda skadeersättningsområden har blifvit af Högsta Domstolens fleste ledamöter anmärkt, dels att det med skäl kunde betviflas att Sveriges natur egnade sig för den begränsning af dessa områden, som alltjemt ansetts och borde anses utgöra det vilkor, utan hvilket en ansvarighet af ifrågavarande slag icke kunde ur rättvisans och billighetens synpunkt försvaras, dels ock att det icke tagits tillräcklig hänsyn till den vid internationella lagens behandling till fullo beaktade fara, som låge deri att dessa områden kunde komma att göras större än med rättvisa vore förenligt.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anmärkt har till de förutsättningar, som i komiterades förslag uppstälts för att en trakt må förklaras utgöra ett särskildt skadeersättningsområde, blifvit — i öfverensstämmelse med stadgandena i den internationella lagen — tillagdt det vilkor, att de inom trakten för Lapparne afsatta land skola vara så belägna, att de renar, som söka bete å dessa land, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betestiden ströfva omkring i hela trakten. Antagligen minskas härigenom antalet af de trakter, som kunna förklaras utgöra skadeersättningsområden, men stadgandet kommer tvifvelsutan icke att derföre sakna tillämpning. De djupa dalgångar, af hvilka landet i närheten af fjellet är genomskuret, utgöra naturliga begränsningar för sådana områden, och dessa torde i intet fall behöfva blifva större än de distrikt, i hvilka det till Tromsö amt i Norge hörande fastland är indeladt.

Den omständighet att i Sverige redan på grund af Kongl. brefvet den 4 November 1817 finnes införd en jemväl i förevarande förslag (16 §) upptagen gemensam ansvarighet torde ej med skäl kunna åberopas mot införandet af särskilda skadeersättningsområden. Dessa områden äro nemligen afsedda att omfatta trakter, der Lapparne uppehålla sig under vår, sommar och höst, och till desamma skulle förläggas vissa för Lapparne afsatta land tillika med angränsande marker. Den uti nämnda Kongl. bref stadgade gemensamma ansvarighet för Lappar, som hålla sina renar uti en hjord, afser deremot det ofta inträffande fall att Lappar under vinterflyttningarne slå tillsammans sina hjordar för att underlätta arbetet med renarnes bevakning. Under dessa vinterflyttningar uppehålla sig Lapparne å trakter, hvilka enligt de i förslaget upptagna bestämmelser icke kunna indelas i särskilda skadeersättningsområden, hvadan bibehållande af gemensam ansvarighet för Lappar, som hålla sina renar uti en hjord, icke kan i någon mån göra de föreslagna stadgandena angående dylika områden öfverflödiga.

Vid ofvan antydda förhållanden och då behovet å vissa orter af gemensam ansvarighet för Lapparne blifvit under behandlingen såväl af ifrågavarande lagförslag som af den internationella lagen vitsordadt ej mindre af den bofasta befolkningen än af myndigheterna i orterna, hvilka så godt som sammanstämmande framhållit att endast detta medel finnes för åstadkommande af ett fredligt förhållande mellan de bofaste och nomaderne samt för vinnande af nödig ordning och säkerhet därför att de med betesrättighetens utöfning förenade skyldigheter verkligen blifva af Lapparne uppfyllda, synes mig ifrågavarande bestämmelse icke kunna ur förslaget uteslutas.

Vid 16 §. (20 §.)

Att der flera Lappar hålla sina renar tillsammans i en hjord ålägga Lapparne solidarisk ansvarighet för skada af renar, som höra till hjorden, för att — på sätt inom Högsta Domstolen blifvit antydt — sporra Lapparne till pligttrogenhet och nit vid renarnes vaktande, torde icke vara af behovet påkalladt. Under de förhandlingar, som föregingo antagandet af den internationella lagen, upplystes från skilda håll, att den i nämnda lag för vissa fall stadgade gemensamma ansvarighet icke behöfde göras solidarisk, för att det med denna ansvarighet åsyftade ändamål skulle vinnas. Något skäl för antagandet att förhållandet icke vore detsamma i de fall, för hvilka ifrågavarande lagförslag upptager gemensam ansvarighet, har icke blifvit angifvet, och vid sådant förhållande torde det icke vara lämpligt att i lagförslaget införa en strängare gemensam ansvarighet än den, som i den internationella lagen förekommer.

Vid 20 §. (24 §.)

Den af Högsta Domstolen förordade ändring i denna § är vid förslagets omarbetande iakttagen.

Vid 21 §. (25 §.)

I öfverensstämmelse med hvad af Högsta Domstolen blifvit anmärkt vid 25 § i komiterades förslag, hafva bestämmelserna angående Lapparnes rätt till jagt och fiske aflattats sålunda, att Lapparne skola vara berättigade att till jagt och fiske betjena sig af land och vatten icke allenast å de för dem afsatta land och sådana områden i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker, som för dem bibehållas, utan äfven å annan utmark inom dessa lappmarker under den tid Lapparne ega att å sådan utmark uppehålla sig med sina renar.

Vid 22 §. (26 §.)

Tre af Högsta Domstolens ledamöter hafva anmärkt, att denna paragraf borde utgå, enär den deri föreslagna ordningen för upplåtelse af rätt till bete, jagt eller fiske å de för Lapparne afsatta land, icke fölle inom civillagens område. Då emellertid det måste vara en synnerlig fördel att ifrågavarande bestämmelser, hvilka så nära beröra den rätt Lapparne ega till de för dem afsatta land, af dem kunna återfinnas i den lag, som ordnar deras förhållanden i öfrigt till befolkningen i de renbeteslanden angränsande trakter, synes stadgandet lämpligen kunna i lagen bibehållas.

I fråga om de mot detta lagförslag framställda anmärkningar, har jag endast att tillägga, att jag ingalunda förbisett de af en ledamot i komitén samt af Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län lifligt framhållna följderna deraf, att inom nämnda län eganderätten till renarne begynner alltmer öfvergå från Lapparne till de bofaste. Det föreslagna botemedlet, eller förbud för Lapp att mottaga främmandes renar till större antal än Konungens Befallningshafvande medgifvit, synes mig dock hardt nära omöjligt att öfvervaka. Antagligen af detta skäl har förslaget ej heller vunnit något understöd i Högsta Domstolen. Der det ifrågavarande missbruket verkligen vållat trängsel af renar på någon viss trakt med deraf följande olägenheter för de kringboende, torde emellertid ett tillräckligt verksamt korrektiv ligga i det af komiterade föreslagna stadgande, att Lapp, hvars renhjord tillhör bofaste, i främsta rummet skall vara skyldig att utflytta.

Författningens rubrik är ändrad i enlighet med Högsta Domstolens yttrande.

Innan jag redogör för innehållet af de inom Högsta Domstolen framställda anmärkningar mot förslaget till förordning angående renmärken, torde anledning icke saknas att erinra om naturen af det näringsfång, hvartill Lapparne äro hänvisade, så vidt deraf framgår behovet af den af komiterade nu föreslagna lagstiftning.

Enligt hvad af förre landshöfdingen i Norrbottens län i en afgifven promemoria blifvit anfördt i fråga om dessa förhållanden »måste en Lapp, som för sin och de sinas existens är uteslutande hänvisad till renskötsel, ega en hjord af minst 150 djur, årskalfvarne frånräknade,

eller åt andra sköta en hjord af minst dubbla detta antal. Den som har ett mindre antal slår sig tillsammans med andra Lappar, som äro i samma ställning, dels för att genom arbetsfördelningen mellan de särskilda egarne minska kostnaden för renvården, dels för att kunna tilllika egua sig åt fiske och från denna näring erhålla det behöfliga tillskottet till sin familjs uppehälle. En renhjord kan sålunda sägas bestå af minst 150 djur, i medeltal torde en sådan bestå af 400 djur och största antalet af djur i en hjord, som kan sammanhållas, torde uppgå till 2,500 å 3,000».

»Kroppnsformen och dess yttre beteckning äro hos rendjuren, liksom i allmänhet hos djurslag, hvilka icke äro tama, så litet varierande, att det är omöjligt att derpå säkert skilja samkönade och samåldriga renar från hvarandra. Om än renarnes storlek är något vexlande, beroende af betesmarkernas olika godhet och den större eller mindre frihet, som inom skilda landsdelar lemnas åt renarne, så är denna dock i och för sig icke något så kännetecknande och så utpregladt att man derpå kan från andra särskilja de renar, som tillhöra en viss Lapp.»

»Renen är ett djur, som icke söker ensamheten, den är deremot snarast att förlikna med fåret och vill sålunda hålla sig i samlad flock. För renhjorden ogynnsamma förhållanden såsom stark dimma, snöstorm, hård skare, isskorpa på marken och dylikt förorsaka att en renhjord upplöses i mindre flockar och att dessa hvar för sig efter kortare eller längre tids mellanrum sluta sig tillsammans med andra flockar, hvilka ofta ej höra till den hjord, från hvilken de utgått. Hund, varg och järf skingra äfven de, när de inkomma i en renhjord, densamma och upplösa den i mindre flockar utan att renvårdaren det kan förekomma. Att sammanblandning af renar, tillhörande olika egare, härigenom skall i ganska stor utsträckning ega rum, är påtagligt. Att urskilja från en renhjord de renar, som tillhöra andra egare, är derföre ock en tidsödande och vigtig förrättning för Lapparne, så väl under sommaren, när renarne äro till fjells, som under höstvintern, sedan snö fallit och hjordarne förts ned i skogslandet. Under de egentliga vintermånaderna, då snön underlättar renvården, och intill midsommar hafva åter Lapparne i allmänhet renarne i sin hand.»

»Af det föregående torde framgå att det för en egendom så likartad, så lös och så rörlig som en renhjord är af behovet påkalladt ett medel, hvarigenom egaren kan med säkerhet urskilja sina renar från andras. Såsom sådant har hittills användts märke, utklipt i renens öron. Renmärken kunna naturligtvis variera i det oändliga, och detta sätt att skilja emellan mitt och ditt i fråga om renar är derföre ock utan tvifvel det på samma gång bästa och enklaste. En Lapps

renmärke är sålunda för honom af största vigt; det ligger för honom makt uppå, att märket icke allenast säkert skiljer sig från andras, utan att det äfven har den egenskap att icke med lätthet kunna förvandlas till en annans; det är med ett ord ett insegel, genom hvilket han stämpelar renen såsom sin tillhörighet.»

»Att renmärke tillförene hållits i helgd inom Norrbottens län och att detta varit vilkoret för säkerhet till renegendom och sålunda äfven ett medel för att lappväsendet kunnat hålla sig uppe är obestriddligt. Vigten att söka bibehålla detta bevis om eganderätt okränkt har äfven gjort att de särskilda häradsrätterna i Norrbottens läns lappmarker fastställt de renmärken, som uppvisats och befunnits tydliga och lätt skilda från andras. En Lapp, som genom olyckor, vårdslöshet eller andra omständigheter förlorat sina renar, men varit egare af ett väl särskiljbart renmärke, har ofta nog mot jemförelsevis hög betalning fått öfverlåta det på annan, hvilken åter i sin ordning, för att begagna Lapparnes uttryck, derå erhållit häradsrättens fasta.»

»Då emellertid numera, enligt hvad inkomna yttranden från de särskilda orterna ådagalägga, uppvisning inför häradsrätterna af märken antingen ej sker, eller der sådant sker, detta ej föranleder någon åtgärd från Rättens sida, har en osäkerhet börjat innästla sig i afseende på renmärkets betydelse, och ett sjelfsväld inom vissa orter uppstått i förändring af märken och användning af sådana, som underlätta tillgripande af andras renar. Vid antydda förhållanden måste det vara synnerligen af behovet påkalladt att erforderliga åtgärder vidtagas för att åter bringa helgd åt det enda medel, som finnes för Lapparne att hafva säkerhet till de renar, som de ega, och goda skäl finnas för antagandet, att det missbruk med afseende å användningen af renmärken, lika eller liknande andra renegares märken, hvilket visat sig i vissa delar af Norrbottens län, skall, så vida det ej på lagstiftningens väg motverkas, snart sprida sig äfven till öfriga trakter af länet, der renskötsel idkas, och genom framkallande af rentjufveri i stor skala och annan oärlighet i handel och vandel varda en orsak dertill att renskötseln helt och hållet tillintetgöres.»

Högsta Domstolens fleste ledamöter hafva funnit stora betänkligheter både mot antagande af komiterades förslag och i allmänhet mot allt ordnande i lagstiftningsväg af de med renmärkena sammanhängande förhållanden. Det vore oegentligt att stadga kriminelt ansvar för underlåtenhet att åt renmärke bereda den laga kraft, som renegarens egen fördel bjuder honom att söka förvärfva. Stadgandet härom saknade giltig grund, enär omförmälda med straff belagda förfarande icke förnärmade enskild rätt, samt den omständighet att någon använde

ett icke af häradsrätt fastställt renmärke ej innefattade anledning antaga, att han hade för afsigt att tillägna sig annans renar, allra minst om märket förut ej af annan begagnats. Dessutom skulle ensamt berörda stadgande, utan förbud tillika vid straffpåföljd mot begagnande af annans fastställda renmärke, icke vara tillfyllestgörande för uppnående af det med förslaget i motiven angifna syftemål. Jemväl i öfrigt vore lagen ofullständig, då der saknades bland annat bestämmelser angående hvad iakttagas bör, om mellan de tider, då fastställelse kunde sökas, i följd af arf eller annat laga fång uppstode behof af nytt märkes anbringande å redan märkta renar, och huruvida i allmänhet en och samma renegare vore lagligen berättigad att använda flera olika märken. Vidare vore det nödigt att bestämma, dels hvad vitsord tillkomme ett behörigen fastställt märke gent emot ett sådant, som saknade fastställelse, och dels det rättsmedel, som vore att anlita för den, som förmenade, att fastställelse skett till hans förfång. Slutligen har framhållits olämpligheten att öfverlemna befattningen med renmärkens pröfning och fastställande åt häradsrätten; svårigheten för häradsrätten att afgöra, huruvida ett uppvisadt märke vore sådant, att det tydligen skilde sig från äldre renmärken, som användes, och att det ej lätteligen kunde till sådant äldre märke förvandlas; samt möjligheten att särskilda häradsrätter inom samma eller till hvarandra gränsande lappmarker komme att för olika personer fastställa lika renmärken.

Många af dessa anmärkningar skulle varit fullt befogade, om den nu föreslagna lagens uppgift varit jmförlig med den, som förelåg vid affattande af den för några år tillbaka antagna lagen om varumärken. Denna åsyftade att stäfja det ofog, för hvilket tillverkaren af en god och redbar vara utsattes derigenom, att en tillverkare af underhaltiga varor af samma slag försåg dessa med den förres varumärke eller ett märke liknande detta och sålunda bragte hans varor i misskredit. Syftet med renmärkeslagen är ett helt annat. Renmärket begagnas, icke för att i handeln känneteckna vissa renar såsom härstammande från någon viss hjord, utan för att utmärka att de med märket betecknade renar äro en viss persons egendom. Den renegare, som vill på ett oärligt sätt åtkomma denna egendom, går till väga så, att han förser sina renar med ett märke så beskaffadt, att det förra märket kan med en enkel åtgärd förändras till fullkomlig likhet med det senare, hvarefter han, så snart han olofligen tillagnat sig en ren, på antydde sätt förändrar märket och sålunda gör det omöjligt för den sannskyldige egaren att styrka sin eganderätt. Det är således icke förhållandet att under alla omständigheter den egna fördelen bjuder en renegare att bereda laga kraft åt sitt renmärke; det saknas icke

anledning att antaga, det hans afsigt med att begagna ett icke fastställt märke just är att förnärma annans rätt genom att tilllegna sig dennes renar. Derfor saknas icke heller giltig grund för stadgandet om straff för den, som underlåter att begära fastställelse å sitt märke hos Rätten och dervid låta Rätten tillse att märket blir sådant, att det icke kan missbrukas till andras förfång. Deremot är förbudet, vid straffpåföljd, att begagna annans fastställda märke obehöfligt; ett sådant begagnande förbjuder sig sjelf, enär det endast kunde leda derhän, att vid uppkommen tvist om eganderätten de sålunda märkta renarne komme att anses tillhöra den, som hade det fastställda märket. Att åter bestämma hvad vitsord må tillkomma ett behörigen fastställt märke gent emot ett sådant, som saknar fastställelse, kan ej anses erforderligt, då lagen vid äfventyr af straff förbjuder anbringandet af icke fastställt renmärke.

Något verkligt behof synes ej förefinnas att mellan de tider, då fastställelse å renmärke kan sökas, till följd af arf eller annat laga fång, anbringa något nytt icke fastställt märke å redan märkta renar. Arfvingarna till en renegande Lapp kunna antagas redan under dennes lifstid innehafva egna renmärken, enär bland Lapparne lærer vara lands- sed, att barn kort efter födelsen af föräldrar eller faddrar erhålla renar, hvilka anses såsom barnens egendom; och köp af renar, hvilka ej äro ämnade att genast nedslagtas, sker i allmänhet vid marknadstiden under pågående ting.

Jag kan öfver hufvud ej dela den inom Högsta Domstolen uttalade åsigt, att en fullt ändamålsenlig och verksam lag skulle komma att erhålla ett omfång, vida öfverstigande det föreliggande förslaget. Den nu föreslagna lagens omfattning sammanfaller nära med hvad tillförene af Lapparne enligt gammal sedvana varit iakttaget. Då erfarenheten vitsordat, att denna sedvana, så länge den tillämpats, för Lapparne medfört en tillräckligt betryggande säkerhet till renegendomen, synes man icke hafva något skäl att befara, att förevarande förslag icke skulle visa sig ändamålsenligt och verksamt för vinnande af det dermed afsedda mål.

Så länge handläggningen af de ansökningsärenden, som upptagas i de s. k. småprotokollen, tillkommer häradsrätten, kan det svårigen sägas, att behandlingen af det slags ärenden, som i förevarande förslag afses, icke skulle låta förena sig med en domstols natur. Icke heller kan jag finna det olämpligt att under för handen varande förhållanden i lappmarkerna häradsrätterna blifva de myndigheter, hvilka skola vaka deröfver att endast sådana renmärken blifva fastställda till an-

vändning, som icke lätteligen kunna missbrukas såsom medel att underlätta rentjufnader. Man bör nemligen erinra sig att tingen i lappmarkerna hållas i sammanhang med kronouppbörden; att äfven om Lapparne icke hafva något annat vid tinget att beställa, de dock alltid skola erlægga sin skatt till kronan och kommunen, hvarföre de infinna sig vid tingsstaden så mangrant, att åtminstone en person från hvarje hushåll är tillstädes; att enligt förevarande förslag ordningsmännen alltid skola vara vid tinget närvarande; samt att i lappmarkerna nämnden i häradsrätten städse till någon del utgöres af Lappar från skilda delar af tingslaget. Så väl i Rätten som bland den församlade lappska befolkningen finnas derföre personer fullt kompetenta att bedöma ett uppvisadt renmärkes lämplighet och äfven i besittning af en noggrann kännedom om de märken, som användas å renar tillhörande de Lappar inom närgränsande jurisdiktioner, hvilkas renar blanda sig med eller antagas kunna komma i samma flock med Lapparnes inom tingslaget renar. Man kan följaktligen med visshet antaga, att häradsrätten icke kommer att sakna vare sig kännedom om de renmärken, som redan äro inom tingslaget eller angränsande jurisdiktionsområden använda, eller förmåga att bedöma huruvida ett märke är sådant, att det utan att förorsaka förvecklingar bör kunna fastställas. Då härtill kommer att Lapparne hafva en djupt rotad vördnad för denna domstol, lär under närvarande förhållanden icke någon lämpligare embetsmyndighet än häradsrätten finnas, åt hvilken ifrågavarande uppdrag skulle kunna anförtros.

Deremot har, med anledning af hvad inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt, i förslaget intagits stadganden derom, dels att den förteckning, som enligt § 3 skall föras vid häradsrätten, tillika bör innehålla uppgift på den renegare, för hvilken märke blifvit fastställt, dels ock att, der å det ting, som infaller näst efter det författningen träd i kraft, särskilda renegare söka fastställelse å renmärken, af hvilka det ena icke tydligt skiljer sig från det andra eller det ena lätteligen kan till det andra förändras, den renegare, som sjelf eller hvars förfäder längst använt uppvisadt märke, eger att derå erhålla fastställelse. I öfverensstämmelse med derom inom Högsta Domstolen gjord erinran är ur förslaget uteslutet stadgandet om skyldighet för häradsrätten att i visst fall för sökande uppfinna renmärke. Härjemte har ett öfvergångsstadgande blifvit tillagdt i syfte att lemna renegare, hvilken då författningen träder i kraft fortfarande brukar ett icke fastställt renmärke, en tid af sex månader att å märket söka fastställelse.

Då jag tror mig kunna tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att med de af mig nu förordade förändringar framlägga komiténs förslag till Riksdagens antagande, hyser jag ingalunda den förhoppning att ensamt genom den ifrågavarande lagstiftningen skola undanrödjas de missförhållanden, som i vissa trakter af de nordligaste länen bragt bofaste och Lappar i harnesk mot hvarandra. Synnerligast i Jemtlands län, der afvittringen beröfvat Lapparne en del af de för deras existens oundgängliga betesmarker, så att skattefjellen icke vidare erbjuda de betingelser, som krävas för renskötselns bedrivande under vår, sommar och höst, kan ett drägligt tillstånd ej åvägabringas utan särskilda åtgärder, åsyftande dels att upprätthålla ordning i samfärdseln mellan Lappar och bofaste, dels att utvidga det område, inom hvilket Lapparne ega att utan intrång af de bofaste och deras kreatur ostördt egna sig åt utöfningen af sin näring.

I förstnämnda hänseende har Eders Kongl. Maj:t medgifvit att under innevarande och nästkommande år må inom Herjeådalens, Ovikens och Undersåkers renbetesfjell med dertill angränsande marker anställas en uppsyningsman med de åligganden komiterade i sitt betänkande (sid. 116) föreslagit. Tillräcklig erfarenhet om resultatet af hans verksamhet torde ännu ej få anses vunnen; och jag kan derföre ej tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att nu till Riksdagen göra framställning om medel för tillsynens fortsatta handhavande.

I senare hänseendet hafva komiterade framställt flera förslag. Ett är att de kronoparker i Jemtlands län, hvilka befinnas till renbete tjenliga, måtte till Lapparne upplåtas under de vilkor Eders Kongl. Maj:t kan finna skäligt stadga. En undersökning härom har på Domänstyrelsens föranstaltande skett, och förslag uppgifvits å de kronoparker, som äro till renbete användbara. Men då de å dem befintliga slätterlägenheter och mulbete på viss tid utarrenderats åt enskilde, kan någon upplåtelse åt Lapparne ej ega rum förr än arrendetiden gått till ända eller vid 1890 års ingång.

Ett annat förslag är att genom försäljning af skog, som utan men för renskötselns kan å lappskattefjellen afverkas, anskaffa medel till inköp eller expropriation af mark eller till förvärfvande af betesrätt under sommartiden å enskildes mark, hvarigenom renbetestrakterna skulle kunna utvidgas så att Lapparne kunde under de tider af året, då marken vore bar, med säkerhet finna tillräckligt bete för sina renar utan att beträda enskildes, för renbete ej upplåtna egor. Eders Kongl. Maj:t har anbefält en undersökning af skogstillgången å skattefjellen i Jemtlands län för att utröna i hvad mån skogsafverkning för nämnda ända-

mål kunde ega rum, men det slutliga resultatet af denna undersökning har ännu icke blifvit Eders Kongl. Maj:t delgifvet.

Jag hemställer under åberopande af hvad jag nu anført, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att jemlikt 87 § Regeringsformen antaga de vid detta protokoll fögade förslag till

1:o. *Lag angående de svenska Lapparnes rätt till renbete i Sverige; och*

2:o. *Lag angående renmärken.»*

Justitieråden Östergren och Wedberg åberopade sina vid granskning i Högsta Domstolen af komiterades förslag afgifna yttranden, så vidt desamma icke föranledt ändringar i förslagen.

Statsrådets öfrige ledamöter tillstyrkte bifall till Departementschefens hemställan.

Hvad Departementschefen sålunda hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla; och skulle proposition till Riksdagen aflåtas af innehåll bilagan vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
Th. Wilh. Malm.